

ЗДРАВСТВЕНИ ЦЕНТАР КРУШЕВАЦ

**90 ГОДИНА
ОКРУЖНЕ БОЛНИЦЕ
КРУШЕВАЦ**

(1922-2012)

Крушевач, 2012.

**Здравствени центар Крушевач
90 ГОДИНА ОКРУЖНЕ БОЛНИЦЕ КРУШЕВАЦ**

Рецезент:
Прим. др Милослав Радивојевић

Издавач:
"СИГРАФ ПЛУС"

За издавача:
Миладиновић Владан

Уредник:
Прим. др Милутин М. Тасић

Лектор:
Проф. Мирослав Богдановић

Прелом и обрада:
Јелена Ђ. Чипковић

Техничка припрема и подршка:
*Зоран Ђ. Гилић
Горан Стевановић*

Штампа:
СИГРАФ ПЛУС

Тираж
500

На корицама:
Панораме Окружнне болнице Крушевач (1922-2012)

УВОД

ЗАЧЕТАК ЗДРАВСТВЕНЕ СЛУЖБЕ У КРУШЕВЦУ

Крушевац је по ослобођењу од Турака 1832/33. године дуго био без лекара и поред сталних захтева ондашње локалне власти да им се додели један лекар. Због малог броја лекара у тадашњој Србији том захтеву се дуго није могло удовољити.

Због недостатка лекара, у Крушевцу је повремено радило неколико лекара емпирика. Тако је на пример од стране књаза Милоша у Крушевцу послан да лечи оболеле од френге (сифилиса) 1838. г. момак књаза Милоша - Стојан Миленковић, о чему постоји опширна преписка крушевачког Начелства, лекара емпирика С. Миленковића и књаза Милоша.¹

Такође, у недостатку лекара, емпирит Епидон Перини вршио је каламљење (пелцовање) против великих богиња у Крушевцу 1843. године. За новог окружног физикуса, постављен је 1855.г. у Крушевцу такође емпирит Сава Јовановић.

Као први лекар који је дошао у Крушевац наводи се Антоније Славуј 1837. године. О томе како и зашто је послан у Крушевац добро се зна, јер постоје архивска документа. У неким радовима о првом крушевачком лекару нетачно се наводи да је "Крушевац добио свог првог градуисаног лекара 1837. године, др Антонија Славуја".

Антоније Славуј није био дипломирани лекар-физикус, већ магистар хирургије, што је било нешто ниже звање од лекара-физикуса. Друго, он у Крушевцу није дошао као окружни физикус, већ као магистар хирургије да испита и лечи оболеле војнике крушевачког гарнизона. Том приликом формирао је једну импровизовану болницу за лечење оболелих војника. Остао је кратко, и по завршеном лечењу напустио Крушевац.

Но, свакако треба рећи да је дуго година Антоније Славуј радио као карантински лекар и то највише у алексиначком карантину у то време најближој санитетској установи у овом крају.

Ранијих година није било бањских лекара. Тек наредних година они су радили по два месеца (јуна и јула) у Рибарској и Врњачкој Бањи. Како наводи касније један бањски лекар: "Антоније Славуј, директор алексиначког карантина до 1860. године долазио је у Рибарску Бању скоро сваке године, ради давања упутства болесницима, који се прилично разумевао у медицину и имао личног искуства." Лекарску праксу као магистар хирургије обављао је врло савесно и стручно, према наводима у кондукт листама.

Прве лекаре, као окружне физикусе Крушевац је почeo да добија од 1840. године. Према до сада расположивој документацији међу првима је био др Јован Цомпо, (1841) који је премештен на кратко из Чачка. Затим после паузе од четири године долази др Стеван Васић (1846), па др Љубомир Радивојевић, (1847-51.г.) који је остао запажен као врло савестан и стручан лекар.

Касније је било чак и лекара који су поред дипломе лекара целокупне медицине имали и звање магистра хирургије, обстетриције, бабичлука и др. (др Вагнер-1855-56.г. др Холец-1863-66.г. и др). Из Државних календара Шематизма који су почели да излазе од 1852. године може да се прати развој санитетске службе у Србији, као и распоред окружних лекара по местима (окружних физикуса, касније среских и општинских лекара). Такође, из њих може да се види настанак болница у Србији као и имена болничких лекара.

ПОДИЗАЊЕ БОЛНИЦА У СРБИЈИ...

Године 1826, Јеврем Обреновић, познат по својим културним иницијативама, основао је прву болницу у Шапцу, прву санитетску установу у Србији те врсте. (сл.1)

Та болница је имала само једну повећу собу у којој се "одржавају болесници" и једну мању, у којој је становао, доктор хоспитателски. Када је Хатишерифом 1830. године дозвољено Србији од стране Турака да могу подизати и болнице, године 1832. подигнута је болница у Градишту, а трећа у Свилајнцу. Доцније, 1836. установљене су и прве војне болнице у Крагујевцу, Београду и Пожаревцу. Помиње се 1837. године "Шпиталь солдачки" у Савамали, у Београду. Такође се помиње и прва болница за лечење сифилистичних болесника у Крушевцу 1838. године. Но то није била права болница, а лечење је обавио књажев момак-надрилекар Стојан Миленковић. Те прве болнице су биле слабо опремљене и смештене у приватним кућама.

Јеврем Обреновић

Одлуком Народне скупштине од 31.05.1837.г. о стварању "фундуса Шпитальског и школског" учињен је крупан корак на отварању и уређењу болница. Средства за фонд оснивања болница прикупљана су од читавог народа и од такса. Заједница ова два фонда трајала је до 1841. г. када су фондови раздвојени. Године 1865. донет је

закон о подизању и устројству болница. Овим законом су сви дотадашњи фондови спојени у један заједнички фонд.

У окружним местима осниване су окружне болнице а крајем 19. века почеле су се стварати и среске болнице. У Београду је 1861. године отворена је прва душевна болница - "дом за с'ума сишавше".

Још далеке 1839. предложио је Совјет намесничству да се манастир Студеница определи за место за држање "с'ума шедших" (душевних болесника), а да држава да помоћ пандурима који ће их чувати.

Персонал болница у то време се састојао од лекара и већег или мањег броја помоћног особља (лекарских помоћника, болничара, економа). Према првом правилнику из 1832. године, који је имао 15 тачака, болнице су могле да примају болеснике" (...) на лечење који страдају од живине, лишајева, шкрофула, скорбута (...). "Пријем и лечење болесника у тим болницама није био у надлежности лекара, већ искључиво у надлежности нахијских судова, под чију су управу подпадале болнице!!

У каснијем периоду проширене су болести које су лечене у болницама: колера, шуга, срдобоља, богиње, инфлуенца и др. За сиромашна лица трошкови лечења сносиле су њихове општине, а по закону од 1881. године трошкови њиховог лечења падали су на терет народног санитетског фонда.

Подизање болница у осталим градовима Србије ишло је врло споро све до 60-тих година прошлога века. Потом је наступио период убрзаног подизања болница све до осамдесетих година 19 века.

Развој здравствене службе у Крушевцу ишао је доста споро у односу на друге градове у Србији. Крушевац је био дуго без свога лекара после ослобођења, иако су локалне власти стално тражиле да им се додели лекар.

Кућа Илије Мутавчића

...и Крушевцу...

Према неким изворима тек после донетог закона из 1865.г. почело се размишљати и о подизању прве болнице у Крушевцу. Према неким изворима (М. Југовић) у Крушевцу је отворена прва привремена болница 1866.г. у близини Лазаревог града у кући Илије Мутавчића писара округа крушевачког.

По неким другим тврђењима, била је то стара турска болница (Вертовшек). Како се радило о привременој болници која није могла удовољити захтевима за сталну болницу, то видимо да при крају 1866.г. почиње преписка између министра финансија (Косте Цукића), Државног Совета и општине крушевачке о подизању нове болнице:

Општина крушевачка уступа плац за подизање Окружне болнице Државном совету

Г. Министер унутр. дела под 10. тек. мес. Сно 2724. јавља ми да се има на основу пар. закона о болницама подићи у Крушевцу болница окружна и да за ту цељ Общтина крушевачка уступа бесплатно од свог чаира један простор од 100 хвата дужине и 50 ширине, које је место по мишљенију лекара и старатеља болнице (вероватно др Ј. Холеца прим. М.Т.) врло угодно и одговара свима условима за зидање болнице.

У исто време достављајући ми под /. ситуациони план од реченога чаира обштинског, молио ме је за одобрење да Общтина крушевачка горњи простор земље од свог чаира поклони Окружију за болницу.

Да би предреченој потреби могао за доиста учинити, имам част, сходно члану 66. точки 4. Закона о устројству общтина, молити Државни совет да изволи одобрити:

Овлашћује се министер финансија да може Общтини крушевачкој одобрити, да она од свог чаира може 100 хвати дужине и 50 ширине бесплатно уступити ради подизања зданија за Окружну болницу.

ЕНо 2954.

15. децембра 1866. год.
у Београду

министар финансије,
К. Цукић

*Б. Перунучић, Крушевац у једном веку / стр. 804

Државниј совет

По предлогу министра финансије од 15. ов. м. ЕНо 2954. решио је: "Овлашћује се исти министар да може Общтини крушевачкој одобрити, да она од свог чаира може сто хвати дужине и педесет

ширине бесплатно уступити ради подизања зданија за Окружну болницу".

Но 989

20. децембра 1866. год.
у Београду

Председател Совета,
Ј. Мариновић
Главнији секретар Совета
Д. Матић

Књаз одобрава
М. М. Обреновић
Министер финансије
К. Џукић

ДА СРС-Совет 458-1866.** ибд стр.805

Како што се из ове преписке види локацију је изабрао лекар и старатељ (привремене) болнице у Крушевцу. У то време према расположивој архивској грађи окружни лекар у Крушевцу од 1864-1867. године је био др Јосиф Холец, те је он вероватно био и први управник привремене а можда и сталне окружне болнице.

Окружна болница 1866/7-1922.г. у Бирчаниновој улици

Болница је почела да ради 1867. године после пресељења из привремене болнице која је била смештена у једној приватној згради 1866. по М. Југовићу то је била кућа Петра Лазаревића.

Нова окр. болница која је завршена 1867. год. била је и за оно време мала, са две собе за мушке и женске болеснике. Врло брзо се увидело да ни просторно ни хигијенски не одговара потребама града који се врло брзо ширио и напредовао. То се нарочито видело за време српско-турских ратова 1876-78. године, српско-бугарског рата 1885., као и у време балканских ратова и за време I светског рата 1914-18.г.

(Ту је она остала све док није пресељена у новоизграђене зграде 1922. године на новој локацији где се и данас налази- у Косовској улици.)

Пријем и лечење болесника у тој првобитној болници није био од свих мештана прихваћен. Оно што пада у очи је да је она била уточиште за лечење сиромашних грађана, јер из књига умрлих не видимо да су у њој лечене угледне и имућније личности. У њој су лечени мањом: сиротиња, досељени надничари, служавке и слуге, скитнице, шегрти, радници и калфе, наравно и старе и изнемогле болесне особе. Лечили су се углавном само они који нису имали услова за лечење у породици или су били без ње. Болница је тада била установа на коју се народ још није био привикао, гледао на њу са неповерењем и од које су сви бежали. Од многих је чак сматрана као "срамотно место". У то време лечење се чешће сматрало срамотом него потребом.

Број лечених у болници, мада не са потпуном таношћу, може се посматрати на основу броја умрлих у њој, јер других података о раду у болници нема.

У књизи умрлих цркве Лазарице наводи се као први умрли у "ово окр. шпитаљу": Љубомир Милосављевић из Крушевца, шнајдер, стар 25. година, умро 29. 03. 1867.г. У том периоду нису уношени подаци о узроку смрти. Тек, након десет година, од 1877. уведена је рубрика узрок смрти. Те 1867. год. као што се види, у књизи умрлих цркве "Лазарице", у рубрици "место где је умро" први пут су у току те године убележена четири лица умрла "у шпитаљу ово крушевачком".

Умрли у окружном шпитаљу у Крушевцу од 1867-1906. год.

регистровани у књигама умрлих цркве Лазарице и од 1904. г.
у цркви св. Ђорђе

Год.	број умрлих						
1867	4	1877	24(4)*	1887	25	1897	35
1868	6	1878	47(31)*	1888	18	1898	47
1869	4	1879	30	1889	42(12)*	1899	28
1870	7	1880	32	1890	55(7)*	1900	35
1871	10	1881	23	1891	43	1901	40
1872	16	1882	36	1892	40	1902	43
1873	9	1883	16	1893	37	1903	33
1874	14	1884	21	1894	35	1904	17+19*Ђ
1875	29	1885	36(9)*	1895	30	1905	1+36*Ђ
1876	35(15)	1886	35(2)*	1896	42	1906	1+45*Ђ
	*						

*Војници који су умрли у ово окр. шпитаљу (укупно 50 војника)

*Радници италијанске народности умрли у ово окр. шпиталју
(ук. 11)

*Досељени Црногорци умрли у ово окр. шпиталју у Крушевцу
(ук.19)

Ћ : умрли и регистровани у новоотвореној цркви св. Ђорђе (100)

Ови подаци се односе за град Крушевац, Лазарицу, села:
Бивоље, Вучак, Гаглово, Гари, Головоде, Дедина, Кобиље, Липовац,
Макрешане, Мудраковац, Ново Село (Читлук), Паруновац, Пасјак,
Пепељевац, Д. Степош, Г. Степош, Текија, М. Шиљеговац, Прњавор и
Капиџија.

РАЗВОЈ ХИРУРШКЕ СЛУЖБЕ У КРУШЕВЦУ

Развој хируршке службе у Крушевцу непосредно је везан за развој и организацију ове службе у Србији. Године 1889. основано је у Београду прво хируршко одељење при Општој државној болници, која се тада налазила у београдској Палилули. То је уједно било прво хируршко одељење у Србији, а оснивач тог одељења био је хирург др Војислав Субботић, ранији шеф хируршког одељења у Земуну.

Скоро у исто време отворено је хируршко одељење у Дунавској сталној војној болници у Београду са др Романом Сонденмајером на челу.

др Роман
Сонденмајер

Ускоро су отворена и друга хируршка одељења у Србији: 1891. у Градској болници у Крагујевцу, 1896. у Војној и Грађанској болници у Нишу и војним болницама у Зајечару, Крагујевцу и најзад у Ваљеву. Рад у овим првим болницама је био отежан лошим смештајним приликама, одсуством понекад сваке стручне асистенције при операцијама и слично. Но, хирургија се упркос томе непрекидно развијала и усавршавала. Хируршке интервенције су рађене по угледу на тада водећу бечку хируршку школу. То је и разумљиво, јер су први наши школовани хирурзи били ученици ове хируршке школе (др Владан Ђорђевић, др Војислав Субботић, др Миливој Костић и др.) Хируршко одељење Војне болнице у почетку је радило под утицајем Краковске хируршке клинике. Др Роман Сонденмајер био је ученик Микуличев. Сматрамо да није било битне разлике у раду ових школа, јер је и сам Микулич био бечки ћак.

На хируршким одељењима је тада поред основне хируршке делатности обављано, лечење и болнички третман и из области гинекологије и акушерства, затим делимично из области ортопедије, урологије, ОРЛ оболења и др. Од хирургије која је обухватала све наведене струке које се баве оперативним лечењем постепено су се у већим центрима одвајале поједине хируршке гране: ортопедија, урологија, ОРЛ, гинекологија и акушерство. У унутрашњости тај процес одвајања настао је много касније.

После другог српског устанка 1815. Крушевац је био и даље под турском влашћу. Крајем 1832. године Крушевац је ослобођен и заједно са осталих шест нахија припојен Србији. У то време домаћи лекарски кадар није постојао у Србији. Први лекари били су страни држављани.

Појава првог лекара у Крушевцу везана је за долазак Антонија Славуја магистра хирургије, који је био упућен јула 1837. у Крушевац ради лечења оболелих војника. Он је том приликом формирао једну

привремену болницу за лечење оболелих војника и по њиховом оздрављењу напустио Крушевац.

И у каснијем периоду у Крушевцу је радило неколико лекара који су поред дипломе лекара целокупне медицине имале и дипломе магистра хирургије. Тако др Патриције Черни (у Крушевцу од 1851-54), имао је поред осталог и диплому магистра хирургије и обстетриције, те би се за њега могло рећи да је био први акушер у Крушевцу, др Јосип Ланда (1862), доктор медицине и хирургије, др Јосип Холец (1863-66), доктор медицине, хирургије и обстетриције.

Прва болница у Крушевцу изграђена је 1866/7. године. Имала је само две собе, мушку и женску и 1 лекара. Зграда је била изграђена од слабог и трошног материјала, па се може рећи да је од самог почетка била неподесна и није одговорила својој намени за лечење болесника из града и околине. То се нарочито показало у време Српско-турских ратова 1876-78. године. За смештај рањених и оболелих војника коришћена је Основна школа (данашњи Народни музеј), као и друге јавне установе. Слична ситуација била је и у наредним Балканским ратовима, као и у време I светског рата. Све је то наметало потребу за изградњу нове болнице.

mr hir. A. Славуј

Први хирурзи у Крушевцу

У књизи проф. др Чоловића "50 година хируршке секције СЛД" налазимо податке о првим хируршким интервенцијама као и о првом школованом хирургу у Крушевцу: "Тако је 1907. год. одржан Први састанак хирурга", 22. и 23. децембра у Београду.

У IV поглављу ове књиге аутор наводи списак истакнутих српских хирурга с краја 19. и прве половине 20. века, где је сада поменут(...) "Др Драгољуб Михајловић, бечки доктор, бавио се хирургијом у Крушевцу."²

Др Драгољуб Михајловић - "Атлета", рођен је 30. августа 1872. г. у Алексинцу, у свештенничкој породици. Основну школу и нижу гимназију је завршио у Парадину, вишу у Крагујевцу. На Великој школи у Београду уписао је филозофски одсек и одслушао две године. Потом, 1891.г. одлази у Беч где је завршио медицински факултет 1908. године. Након тога је завршио и специјализацију из хирургије 1911. године.

др Д. Михајловић

По завршеном школовању прво је радио у Крушевцу као општински лекар све до првог светског рата. Са српском војском повукао се у Албанију. По завршетку рата поново ради у Крушевцу као школски лекар. Поред свог свакодневног рада бавио се и хирургијом. (...)

"Др Драгољуб Михајловић скренуо је на себе пажњу несвакидашњом хируршком интервенцијом. Пред целим лекарским колегијумом у Окружној болници у Крушевцу "на пољанки" извршио је прву хируршку интервенцију на мозгу у Крушевачкој болници." У јуну 1912. г. оперисао урођену деформацију ноге девојчици од 4 године и постигао незабележен успех.

Потврду о томе да се овај лекар бавио хирургијом доказује и једна слика која се налази у Народном музеју у Крушевцу. То је слика "Операција на фронту" на којој се као година наводи 1914.

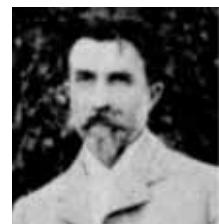
Нова болница у Крушевцу

Потреба за новом болницом настала је већ седамдесетих година XIX века, а нарочито у време Српско-турских ратова. На томе су инсистирале више пута и локалне санитетске власти. Локалне новине "Глас из Крушевца", 1891. године доноси следећу белешку:³

Господин министар унутрашњих дела усвојио је предлог око окружне болнице, да се у што краћем времену подигну потребне зграде за Окружну болницу и наредио је да се Начелство округа постара за куповину потребног земљишта и изградњу планова за зграде.

Веома смо захвални господину Министру у садашњој управи на овоме предходноме раду и жеља нам је, да се започета предузећа ускоро и на делу приведу."

Сматрамо да је у избору локације, као и у плановима око изградње учествовао др Павле Бота који је био прво општински а потом окружни физикус и управник Окружне болнице у Крушевцу непрекидно од 1889. до 1916. године. Да ли је на избор локације утицало и то што је у то време имао и своју кућу у данашњој Косовској улици?

др Павле Бота

Нова болница на садашњој локацији започела је да се гради пред Први балкански рат. Извођење радова поверено је Мирку В. Ковачевићу,⁴ предузимачу из Крушевца, о чему постоји и писмена документација. Због избијања I светског рата градња је обустављена иако су поједини објекти грађевински скоро приведени крају. По завршетку I светског рата настављена је градња, али је она ишла доста споро. Напокон, видимо да је нова болница коначно била завршена 1922. године.

M. Kovacević

Нова болница у Крушевцу почела је да ради 1. априла 1922.г. , мада неки аутори помињу њен почетак од 1919. године. Сва расположива документација показује да је болница завршена 1922. и да је тада почела са радом. Због недостатка документације немамо сазнања како је изгледало отварање и уселење у болници. Податке о раду нове болнице оставио нам је др Гер-Поповић:

⁵"Болница у Крушевцу: (...) У састав болнице постоје: једна главна болесничка зграда, (данашња управна зграда, бивше хируршко одељење), економат, канцеларије и заразно одељење. У болничкој згради има 8 соба у којима су смештени унутрашње, хируршко и венерично одељење. Болница има 50 кревета, а може да стане још 10.

Од особља има: управника болнице (др Стеван Вишек, прим. М.Т), хирурга (др Чедомир Стојановић, прим. М.Т), 1 секундарни лекар, затим економ, писар, надзорник рубља, хонорарни свештеник, 4 болничара, 1 праља, 1 куварица и 2 спољна момка.

Двориште је неограђено, незасађено и неуређено. Вода се добија из пумпе у дворишту."

Постоји такође и извештај о раду болнице за ту 1922. годину: "У болници је боловало 570 болесника, 364 мужских и 206 женских. Лежали су 8263 дана; један болесник лежао је просечно 14 дана. Оздравило је 270 а умрло 34 болесника. Извршено је 25 операција, а амбулантичних прегледа било је 1080".⁶

Први управник Окружне болнице

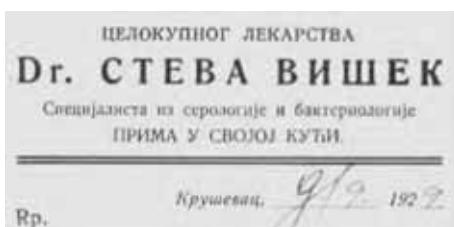
Др Стеван Вишек који је 1895. године постављен за среског лекара у Трстенику. Учествовао у Првом светском рату и прошао албанску Голготу. Према шематизму радио је као лекар среза трстеничког од 1895-1907. године. Након тога 1908. постављен за лекара ср. расинског у Крушевцу све до првог светског рата.

dr Stevan Visek

Након рата видимо да је постављен за управника болнице у Крушевцу 1920. године. На тој дужности остао је до 1924. г. када је пензионисан. Након тога дуго је радио као приватан лекар у Крушевцу.

Из једног меморандума на рецепту видимо да је био лекар целокупног лекарства и специјалиста из серологије и бактериологије. Двадесетих година 20. века поседовао је свој приватни рентген и вршио прегледе рентгеновим зрацима. Аутор има податак да је имао два сина. Један је такође био лекар -хирург- др Драгослав Вишек. Радио је као хирург у Прокупљу и Краљеву, где је и формирао хируршку службу. Умро је 10. јуна 1941.г. У Крушевцу постоји и сада спратна зграда у којој је живео и радио др Вишек. Крушевљани је и данас зову "др Вишекова зграда".

Др Стеван Вишек, по оцу Чех, по мајци Польак, рођен је 1869. године у Београду. По завршеној Основној школи и Гимназији, одлази у Француску и на познатом Медицинском факултету у Монтпельеу завршава медицину, а потом у Прагу и специјализацију из Бактериологије. Даљи подаци о кретању у служби били су нам доступни све до 1914. године. Накнадним испитивањем дошли смо до податка да се у јесен 1915. године у чину рез. санитетског мајора повукао са српском војском. (*Недок, стр. 85*). Умро је у Крушевцу 1944. године.

Историјат хируршке службе може се поделити на три периода који се јасно могу одвојено проучавати као посебне целине. Мање више то се односи на развој хируршке службе у свим местима у унутрашњости.

Први период свакако је и најдужи. То је време када је у Крушевцу отворено хируршко одељење са једним тзв. општим хирургом. То значи да није постојала одвојена хируршка служба која је обухватала касније формиране сродне хируршке службе, као што су ОРЛ служба, ортопедија, урологија, гинекологија, итд. Све су се оне тада налазиле у склопу матичне хируршке службе.

Други период је везан за стварање лекара специјалиста из других хируршких грана, али опет у склопу опште хируршке службе; значи, без самосталних одељења. Овај период је био нешто краћи, захваљујући упорности нових специјалиста, упркос понегде отпору општих хирурга. Наравно да је и убрзани развој ових служби томе допринео.

И, најзад, трећи период почиње формирањем самосталних одељења. Од опште хирургије у Крушевцу прво су се издвојила

1. Хируршко одељење 1922-1962.г. (сл. 25, сл. 26);
2. Ново хируршко одељење (1962), после реновирања 1993.г.

следећа одељења: ОРЛ (др Слободан Матић-после II светског рата), Гинекологија са акушерством (др Олга Вањек-др Грујо Петровић-1954/55.) и Очно одељење (др Олга Јеленковић-1956/57). Остале одељења као самостална формирана су знатно касније. Урологија 1973., а Ортопедија 1980. године.

Др Чедомир Стојановић

(1883.с. Звездан+1953. Крушевач). Помиње се као први шеф хируршког одељења. Рођен је у селу Звездан код Књажевца. Медицинске студије завршио у Бечу 1908. године. По исказу његовог сина по дипломирању наставио је самостално усавршавање хирургије и акушерства у Бечу, код проф. Schauta-е.. По повратку у Србију прво је радио у Књажевцу све до првог светског рата. Учествовао је у I светском рату где је имао прилике да се бави и ратном хирургијом. После I св. рата постављен је 1921. године за лекара среза расинског, округа крушевачког, мада га у списку лекара за 1919. годину поред др Стевана Вишека налазимо у Крушевцу. Вероватно да је после Првог светског рата одмах дошао у Крушевач.

др Чедомир
Стојановић

Интересантно, да је поред титуле лекара целокупне медицине стављао и титулу оператор, а не специјалиста хирург. На жалост, не постоји сачувана медицинска документација о раду првог оператора у Крушевцу др Стојановића од 1922-1941. године, а нема ни живих сведока који би нам могли нешто рећи о раду овог хирурга.

Нису сачувани протоколи који би нам омогућили да пратимо

почетак хируршког рада на овом подручју на основу којих би створили слику о развоју хирургије у крушевачкој болници. Оно што је евидентно др Стојановић је радио у почетку сам без квалификованог помоћног особља. Претпоставка је да се бавио само ургентном хирургијом (акутни абдомен и трауматологија) и то онолико колико су му дозвољавале скромне кадровске могућности. За веће, планиране хируршке интервенције сигурно да није имао услова. Поред тога био је принуђен да обавља и послове акушера и то изгледа врло успешно. Од 1938. године поседовао је свој Rö апарат и вршио је рендгенске прегледе.

После др С. Вишека и др Душана Лазаревића, налазимо подatak да је од 1933.г. др Ч. Стојановић био управник Бановинске болнице у Крушевцу.

Нешто касније помињу се као болничари и његови сарадници Милојко Ђуришић, Веља Милановић, Бранислав Живадиновић и Христина Станковић. Затим као бабица помиње се прво Јулка Мркоњић, а касније Љубица Стевовић супруга економа болнице Милојка Стевовића. Од лекара су у каснијем периоду радили са њим вероватно као асистенти: др Дража Минић и др Вукашин Диџић из Соко Бање.

Милојко Ђуришић - болничар

За Милојка Ђуришића се зна да је учествујући у Балканским и Првом светском рату радио као болничар и имао доста

искуства у пружању прве помоћи. Он је радио са др Стојановићем све до 1940. године када је изненадно умро. Његова супруга Султа радила је по отварању болнице као куварица у болничкој кухињи. Његови потомци син и унук били су познати крушевачки часовничари, а то је сада и његов прапунук.

лево Декерова барака, болничка капела, приземна зграда где се данас налази спратна зграда службе патологије и болничке апотеке

Преглед рада болница у Србији за 1922. годину

Ред. Бр.	место болнице	лечено болесника	оперисано болесника	број амб. прегледа	умрло
1.	Бајина Башта	118	21	3426	11
2.	Ваљево*	1767	316	477	145
3.	Врање	760	34	1430	30
4.	Г. Милановац	765	87	1800	46
5.	Зајечар*	5752	655	2500	80
6.	Јагодина	1110	89	5096	42
7.	Књажевац	1651	50	1660	36
8.	Кос. Митровица	336	26	800	21
9.	<i>КРУШЕВАЦ</i>	570	25	1080	34
10.	Краљево	676	-	1000	35
11.	Куршумлија	521	44	1695	22
12.	Лесковац	568	54	565	34
13.	Лозница	940	127	1259	88
14.	Нови Пазар	614	92	525	23
15.	Петровац	722	35	-	10
16.	Пирот	1064	20	2399	52
17.	Пожаревац*	1245	164	1975	81
18.	Призрен	1225	132	1996	52
19.	Пријепоље	158	25	400	15
20.	Приштина	503	20	673	51
21.	Сmederevo	726	43	1112	51
22.	Топола*	425	286	1158	24
23.	Ужице	656	62	964	45
24.	Чачак*	2554	225	5000	210
25.	Шабац*	2238	293	6783	121
26.	Пећ	320	25	430	20
27.	Брус	399	-	-	20
28.	Крагујевац*	2461	347	-	58
29.	Ћуприја*	1402	312	468	47
30.	Niш*	4627	322	623	192
31.	Алексинац	513	37	687	35
32.	Београд* - (О. Држ. болница)	12.899	4092	34.231	715

* Као што се из ове табеле види о правој хируршкој служби се може рећи да је обављана поред Београда још у следећим грађанским болницама: Ваљеву, Зајечару, Пожаревцу, Тополи(!!), Чачку, Шапцу, Крагујевцу, Ђуприји(!) и Нишу.

У тим градовима поред хируршких одељења по негде се помињу и хируршке сале. У болници - Топола је урађен велики број хируршких интервенција. Но, не помиње се постојање хирурга. Претпостављамо да су те операције радили због близине хирурзи из Београда или Крагујевца.

О раду крушевачког оператора др. Ч. Стојановића нема сачуване медицинске документације за период 1922-1940. године. Како се из ове табеле види наведено је да је те 1922. године урадио 25 операција. Несумњиво да су то били мањи хируршки захвати, с обзиром на недостатак стручног помоћног особља.

Персонал поједињих болница у Србији 1922. године

Место Болнице	шefova одјећа,	секундар. лекара	Хонор... лекара	свештеника	лекар. помоћ..	економа.	анотек. помоћ..	бадица	лабораторија	писара	надзор. зграда и робља	бољничаревача	остале послуге	машиниста	електричарка и помоћница	мајстора	
О.Д.Б.Београд	1	12	37	4	3	-	1	2	6	14	5	4	152	121	2	3	8
Зајечар	1	2	1	1	1	1	1	-	1	1	1	1	18	11	-	1	1
Ниш	1	2	2	1	1	1	1	-	2	2	3	1	28	10	1	-	2
Шабац	1	-	2	-	-	1	1	1	-	-	1	-	14	8	1	-	-
Крагујевац	1	1	-	1	1	-	1	1	1	-	2	1	15	11	-	-	-
Чачак	1	2	1	-	-	-	1	-	2	-	2	1	16	10	-	1	1
Крупњац	1	1	1	1	♂	-	1	-	-	-	1	1	5	6	-	-	-
Ужице	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	1	-	7	4	-	-	-
Пожаревац	1	1	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-	11	6	-	-	-
Ваљево	1	-	2	1	1	-	1	-	1	-	2	-	11	5	-	-	-
Сmederevo	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	3	3	-	-	-
Лозница	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	8	6	-	-	-
Књажевача	1	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	3	4	-	-	-
Ђуприја	1	-	-	2	1	-	1	-	1	-	1	1	10	6	-	-	-
Јагодина	1	-	-	1	-	1	1	-	1	1	1	-	10	7	-	-	-
Алексинац	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	4	-	-	-
Врање	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	5	4	-	-	-
Приштина	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	6	3	-	-	-
Краљево	1	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	1	6	4	-	-	-
Прокупље	-	-	-	1	1	1	1	-	1	-	1	-	6	5	-	-	-
Нови Пазар	-	-	-	2	2	-	1	-	1	-	1	-	4	2	-	-	-
С в е г а	16	21	48	20	18	7	21	6	20	18	28	10	344	240	4	5	12

◦ Хонорарни свештеник: Милан Нешић

Као што се из ове табеле види у Крушевцу је при болничкој служби било 4 лекара, од којих за двојицу сигурно знамо да су: др Стеван Вишек, управник болнице и др Чедомир Стојановић, шеф хируршко-акушерског одељења. Трећи лекар претпостављамо да је др Фрида Паштровић, која се помиње 1923 год. у Крушевцу. Такође се зна да је већ 1924. године у Крушевцу дошао др Божидар Коловић као специјалиста за унутрашње болести. Те године је др Стеван Вишек отишао у пензију, а шеф Унутрашњег одељења је постао др Божидар Коловић.

По сећању др Тихомира Протића, 1930.г. у болници је било 5 лекара: управник др Душан Лазаревић, који је уједно радио у амбуланти за деције болести, а која се налазила у бараци на простору где је данас Хигијенски завод, хирург др Ч. Стојановић, др Божидар Коловић, интерниста, др Љубица Арсовић, секундарни лекар која је водила прву болничку лабораторију и др Тихомир Протић дерматовенеролог.

Од помоћног особља на хируршко-акушерском одељењу радили су болничари Милојко Ђуришић, Веља Милановић,

Бранислав Живадиновић, Христина Станковић, медицинска сестра-дадиља Вера, бабиће Јулка Мркоњић и Љубица Стевовић.

У крушевачком историјском архиву сачуване су књиге умрлих у крушевачкој болници за период 1922-1931. које је водио болнички свештеник - Милан Нешић, (повремено се помињу свештеници Душан Весић и Хранислав Поповић). На основу дијагноза које су писане на народном језику саставили смо следећу табелу:

Узрок смрти лечених у болници 1922-1931.г.

година→ Оболења ↓	1922	,23	,24	,25	,26	,27	,28	,29	,30	1931	Ук.
Хируршка об.	7	13	24	17	32	15	23	24	20	27	202
Интерна "	10	20	12	10	15	23	33	27	16	20	186
Инфективна "	5	6	13	9	9	6	17	21	11	10	107
Дечја "	-	-	1	3	1	2	2	2	-	-	11
Туберкулоза	4	15	26	15	12	21	21	30	21	19	184
Гинеколошка Ћ	3	2	2	3	3	7	10	8	2	4	44
Нервна "	1	2	3	3	7	1	2	5	3	2	29
Менингитис тбц	1	2	2	5	5	3	1	2	2	2	25
Syphilis	1	2	1	4	3	-	-	-	1	3	15
Самоубиства	-	-	1	-	-	3	4	1	2	1	12
Задес	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	4
Убиства	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Непознато	-	-	1	-	1	4	2	1	2	4	15
свега	33	62	86	69	88	86	116	122	80	92	836

Из ове и следеће табеле види се да плућна туберкулоза (тбц) заједно са осталим ван плућним локализацијама заузима високо место у морталитету у крушевачком крају. У приближним бројевима на 260.000 смртних случајева у бившој Краљевини Југославији годишње је умирало око 40.000 болесника од туберкулозе.

У домен хирургије је спадала туберкулоза: костију и зглобова (ОАТ), урогенитална, лимфних жлезда, трбушне марамице - тзв. хируршка секундарна туберкулоза. Она је локална манифестација тбц оболења настала хематогеном дисеминацијом из примарног жаришта примарног комплекса на плућима. Регије које су најчешће захваћене код ОАТ:

Spondylitis	tbc	35%
Coxitis	tbc	25%
Gonitis	tbc	20%
Art. Talo-cruralis	tbc	5-7%

По завршетку Другог светског рата било је у Југославији 30.000 болесника са тешким облицима ОАТ, јер су могућности лечења у току рата биле минималне и неефикасне.

Умрли од последица хируршких оболења: 202	Femoris	1
најчешћи узрок:		
Ileus	24	<u>Fractura :</u>
Hernia incarc..	11	Cranii 6
Appendicitis ac	7	Vertebrae 1
<u>Vulnera:</u>		Costae 1
VLC.capitis	8	Femoris 1
" Abdom.	1	Cruris 2
" непознате локализ.	7	Tibiae 2
" pedis	1	
<u>Vulnera explos.</u>		<u>Уролошка оболења:</u>
		Adenoma prostatae-
Manus	2	
Capitis	1	Retent. urinae compl. 4
<u>Vulnera sclopet.</u>		Ca vesicae urinariae 1
Capitis	4	Lithiasis urethrae 1
Femoris	2	
Abdominis	2	<u>TBC oboqewa</u>
Thoracis	3	
dorsi + parapl.	1	Phtisis pulmonum 172
?	7	Meningitis tbc 25
<u>Vulnera scisa</u>		Scrophulosis 5
Thoracis	2	Хемоптоë 2
Abdominis	6	OAT 3
Fistula tbc	1	Lymphadenitis tbc 1
<u>Abscessus frigidus</u>	1	
		Укупно 210

Рад хируршке службе у Крушевцу 1941-1944.г.

Посебно за рад хируршке службе у Крушевцу интересантни су догађаји у време краткотрајног априлског рата 1941. године, као и догађаји за време напада устаника 23. и 24. септембра на Крушевац

1941. године (у народу познат као Кесеровићев напад).

Крушевац је доживео тешко бомбардовање за време априлског рата 1941. Нарочито је настрадало постројење државне Барутане "Обилићево" у истоименом насељу. Бомбардовање је почело у недељу 6. 04. око 13,30 h. У Заводу и испред

њега погинуло је 5 радника и питомаца. Такође, било је жртава у Бивольу и Капицији.

Немамо података о раду војне болнице у Крушевцу. У сачуваној медицинској документацији Градске болнице види се да је у болници укупно примљено 7 рањених војника и један официр и то сви од склопетарних рана, од којих је један умро. Хируршко збрињавање је обавио др Чедомир Стојановић који је био реактивиран, односно мобилисан јер је 1941. год. већ био у пензији. Документације о лакше повређенима нема.

У документацији градске болнице, у болничкој исписној књизи се види да је последњи пацијент примљен 4 априла а следећи болесник тек 18. априла. Тако да за време бомбардовања и осталих ратних дејстава нема документације о погинулим и повређеним лицима. Тек од 18. априла видимо да је цивилна болница почела са пријемом болесника, односно рањених војника. Претпостављамо да су ти рањеници пребачени из војне болнице јер су касарну "Цар Лазар" запосели немачки војници.

Други критичан моменат за рад хируршке службе био је за време устаничког напада 23. и 24. септембра 1941. године против Немаца (у народу познат као Кесеровићев напад). О том нападу у послератној историји се није говорило и писало. Тек по негде се узгред спомињао, али без озбиљних анализа. У том нападу који је трајао два дана у граду и околини било је доста рањених и погинулих на обе стране. Напад је почeo у сутон 23. септембра.. Најжешће борбе вођене су првога дана и то из правца Багдала-Пакашничка шума - Расадник према центру града.

Из главне болничке књиге Крушевачке болнице види се да је примљено од разних склопетарних рана на лечење:

24. 09.	16	рањеника
25. 09.	2	"
26. 09.	3	"
27. 09.	1	(мртав)
28. 09.	3	рањеника
29. 09.	2	"

Од ових рањеника само је један умро у току лечења. Углавном се радило о цивилним лицима оба пола. Међу њима било је и деце. Поставља се питање ко их је збрињавао и лечио? Према каснијим сазнањима аутора, рањенике је лечио др Миливој Самарџија⁷ (негде се помиње као Самарџић), хирург који је дошао из Босне као избеглица и остао у Крушевцу до краја 1941. године. Нема података где су и како лечени рањени устаници. Претпоставља се, да се један број рањених учесника у нападу лечио код својих кућа и приватно.

Период од краја 1941.г. па до 1945. и поред непотпуне документације може се реконструисати.

Немачке власти су наредиле да све државне и управне институције наставе да раде и да се сви чиновници врате на посао. Свакако да је у томе видну улогу имала у почетку Комесарска управа Милана Аћимовића, а касније образована влада генерала Милана Недића која је између осталог формирала и цивилну власт. Комесар Министарства социјалне политике и Народног здравља био је кратко време др Стеван З. Иванић, а потом Др Јован Мијушковић-хирург, проф. Медицинског факултета у Београду. У том тешком времену они су бринули о здрављу народа и бројних српских избеглица из читаве бивше Југославије, а такође и пртераних Словенаца из делова Словеније који су припојени Немачком Рајху.

Према распореду, у току окупације од стране санитетских власти у Крушевцу је постављен у октобру 1941. за хирурга др Драгољуб Ђуковић.

др Драгољуб
Ђуковић

Прим др Драгољуб (Филип) Ђуковић рођен је 28. марта 1903. године у Чачку. По завршеној основној школи и гимназији, одлази на студије у Београд. Као одличан студент био је у току студија демонстратор из анатомије. По завршеној другој години студија добија војну стипендију. Дипломирао је маја 1930. године. Као војни лекар радио је у Струмици четири године и након тога бива премештен у Војну болницу у Београд, где започиње специјализацију из хирургије.

У Другом светском рату учествује као хирург, али је био заробљен код Степојевца и као заробљеник радио је једно време у Главној војној болници у Београду. Према наређењу окупационих власти упућен је у Крушевац и постављен за шефа хируршког одељења. У Крушевцу је радио до 14. 10. 1944. када је мобилисан. После рата радио је у Краљеву као шеф хируршког одељења до 1965. г. Умро је 03. 06. 1977. г. у Краљеву.

Почетком 1942. године у Крушевац долази **др Душан Мушкировић**.

О овом врсном хирургу представнику београдске хируршке школе проф. Миливоја Костића у медицинској архивској грађи има мало података. У неким ратним хроникама код нас и у иностранству тек узгред помиње се његов рад у тим трагичним данима рата.

Др Душан Мушкировић је рођен у трговачкој породици Драгутина Мушкировића, у Београду 1898. године, као најстарији од петоро деце.

У време I светског рата, као 17-то годишњи младић са српском војском, током 1915-1916. године повлачи се преко Албаније. У Француској, у Ници, је матурирао 1917. године, након чега на Медицинском факултету у Лиону уписује студије медицине.

Дипломирао је 1923. године, у генерацији са још неколико, доцније познатих београдских лекара. Вратио се у Југославију 1925. године, где специјализира хирургију код проф. др Миливоја Костића на Медицинском факултету у Београду.

др Душан
Мушкировић

Године 1927. одлази у Бихаћ, где је постављен за управника болнице и главног хирурга. Године 1934. др Мушкировић је премештен у Бања Луку, и постављен за управника болнице и главног хирурга. Априла месеца 1941. године по налогу усташке власти предаје дужност и са породицом одлази у Београд. Јула исте године прелази у Чачак, где је ангажован као хирург и управник болнице. Током 1941. године, у време заједничке борбе припадника ЈВУО пуковника Драгољуба Михајловића и комунистичких снага, санитетска служба устаника је

била организована тако да су постојале заједничке, а касније одвојене болнице за лечење четничких и партизанских рањеника. Др Мушкировић је у почетку по позиву одлазио у већ формиране болнице за лечење рањених устаника. По раскиду савезништва између четника и партизана, формира болницу за рањене четнике. (У току немачке офанзиве је преместио своју болницу са рањеницима у село Г. Бањане).

Због немачке офанзиве, ова болница је распуштена, уз претходно безбедно смештање рањених четника у друге медицинске установе. Да би избегао хапшење од стране Немаца, др Мушкировић са породицом одлази у Београд јануара месеца 1942. године.

Почетком исте године одлази у Крушевач, где је у крушевачкој болници ангажован као хирург и шеф хируршког одељења. Током боравка у Крушевцу наставио је своју сарадњу са покретом Д. М., тако да га Немци хапсе у марта месецу 1943. године и спроводе у логор на Бањици у Београду. Средином јуна месеца исте године депортован је у заробљеништво, прво у логор у месту Стриј, да би крај заробљеништва дочекао у Оснабрику.

У Оснабрику долази у сукоб са комунистима, који му прете одмаздом по повратку у отањбину, због чега је одбио да се врати у Југославију.

По завршетку рата једно време ради у војној болници у Дортмунду као лекар. Године 1948. прелази у Енглеску где је радио у војној болници. Незадовољан третманом странаца, посебно лекара у Енглеској у то време, почетком 1952. године одлази у Канаду, где је ангажован као хирург у Католичкој болници у граду Чикутими (Chicoutimi) - Квебек.

Умро је 10. априла 1952. године од последица срчаног удара, практично на ногама, после вечерње посете тога дана оперисаних пацијената. Сахрањен је на гробљу у Чикутимију.

Крушевац је 1942. и делом 1943. године имао два хирурга др Мушкатировића и др Ђуковића. Поред њих на одељењу су радили као волонтери студенти медицине Живорад Зајић, Радослав Пешић (касније наши познати хирурзи) и Љубинка Милосављевић (о којој немам никаквих података).

У сачуваној документацији наилазимо први пут на давање трансфузија крви код тешких повреда и крварења. Радило се о тзв. директној трансфузији, а најчешће је ординарна крв "О" групе. То су биле и прве трансфузије које су дате у крушевачкој болници. Свака трансфузија се сматрала за хируршку интервенцију и оне су уписиване у операциони протокол. Увек је назначена дата количина крви и да ли је било каквих инцидената у току давања.

Трећа ратна година (1943) утицала је много на рад хируршке службе у Крушевцу. У мају месецу те године је др Мушкатировић од

стране Гестапо-а ухапшен и интерниран у Немачку, а и медицинар Живорад Зајић је 1.10.1943.г. напустио Крушевуц да би 25.04.1944.г. био ухапшен у Крушевцу од стране специјалне немачке полиције Гестапоа и одведен у Немачки конц. логор "Бањица" код Београда, где је био затворен до 4. јула 1944. г. (По ослобођењу Београда, учествовао је у завршним операцијама на Сремском фронту.

Др Ђуковић је постао шеф хируршког одељења и наставио рад са студентом медицине Р. Пешићем и осталим особљем. Из тог периода сачуван је

операциони протокол, али само од 23. маја до 31. децембра 1944. године. Сачувани операциони протокол почиње са бр. 161, што значи да је до 23. маја те године урађено 160 операција, а завршава се са редним бројем 377. Из њега се види да је баш у том периоду било ратних дејстава у околини Крушевца и углавном се радило о ратним повредама.

Живорад Зајић

Операције на хируршком одељењу од 23.05. - 31.12.1944. године:

Ратне повреде:		Append.gang. appendect.drain	1
v. sclopet. femoris-amputatio	8	" perf. " "	2
" " cruris "	3	" acuta "	24
brachii	5	" subac. "	9
manus	2	" chron. "	10
humeri	1		3
digg.manus	17	" " " incar. " "	3
pedis	2	" crur. op. s.Ferrari	2
cruris revisio	3	" " incar. "	2
dorsi	1	Strumectomy subtotalis	1
femoris	5	Ca mammae-amputatio	1
pedis	1	Strictura ani oper.	1
antebrachii	2	Nodili haemorrhoid.	1
manus	4	Periproctitis	1
" explos. colli	1	Carbunculus	1
" " antebrach -amput.	12	Ungvis incarnatus	2
Fractura femor. Kirschnerexten.	2	Osteomyel. humeri seqvestrect.	1
V.sclop. " "	2	Empyema pleurae. res.costae X	1
" " cranii-trepanatio	20	Transfusio sangvinis	1
abdom.- La explor.	1	Ту коже и потк. ткива	8
colonis " "	6	Гинеколошке операције	
int. tenui	6	Hysterectomy pp tu	3
" " et colonis	1	Cystectomy ovarii	1
Ruptura renum-op.	1	Grav. extra uterina op.	1
" ves. Urin. S.alta	1	Salpingectomy	1
R..scroti semicastratio	1	Abortus incompl.abrasio	3
Laesio urethrae	1	Уролошке операције	
" oculi-Enucleatio	1	Tu epididymis-op.	3
Thoracis-op.	1	Sectio alta.drain Mikulicz	1
Остале хир.интервенције		Abscess paranephrit. drain	1
Ulcus sangvinans-transfusio	3	Paraphymosis	1
" ventric.- GEA v.Hacker	1	Tonsillectomia	2
" " perf.-sutura	1		

1943/44.г.: с десна улево студ. мед. Радослав Пешић,
др Драгољуб Ђуковић, мед, радник непознат,
Христина Станковић, болничарка, Милисав Стојковић болничар и
Миливоје Поткоњак болничар избеглица из Хрватске.
(*према казивању проф. др. Ж. Зајића)

Рад хируршке службе после ослобођења 14.10.1944. године

Крушевац је ослобођен 14.10.1944. године. Одмах по ослобођењу у Крушевцу је формирана војна болница II пролетерске дивизије. Она није била лоцирана у грађанској болници. За њено формирање узети су следећи објекти у граду: хотел "Европа", зграда Начелства, Дом трговачке омладине.

Борбе су се у то време водиле у околини Крушевца, а нарочито су дugo трајале за ослобођење Краљева.

Цивилна болница је наставила рад. Постоји медицинска документација о раду хируршког одељења за 1945. годину. У тој години забележене су следеће хируршке интервенције:

V.explos. amput. antebrachii	6	Hydrocele. op.s. Winkelmann	1
V. sclop. -"- cruris	2	Hernia ing. et fem.-Herniect.	1
-"- -"- brachii	1	sec.Bassini et Ferrari	8
-"- -"- digg.	2	Ileus op.	4
V.sclop. pedis obrada	1	Emp. pleur. Res. Costae X	
" humeri -"-	1	sifon Drain.	1
-"- femoris -"-	3	Absc. subphren. Incisio.Drain	1
-"- digg. -"-	2	Tracheotomia	1
-"- oculi Enucleatio	1	Arthrotomia genus	1
-"- cranii Trepanatio	1	Perit. specifica. Laparat.	1
-"- scroti Semicastrat.	1	Ca mammae. Amputatio	1
-"- abdom, rupt. intest.		Struma. Strumect. subtot.	1
tenui et colonis op.	1	Tu benigni -Ablatio	16
Fract. baseos cranii-Trepanatio	1	Polypus uteri-Abrasio	1
		Placenta praevia	1
Amputatio femoris pp.osteomyel.	1	Abortus inc-Abrasio	6
-"- cruris pp. tbc	2	Partus iregularis -Okret	2
Appendicis s.ac. Appendect.	4	Paraphymosis	2
-"- chron. -"-	6	Absc.glutei	1
-"- acuta -"-	3		
-"- perfor. -"-	8		

Укупно је урађено 109 операција. Међутим, немамо податке које од хирурга обавио ове хируршке интервенције, јер је др Ђуковић после 14. октобра био мобилисан и радио као војни хирург.

Према неким подацима изгледа да Крушевац крајем 1945. год добија новог хирурга др Светозара Николајевића. Нови хирург који је дошао у Крушевац потпуно је обновио рад на хируршком одељењу и створио услове за даљи развој хируршке службе у Крушевцу.

Др Светозар Д. Николајевић (Београд 1892. + Крушевац, јануар 1955.) - Савременик и ученик великане наше хируршке науке: проф. др. В. Субботића, проф. Миливоја Костића и генерала

др Михајла Петровића. Крај његове хируршке каријере пада у једно временско раздобље када се није гледало на прошлост, односно када се вредновао само један период у раду људи од 1941-1945. г. Тако је занемарен један плодносан хируршки рад и један стварни хируршки ентузијаста извучен из једне врхунске војне установе, премештен декретом (1945) у једно мање место у провинцији и препуштен забораву.

др Светозар
Николајевић

Др Николајевић је рођен у Београду 1892. г, у чуvenој лекарској породици. Његов отац др Демостен Николајевић био је истакнути лекар-интерниста, шеф унутрашњег одељења Опште државне болнице у Београду.

Основну школу и гимназију завршио је у Београду. Студиј медицине започео је у иностранству, но ускоро започиње I светски рат и он прекида студије. Општа мобилизација 1914.г. обухватала је и све студенте медицине. Тако су готово сви тадашњи медицинари били мобилисани.

По завршетку I светског рата Николајевић наставља студије медицине у Прагу и успешно завршава. Специјализацију хирургије започиње на хируршкој клиници при Медицинском факултету у Београду

Потребе наставе, клинички и научни рад под управом проф. М. Костића захтевали су већи број сарадника на клиници. Поред прва два наведена асистента постављени су за асистенте др Светозар Николајевић, др Н. Теодоровић, др В. Казмин и приватни Доцент др Б. Градојевић. Касније пред II светски рат за асистенте су постављени др М. Генчић, др Б. Драгојевић, др Ђ. Ђорђевић -"Чамба", а за волонтера др С. Букров, као што се види касније хируршка елита Србије.

Пратећи даљи рад др Николајевића видимо да је наставио каријеру као војни хирург у Војној болници.

Од 1921.г. хируршку службу води искусни ратни хирург, бригадни генерал др Михајло Петровић, ћак и касније сарадник проф. В. Субботића. Главна војна болница је 1922. г. претворена у болницу I армијске области, међутим, од 1930.г. поново се отвара као Главна војна болница.

Подела на два хируршка одељења уследила је 1933. г. Прво хируршко одељење (оп{ша хирургија и урологија) на челу са мајором др Светозаром Николајевићем, и II одељење (опште хирургије и ортопедије), на челу са потпуковником др Радованом Данићем. Уролошком дијагностиком и терапијом после смрти проф. др Михајла Петровића бавио се пуковник др Светозар Николајевић, тада шеф хируршког одељења.

У току II светског рата хируршка служба у Главној војној болници није се мењала. По ослобођењу Београда (20. октобра 1944) основана је Главна војна болница Ј.А са два хируршка одељења. Начелник I хир. одељења био је мајор Вјечеслав Казмин, а начелник II хир. одељења потпук. др Велимир Мајсторовић. Почетком 1945.г. основано је и III одељење Главне војне болнице на челу са проф. др Леоном Коеном, познатим урологом. Ту је био и крај хируршког рада у Војној болници за др Николајевића. Накнадним испитивањем аутор је дошао до податка да је из Војне болнице кратко премештен у Градску болницу:

"По капитулацији Немачке 1945. (значи у мају, прим М.Т), за управника Градске болнице и начелника хируршког одељења долази угледни хирург, пуковник др Светислав Николајевић. Успешно је обновио операциони блок, набавио инструментаријум, операционе лампе и столове. Крајем 1945. године за начелника Градске болнице долази др Обрадовић..."

Тако је вероватно крајем 1945.г. др Николајевић постављен за шефа хируршког одељења у Крушевцу. Свакако да са оваквом репутацијом и огромним хируршким исткуством, школован у нашим највећим хируршким установама - Крушевац је његовим доласком много добио.

У то време у Крушевачкој болници нису постојале посебне службе (одељења) које се у своме раду баве и оперативним лечењем: гинекологија, ортопедија, урологија, ОРЛ, офтальмологија и др. Кад је примио хируршко одељење др Николајевић је морао да се бави оперативном и ових грана.

1. студ. медицине Бошко Стојановић, 2. др. Слободан Матић, ОРЛ
3. др. Олга Вањек, гинеколог и 4. др Светозар Николајевић хирург са
студентима на летњој пракси и делом болничког особља у крушиевачкој болници

По доласку, формирао је потпуно нов кадар за рад. Од болничара и (затеченог) расположивог медицинског особља створио је себи помоћнике за рад. Одељење је имало око 60 постеља.

Врло брзо добија и првог лекара на специјализацију др Вукашина Глицића (касније професора хирургије на Медицинском факултету у Београду).

Такође према неким архивским подацима видимо да му се у раду приклучује др Олга Вањек гинеколог, која 1946.г. долази из Крагујевца. Бројне операције (лапаротомије) радио је у локалној анестезији, али је у случају потребе оспособио једног болничара (Милисава Стојковића) за вођење опште етер анестезије (по Шимелбушу). Иза себе је оставил прву медицинску документацију (операционе протоколе) из којих се види да је са својим сарадником др Глицићем радио и веома сложене операције из абдоминалне хирургије, урологије, гинекологије као и целокупне ургентне трауматологије, чак и неуротрауме.

Листајући протоколе налазимо да је већ у првој 1946.г. урадио 649 операција, 1947. г. 597, а 1948. г. 1287, и тај просек од преко хиљаду операција годишње био је сталан. Већ 1947. г. урадио је прву ресекцију желуца по методи Billroth II мод. Schlatter-Polya - и то у локалној анестезији. У забрињавању улкусне болести поред ГЕА предње и задње, ради и ресекције. У оно време када антибиотици нису још били у употреби, када су реанимационе могућности биле нејаке то је био велики успех за хируршку службу у Крушевцу.

Др Вукашин Глицић - рођен је 1914. године у Старом Трстенику покрај Крушевца где је матурирао 1934. године.

др Вукашин
Глицић

Дипломирао је на Медицинском факултету у Београду 1940. године. У току немачке окупације радио је као лекар у родном месту. У НОВ је ступио октобра 1944. године, а демобилисан је марта 1946. године са дужности начелника санитета II пролетерске дивизије. Специјализацију из хирургије започео је у Крушевцу код др Николајевића. Специјалистички испит положио је 1951. године на I хируршкој клиници.

По завршеној специјализацији радио је у Крушевцу до 1953. а затим прелази на Прву хируршку клинику Медицинског факултета у Београду, где је изабран за асистента. У звање доцента изабран је 1961. године, 1967. за ванредног професора, а 1976. за редовног професора. Докторирао је 1975. године. Редовни је члан Академије медицинских наука СЛД-а од 1979. године. На клиници је био дуго година начелник одељења за интензивно лечење, а

потом 1970. и Ургентне хирургије. Пензионисан је 1979. године.

Запамћен је као врло вредан и савестан хирург. Финих манира и коректан према својим колегама и пациентима. Написао велики број стручних и научних радова. Први је професор на Медицинском факултету из овога краја.

Почетком 1953. године на специјализацију хирургије долази др Радослав Милојевић који започиње специјализацију код др Николајевића и др Глицића. Крајем 1954.г. у Крушевцу такође долази нови хирург др Анђелко Павловић који је дотле радио у Новом Пазару.

Главни део хируршког рада обављан је пре подне. Операције је радио др Николајевић са приученим помоћницима.

Оперисао је углавном у локалној анестезији, а у тежим случајевима општу анестезију етером водио је приучени болничар Милисав Стојковић под његовим надзором.

Инструментарке су такође биле приучене у почетку, касније су биле и школоване: Љубица Трајковић, Радојка - Раша Антић, Мира Ракочевић, Ранка Радојковић-Живановић, Ружица Дебељак-Лукић и др. После подне прављена је вечерња визита. На одељењу су дежурали само болничари!

Милисав Стојковић

1. др С. Николајевић, 2. др Радмила Гојковић-Милојевић 3. др Б. Коловић
4. Сретен Динић, студ. мед. 5. Живота Нешић, болничар,
6. Дражса Миленковић, болничар, 7. Милутин Радојковић - "Црни", болничар

Код болничке капије било је пријемно одељење где је дежурао један лекар за читаву болницу и један болничар. Код пријема хитних хируршким случајева дежурни лекар је по пријему слао болничара да обавести хирурга који би доносио одлуку за хируршку интервенцију.

Овакав начин рада трајао је све до краја 60-тих година када су уведена одељењска дежурства за поједина одељења. На хируршком одељењу дежурао је хирург, инструментарка и анестетичар, а касније и анестезиолог. У почетку за хируршко и гинеколошко одељење дежурао је један анестетичар и једна инструментарка.

Изненадно 3 јануара 1955.г. умро је др Николајевић. Испраћен од бројног становништва читавог крушевачког краја сахрањен је у Београду на Новом гробљу.

Из операционих протокола које је и сам водио у могућности смо да табеларно прикажемо најчешће операције из тог периода (др Николајевић, др Глицић, др Вањек, др Милојевић).

Операције на хируршком одељењу 1946-1954

Appendectomy	1946	47	48	49	50	51	52	53	54	СВЕГА
Append. acuta	59	61	55	90	51	79	104	110	100	709
Append. subac.	47	52	45	142	173	169	183	169	203	1183
Append. perf.	24	44	35	48	65	31	32	44	39	362
Append. chr.	20	12	21	22	39	19	7	47	48	235
Absc.periapp. Inc.Drain	3	6	5	3	4	1	2	3	8	35

Операције улкуса 1946-54. године на хируршком одељењу у Крушевцу

операције код улкуса	1946	,47	,48	,49	,50	,51	,52	,53	54	свега
Ulcus b. duod. perf. sut.	7	1	5	7	2	-	7	7	14	50
" reg pylori "	-	1	-	1	-	-	-	2	1	5
" ventriculi "	-	1	-	-	5	-	-	1	4	11
Ulcus b.d.chr. GEA post.	4	4	1	1	-	7	5	2	2	26
" " res. R. Polya	-	-	-	-	-	5	7	1	-	13
" " " Schlatter	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
" " " Bill. II	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
" " " Schlat.-po	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
" " " Plenck	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
свега	11	7	6	9	7	14	19	15	22	110

Код перфорација улкуса рађено је просто затварање перфорације (Sutura-Roscoe Graham) са оментопластиком (*Graham patch*). а код хроничних улкуса са придрженим компликацијама (реперфорације, изражене стенозе, пенетрације и продужног крварења) рађене су GEA по v. Hacker-у и ресекције у главном по методи Billroth II modificatio Reichel (1908)-Polya. (1911)

Прву ресекцију урадио је 24.12.1947. г. Био је то случај Carcinoma reg. pylorici. Урадио је ресекцију по Schlatter-Polya-у у локалној анестезији. Операција је трајала 3h и 5 мин. Др Николајевић је уписивао у протокол и време трајања за сваку операцију. Већина ових операција рађене су у локалној инфильтрацији анестезији 0,5% новокаином, а мањи број у општој анестезији етером преко Шимелбушове маске или капањем етера преко обичне газе!! Из следеће табеле се види да је већи број операција-лапаротомија радио у локалној анестезији. За пример наводимо операције код перфорације дуоденалне и стомачне гризлице.

Гинеколошко - акушерске операције 1946-1954

	1946	,47	*48	,49	,50	,51	,52	,53	1954	свега
Hysterectomy subtotal.	7*	14	-	20	8	9	8	23	2	91
"- totalis	-	2*	-	3	-	2	-	-	-	7
"- Wertheim	-	-	-	-	-	-	-	7*	1	8
Grav. extrauteina op.	5*	6	-	6	1	1	1	3	2	25
Prolaps uteri ventrofix.	-	2*	-	5	6	4	6	8	-	31
(Pyo)salping-salpingect.	-	1	-	9	7	7	-	4	3	31
Cystis ovarii -Cystect.	2	10	-	3	11	4	16	8	4	58
Myoma uteri-ablato	3			1						4
Sectio Caesarea	-	-	-	-	-	2*	1	-	-	3
Sutura uteri	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Abrasio-curettage	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Ab. incompl.-curettage	63	-	-	-	-	-	-	-	-	63
Retentio placente. extr.	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Ruptura perinei. op.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Forceps	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Свега	93	35		48	33	29	32	53	12	335

*Операције највероватније рађене први пут у крушевачкој болници

*Гинеколошке операције се не налазе у заједничком протоколу за

1948. г. Претпостављамо да је постојао још један протокол који је водила др Вањек.

Гинеколошке и акушерске интервенције су рађене на Хируршком одељењу. Операције је радио др Николајевић са др **Олгом Вањек** која је била први гинеколог у Крушевцу. Пореклом Словакиња. Дипломирала је

у Београду 1926/27. године. По дипломирању завршила је стаж у Београду а потом се запослила у Државној болници у Сарајеву где је завршила специјализацију из гинекологије и акушерства. Из Сарајева је прешла у Крагујевац, где је изгледа радила при хируршком одељењу код др Красића.

Из Крагујевца је премештена 1946. г. у Крушевцу и тако била први гинеколог-акушер у Крушевцу. И у Крушевцу је оперативни део

др Олга Ваћек

посла обављала заједно са хирургом на хируршком одељењу. После операције пацијенткиње су премештане на гинеколошко одељење. Гинеколошке операције су рађене на Хируршком одељењу све до доласка новог гинеколога др Грује Петровића крајем 1954. године. Од 1955. г. др Ваћек радила је као гинеколог у Дому здравља све до пензионисања. У раду је била велики противник артефцијалних абортуса. Радила их је само када је за то постојала апсолутна медицинска индикација. Радовала се свакој трудноћи и није признавала индикације за побачај из конфора. Прва је у Крушевцу почела да се бави лечењем стерилитета. Увела је праћење цитохормоналне анализе код жена у трудноћи. Умрла је 5.08.1987. године у 85 - тој години у Крушевцу, а сахрањена 7. 08. на Новом гробљу у Београду.

др Грујо Петровић

Др Грујо Петровић - сматрамо да треба нешто написати о овом заслужном лекару, добром стручњаку, педагогу, гинекологу и акушеру. Рођен је у Црној Гори, у Косору 1903. године. Медицину завршио Грачу 1930. и специјализацију из гинекологије. Као млад лекар учествовао је у Шпанском грађанском рату. У Шпанију је дошао 15. јула 1937. године. После пријављивања у Базу интернационалних бригада у Албасете, задржан је у Бази као лекар, а затим распоређен у 35 дивизију. (сл. 46)

Прво је постављен за управника дивизијске болнице, а затим за помоћника начелника санитета 11. интернационалне бригаде "Ernes Thälman". Захваљујући изванредним способностима, убрзо постаје помоћник начелника санитета 5. корпуса. Учествује у свим биткама своје јединице. За време битке на реци Ебру имао је чин мајора, начелника санитета Ебарске армије на фронту и ту је одликован Медаљом за храброст.

Приликом повлачења из Шпаније, заједно са осталим интербригадистима, интерниран је у француске концентрационе логоре.

У Југославију се вратио после завршеног другог светског рата. Доста је нејасно да је распоређен на рад у Сјеници, где практично и није постојала болничка служба. Из Сјенице је прешао у Нови Пазар где је радио као гинеколог, али обзиром на већ велико ратно искуство радио је и хирушке интервенције: апендектомије, херниектомије и друге.

По доласку из Новог Пазара у Крушевицу, онда је на гинеколошком одељењу добрађен један анекс и направљена операциона сала. Тако се гинекологија потпуно одвојила од хирургије. Тада је формирана независна гинеколошко-акушерска служба. Оперативни програм је рађен у приземљу, у новоизграђеној операционој сали. Порођаји су обављани на спрату у такође опремљеној просторији.

Поред рада у болници обављао је и приватну гинеколошку праксу. Његови први ученици тада су били др Радомир Миловановић - Рајковац, др Божидар Ристић и др Јанко Пота.

Амбулантни рад је добрим делом обављан у ДЗ, где је тада радила др Олга Вањек.

др Радомир
Миловановић

др Божидар
Ристић

др Јанко
Пота

Врло активан је био и у раду СЛД у Крушевцу, где је наступао са својим стручним радовима, а такође и у раду Гинеколошке секције у Београду. Био је веома стручан и савестан у раду. Скоро све веће интервенције радио је у општој етер анестезији Омбредановим апаратом. Анестезију су изводили приучени болничар М. Стојковић, а у редовном радном времену Олгица Стефановић-Станковић мед. техничар. Имао је за оно време добро оспособљене и стручне инструментарке: Бојану Поткоњак-Колаковић, Лепу Недељковић, Олгицу Стефановић-Станковић и др.

Уживао је велики углед код својих колега и пацијената, као и код актуелне локалне власти. Политички није био активан. Зна се да је био на Голом Отоку. Умро је у Београду 1969. године.

Краниоцеребралне повреде лечене и оперисане 1946-1954.г.⁸

864				СРПСКИ АРХИВ								Св. 7—8		
ТАБЕЛА 1														
Врста и број повреда				Компликације				Начин лечења		Исход лечења				
	Број повреда	Повреда дуре	Лакерација мозга	Повреда синуса	Епидурални хематом	Субдурални хематом	Едак мозга	Менингитис серозни	Гнојни менингитис	Анекс мозга	Конзервативно	Оперативно	Опорављајек	Умро
Потрес мозга	139										139		139	
Згњечење мозга	16										16		16	
Прелом чеоне кости	12	3	2	1	2	1	2	1	1	1	12	12	2	
Прелом темене кости	15	4	3			1	3	3	1	2	15	13	2	
Прелом слепоочне кости	5	2	1				1				5	5		
Прелом потињне кости	5	1					1	2			5	5		
Прелом више костију свода лобање	15	7	5	1	4	2	4	4			15	12	3	
Прелом базе и свода лобање	12	3	2	1	3	1	4	3	1		12	10	2	
Прелом базе лобање	32					2	4	3	3		30	2	24	8
Интракранијална крвављења без прелома кости	4				2	2					1	3	3	1
С в е г а	225	20	13	3	11	8	20	16	6	2	189	69	237	18

Неуротраума од стране општих хирурга рађена је и у каснијем периоду све до маја 1982. године. Интервенисало се углавном код импресивних фрактура и јасне слике епидуралног хематома. Наравно да су отворене фрактуре лобање збрињаване *lege artis*. Код затворених повреда (епидуралног хематома) реаговало се хитно, одмах по појави анизокорије и латерализације. Као помоћна метода у дијагностици поред неуролошких испада служила је и радиографија костију главе. Рађене су просте, а не остеопластичне трепанације, подвезивање крвног суда уз суспензију дуре. За смањење едема мозга ординиран је само хипертонични раствор гликозе (50%). У каснијем периоду укључени су и антибиотици, у циљу смањења едема мозга ординиран је један препарат уреје а нешто касније манитол.

Већ од 1982. године по добијању првог неурохирурга у Крушевцу др Слободана Костића при хируршком одељењу је отворена неурохируршка амбуланта, а такође обезбеђен простор за испитивање, лечење и операције ових болесника. Нови неурохирург углавном је радио ургентну неуротрауму. Деведесетих година као консултант је долазио проф. др Ж. Ђорђевић, али је он углавном са др Костићем радио ламинектомије.

Уролошке операције 1946-1954. г. на хируршком одељењу

Уролошке операције	1946	47	48	49	50	51	52	53	1954	Ук.
Sectio alta	5	-	-	-	-	-	-	-	1	6
Adenoma prostatae-Sectio alta	1	-	-	-	-	-	1	2	7	11
" - " - "Prostatectomia s.Freyer	*1	-	-	-	-	-	1	2	6	10
Calcul. ves.urinariae - Sectio alta	5	1	1	1	-	-	1	-	1	10
Strictura urethrae - " "	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Retentio urinae compl.- " "	-	2	-	1	-	-	-	-	1	4
Carcinoma prostatae- " "	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Ruptura urethrae- " "	-	1	-	2	-	1	3	1	2	10
" - " ves. Urinariae- " "	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Papiloma ves. urin. S. alta-Ablatio	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Semicastratio										
a) Torsio testis	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
b) Seminoma	1	2	1	5	3	-	-	1	-	13
c) Gangraena testis	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
d) TBC. Testis et epididymis	-	-	-	-	1	-	-	1	4	6
e) Orchitis	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Nephrotomia-extractio calculi	-	1	-	-	1	-	-	-	1	3
Nephrectomia ?	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
a)Sa renis	-	-	-	2	-	-	-	1	-	3
b)Hydronephrosis calculosis	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
c)Pyonephros	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
d)TBC renis	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Calcul. renis-Pyelonephrolitotomia	-	-	-	-	-	-	*3	1	-	4
Ren migrans-Nephropexia	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Tu ves. urinariae-extractio tu	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Polypus urethrae-EKT	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5
calculosis ureteris-op.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Hydrocele testis op. sec. Jaboulay	8	7	8	9	4	7	6	11	11	71
Phymosis-a) Circumcisio	2	1	-	-	-	-	-	-	-	3
b) op. sec. Schloffer	-	-	2	3	2	2	1	3	5	18
Paraphymosis	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Varicocele. op. res. Pl. pampinifomis	1	2	-	1	1	-	2	1	-	8
Epididymis tbc-op.	-	3	-	-	-	3	-	-	5	11
Epididymis non spec.op.	-	-	-	4	2	-	10	1	-	17
Hypospadia-plastica	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2
Cystis epididymis- operata	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Atresio orif. Urethrae	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Abscessus paraneph. Incisio .Drain	1	-	-	-	1	-	1	-	-	3
Kriptorchysmus.-Desc. testis	-	-	-	1	-	-	-	-	4	5
Frenulum breve-operata	-	-	-	-	2	-	-	-	1	3

Уролошке операције на хируршком одељењу радили су општи хијурзи. Како је др Николајевић имао велико искуство и као уролог, он је радио комплетну уролошку оперативу. Тако видимо и прве простатектомије по Freyer-у. Оне су и касније рађене све до доласка др Милослава Радивојевића. Наравно, гледајући данас, она је имала доста мана иако се J. P. Freyer сматра творцем модерне урологије.

Неке хируршке методе у урологији су касније напуштене: операција хидроцеле по Jaboulay-у и операције Phymosa по Schloffer-у. Код Hydrocela уведена је метода по Winkelmann-у и нешто радикалнија метода по Bergmann-у, изузетно ретко само пункција.

Развој и напредак урологије настаје доласком др Милослава Радивојевића. Он је прво радио на хируршком одељењу као специјализант опште хирургије. Стекао је и солидно почетно искуство из опште и абдоминалне хирургије. Касније се определио за специјализацију урологије, коју је завршио у Београду као ђак проф. Саве Петковића.

Ортопедско-трауматолошке операције радили су као што смо напред навели, др Ђуковић и др Мушкатировић у периоду 1941-44. године. Такође, видимо да се др Николајевић са др Глицићем бавио поред конзервативног лечења ових повреда и оперативним лечењем. Код некомпликованих прелома екстремитета рађене су мануелне репозиције и гипс имобилизације. Код компликованих прелома крваве репозиције и остеосинтезе. Као остеосинтетски материјал коришћени су Kirschner-ове игле, Küntscher шипке, Lambotte плочице и шрафови разних димензија. Такође, код извесних прелома рађене су екстензије по Kirschner-у. Уместо електричних бушилица коришћена су ручна сврдла.

Број повреда и прелома коштаног система био је у сталном порасту због пораста броја возила и саобраћајних удеса. Тако да ранији сезонски карактер ових повреда везан за сезонске радове био је миноран у односу на број саобраћајних повреда који је имао карактер правих трауматских епидемија. Све ове операције радили су искључиво општи хирурзи до доласка првог ортопеда др Душана Момчиловића новембра 1970. године. Оно што је сада било карактеристично радило се о тешким политраумама где су у рад били често укључени хирург, ортопед понекад уролог и неурохирург.

Ортопедско - трауматолошке операције 1946-1954. г.

	1946	,47	,48	,49	1950	,51	,52	,53	,54	свега
Amputatio:										
a) femoris	3	2	3	6	4	2	2	3	4	29
b) cruris	4	5	2	1	3	4	-	4	3	27
c) pedis	-	-	1	-	-	-	-	2	-	3
d) antebrachii	1	4	-	1	-	-	6	2	1	15
e) brachii	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
f) humeri	-	1	1	1	-	-	2	-	-	5
g) manus	9	2	-	-	-	-	-	-	-	11
h) digg. Manus	6	4	1	12	11	14	12	25	23	108
Fractura:										
a) humeri op.	1	-	1	2	1	-	-	7	1	12
b) antebrachii	-	3	-	-	-	-	-	9	-	12
c) reg. cubiti	-	-	1	-	-	2	2	-	2	7
d) ulnae	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
e) radii	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
f) femoris op. exten. Kirschner	-	-	-	-	-	-	2	3	4	9
g) cruris	-	-	1	2	-	-	5	-	-	8
h) talocrural.	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
i) tibiae	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
j) pollicis	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
k) patellae	1	-	-	2	-	-	1	-	1	5
l) digg. pedis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
m) scapulae	-	-	-	-	-	-	1	--	-	1
n) mandibulae	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Osteomyl:excoch.	29	12	20	23	22	17	18	29	15	185
Kala-Azar-	-	4	2	-	-	-	-	1	-	7
trepanatio tibiae										
Fungus-resectio	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Resectio genus ?	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Pyoarthros-arthrot	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
Arthrodesis cubiti	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Pes equinus-op.	-	2	-	1	-	1	-	-	-	4
Genus valgus- -arthrotomia	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Sectio tendo Achilli -op.	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2

Крушевац је (те) 1958. године имао два хирурга: др Анђелка Павловића и др Радослава Милојевића, као и два лекара на специјализацији др Петра Машића и др Радета Марјановића. Као волонтер радио је и др Димитрије Станковић лекар Дома здравља.

Др Анђелко Павловић

др
Анђелко
Павловић

После смрти др Николајевића за шефа хируршког одељења постављен је др Анђелко Павловић (1912. Кучево + 1969. Аранђеловац), који је у Крушевцу дошао крајем 1954.г. из Новог Пазара. Медицину је завршио 1938/39. г. у Београду. Хирургију је специјализирао у Београду на клиници проф. др М. Костића. Немамо података где је раније радио. Тек, 1950. кратко време видимо да је био хирург у Чачку, да би од 1950. па скоро краја 1954. радио у Новом Пазару.

У Крушевцу је радио као шеф одељења од јануара 1955. до 1. фебруара 1963. године.

Био је комплетан општи хирург. Поједнако је добро радио хируршке интервенције из абдоминалне хирургије, као и операције из осталих хируршких грана: трауматологије, (радећи остеосинтезе код прелома костију (Küntscher, Lambotte, serclage), затим операције струме, декомпресивне трепанације. У хирургији гастроинтестиналног тракта - код улкус-а поред ресекције, по методи Billroth I-Pean, ради и операције Billrott II искључиво модификацију Hofmeister-Finsterer. Урадио је и прве три операције по Whipple-у, прву тоталну гастrectомију (1955.) и неколико субтоталних.

Био је веома радан и смео хирург. У организацији рада имао је слабости. Обично је започињао операције касно у току радног дана, алије могао да оперише без престанка веома дуго.

Аnestезија у том периоду је још била у рукама приучених анестетичара (до 1957.г), тако да је скоро 70% програма рађено у локалној анестезији- новокаином.

Прве ендотрахеалне опште анестезије радио је специјализант на ОРЛ др Часлав Поповић, који је завршио један курс у Загребу. Прву ендотрахеалну анестезију извео је 10.10.1955.г. индукцијом Kemithalom+Succinil holin, а касније подржавао ether-ом + O₂. У том периоду др Павловић радио је с др Димитријем Станковићем, који је волонтирао и др Р. Милојевићем који је специјализацију из хирургије завршио 1957. године. Исте године започињу специјализацију хирургије др Петар Машић и др Раде Марјановић. Тако, 1961. године у Крушевцу раде четири општа хирурга.

Од 1957. год. анестезију углавном води анестетичар Средојевић Иван, који је био обучен за вођење опште анестезије на ВМА (код проф. др Север Ковачева).

Крајем 1961.г. долази на специјализацију др Бранко Милошевић, а следеће 1962. г. др Милутин Тасић. У том временском

периоду још увек су рађене неке хируршке операције из других хир. грана. Нису у том периоду рађене операције из гинекологије и из оториноларингологије, јер су тада биле формиране ове службе са болничким одељењима.

Године 1962. г. изграђено је ново хируршко одељење и усвојено септембра месеца. Ново одељење је имало две модерне операционе сале, посебну салу за ортопедске интервенције с покретним Rö апаратом типа „Hypos“, септични и асептични одсек, одељење за ортопедију и трауматологију, три шок собе и остале пратеће просторије. При одељењу је била уграђена за то време модерна сува стерилизација. Укупан капацитет је био 110-120 постельја. Одељење је тада било попуњено новим особљем. Примљено је више медицинских сестара као и осталог помоћног и техничког особља.

сл. 55. део колективе хир. одељења јануар 1963.г.

1. ред: Мирослав Михајловић, Вера Арсић, Ђорђе Миладиновић,
помоћно салско особље.

Стоје с лева на десно: др Милутин Тасић, др Радослав Милојевић,
Ружица Лукић, инстр., др Анђелко Павловић, Рађа Живановић, инстр.
др Раде Марјановић, Вера Илић, инстр., Иван Средојевић, анестетичар

Шездесетих година приметно се мења патологија хируршких оболења. Све је мање хируршке туберкулозе, специфичних перитонита, пластичних илеуса, урогениталне и остеоартикуларне туберкулозе, последица дечије парализе, гнојних хематогених остеомијелита и др. Овоме је свакако допринела обавезна примена БЦГ, Салкове и Сејбинове вакцине и широка примена нових антибиотика.

Но, сада морамо да истакнемо енормни пораст трауматизма који није био карактеристичан само за наш регион, већ за читаву земљу. У првој деценији после ослобођења он је био условљен наглим развитком индустрије и великим приливом радне снаге са села ненавикнуте на рад у индустрији. Са индустријским просперитетом настала је све већа употреба аутомобила у саобраћају. Може се рећи, помоћ коју је техника дала медицини је од непроцењиве вредности. Но, на другој страни она је пружила медицини низ својих рђавих услуга у виду потенцијалне опасности и пораста трауматизма.

Саобраћајне повреде у тим годинама потиснуле су све остale како по броју тако и по тежини. Ове повреде које су имале карактер трауматске епидемије светских размера избациле су врло брзо нашу земљу на прво место, како по броју повређених, тако и по погинулим. У Југославији је 1957. године било 89.500 регистрованих моторних возила, а 11 година касније, 1967. г. 590.000!!

Период од 1955-1962. је време када је шеф хируршке службе био др А. Павловић. Свакако да је он унео неке новине у раду наше хируршке службе. Репертоар хируршких операција је нешто проширен а такође и методе оперативног решавања. Томе је сигурно допринело боље кадровско стање. У то време поред др Милојевића раде и др Машић, др Раде Марјановић и др Димитрије Станковић као волонтер. Поред тога у широку примену су ушли антибиотици.

Код улкусних перфорација рађено је једноставно прешивање перфорације са оментопластиком (Graham patch) уз евентуалну дренажу Дугласовог простора. Код већих калозитета рађена је операција по Judd-у, исецањем калозитетних ивица у виду ромба и попречно ушивање.

У то време видимо први пут да је код перфорација улкуса 1957.г. урађена ресекција желуца типа Billroth II.

Aladar Petz-ов стаплер инструмент

користио је Petz-ов стаплер инструмент.

Petz-овим стаплером постављање су аутоматски копче на желудац у једном низу специјалним завртњем. Металне копче имају

Код ресекционе терапије др Павловић уводи као стандардну методу resectio Billroth II mod. Hofmeister - Finsterer. Потпуно напушта друге методе (Reichel-Polya и др).

Др Павловић је заслужан за увођење тзв. механичког шава. Код ресекције желуца и затварања дуоденума и желуца

облик положеног слова V и на тај начин штите крвоток у зони сутуре. Предности оваквог начина шивења су краће трајање операције и обезбеђивање стандардног квалитета сутуре. Приликом сутуре игла и конач изазивају оштећење ткива. Класична хируршка игла са ушицама у којој је конач пресавијен, прави приликом пролаза кроз цревни зид канал чији је пречник два пута већи од промера самог конца (данас се користе "атрауматске игле" у којима је конач при изради игле тако причвршћен у наставку игле да нема прекида ни разлике у промеру, те при шивењу прави дупло мањи канал ране. Употребом "атрауматске игле" смањује се могућност стварања хематома у зиду, оштећење зида шупљих органа и продор њиховог садржаја: крв, жуч, гас, фекалије, у трбушну дупљу).

Анастомозе су рађене по правилу двослојно, често и трослојно, појединачним шавовима, обичном цревном иглом и ланеним или свиленим концем. Овакав начин је задржан све до долaska нове генерације хирурга последње деценије 20-ог века.

Анастомозе се данас у дигестивној хирургији најчешће раде једнослојном техником, било појединачно или продужним шавом. Двослојна или вишеслојна техника се све мање користи.

Питање шава дигестивног тракта у једном или у два слоја је у ствари генерацијско питање. Стари хирурзи су дали предност двослојном шаву иако су већ имали прилике да користе нови шавни материјал с атрауматским иглама, једнослојни продужни шав препустили су млађима. У светским размерама би је то сукоб двеју школа - Европске (Lambert, Billroth, Czerny и др) и америчке (Halsted, Connell, Cushing и др). Halsted је још далеке 1887. почeo да користи једнослојну анастомозу, но ипак њене шире примене није било све до педесетих година XX века, односно до појаве Gambee-а и сарадника. Наравно да је то било омогућено новим шавним материјалом о чему смо већ писали.

У то време операција по Whipple-у сматрала се врхунцем умећа у абдоминалној хируршкој технички. Др Павловић је први урадио далеке 1958., 1959. и 1961. г. укупно три операције по Whipple-у, од којих је једна пацијенткиња живела 10 година.

Такође је први урадио тоталну гастректомију по Schlatter-у 1959. године, симпатектомију по Lerische-у 1955 -две и још две 1958. и 1959., а прву операцију по Miles-у и Hartman-у 1956. Код операција препонских кила радио је код мушкираца искључиво методу по Bassini-у, код деце по Ferrari-у. Hidrocele је решавао по Winkelmann-у и Bergmann-у. Код фимоза је рађена искључиво циркумцизација. Напуштена је метода по Schloffer-у. Операције жучне кесе су биле у то време ретке.

Остеосинтезе су рађене жицом, Ламбот-овим плочицама и шрафовима, код прелома дијафиза фемура рађена је интрамедуларна остеосинтеза Küntscher-овом шипком.

Ретке операције аденома простате решаване су методом по Freyer-у. Овакав начин рада задржан је и касније све до одвајања појединих нових хируршких грана, урологије, ортопедије, неурохирургије и максилофацијалне хирургије.

Др Радослав Милојевић
(3.08.1920. Модрица + 17. 11. 1999. Крушевац)

др Радослав
Милојевић

Др Павловић 1.02.1963.г. одлази из Крушевца за шефа хируршког одељења у Бијело Поље, тако да је за новог шефа постављен др Радослав Милојевић - Рођен је у Модрици 1920.г. По завршеној основној школи, гимназију је похађао у Крушевцу. По завршеној одлази у Војну академију. Рат 1941. затекао га је као војног академца. Заробљен је од стране Немаца код Сарајева и одведен у заробљеништво. По повратку 1944.г. из Немачке не наставља војну каријеру, већ уписује студије медицине у Београду. Дипломирао је 1951.г. На специјализацију долази 1953.г. код др Николајевића и др Глицића. Специјалистички испит положио је 1957. године на I хируршкој клиници у Београду.

Као хирург био је врло солидан. При раду педантан и систематичан, радио је чисто држећи се принципа које је научио од својих учитеља. Увек је тежио да сваки случај реши, не остављајући да то други место њега учини. Није много марио за "пролазним новотаријама" у хирургији. Држао се добрих старих и проверених метода.

За време свог дугогодишњег рада др Милојевић је био шеф хируршког одељења 23 године. Јула 1985. године одлази у пензију. За то време завршили су хирургију као његови ученици др Бранко Милошевић и др Милутин Тасић 1966.г, др Спасоје Трбовић и др Михајло Ивановић 1976. г. нешто касније, др Радојица Ђорђевић, др Момир Петровић, др Милча Миљковић, др Вукојица Кљајић, др Милоје Ђурић, др Слободан Дука. Код њега су започели рад на Хируршком одељењу др М. Миладиновић и др М. Смиљковић.

У раду СЛД био је врло активан. Одржао је низ предавања. Организовао је и три састанка Хируршке секције Србије у Крушевцу.

Биран је за члана управног одбора секције хирурга Србије од 1973-1985. године. Одликован је Орденом рада са сребрним венцем. Данас једна улица у Крушевцу носи његово име.

У последњој деценији XX в. потпуно је измењен став о хируршком лечењу и превенцији код улкусне болести. Barry Marshall и Robin Warren доказали су да је у етиологији настајања улкусне болести одлучујући фактор присуство једне бактерије - Helicobacter pylori. Тако се данас у дијагностици и лечењу знатно већи значај придаје бактериологији и фармацији. Хирургији је остало да интервенише код нелечених случајева, где је већ дошло до компликација: стенозе, пенетрације или перфорације улкуса, што је чинила и раније.

Крајем 70-тих година почиње стварање специјалистичког кадра из ортопедије др Душан Момчиловић, др Виктор Раичевић, урологије, др Миодраг Костић и др Милослав Радивојевић, а нешто касније из неурохирургије, др Слободан Костић, максилофацијалне хирургије др Тугомир Живић, касније др Милутин Дреновац, и анестезије др Предраг Селенић и др Звездан Јовић.

Први специјалисти из ових грана почињу да стварају одсеке при општој хирургији, а касније се формирају и посебна одељења из урологије и ортопедије. Овим су свакако општи хирурзи били растерећени операција из домена ових служби и углавном се баве абдоминалном хирургијом.

Др Петар Машић

др Петар Машић

Дошао је у Крушевач априла 1957. год. Пореклом из Војводине, али по темпераменту као да је из ових крајева. Рођен је у Сомбору 1923. године. Школовао се у Сомбору и Београду. Припадао је генерацији која је учествовала у рату. По демобилизацији наставио је школовање. Медицину је студирао у Београду. Дипломирао је 1955. године. Једно време волонтирао на II хируршкој клиници у Београду. Краће време радио у Свилајнцу као управник Дома здравља.

По доласку у Крушевач специјализацију је започео код др Павловића. Специјалистички испит положио 21.11.1961.г. у Београду, на Првој хируршкој клиници. Хирургију је волео и имао се утисак да је то једина грана медицине коју је волео. Био је чист практичар. На кратко, напустио је хирургију и прешао на рад у Републичку инвалидско пензиону комисију, али се поново вратио хирургији.

Умро је изненадно 01.08.1980.г. у Крушевцу. Испраћен од својих колега и суграђана, сахрањен је на Новом гробљу у Београду.

Прим. др Раде Марјановић
(11.12.1926, Трнавци + 16.03.1996 Београд)

*Прим. др Раде
Марјановић*

у Београду.

По одласку др Милојевића у пензију 1985.г. кратко време од годину дана био је шеф хирургије. Рођен је у селу Трнавци где су му родитељи били учитељи. Основну школу завршио у Трнавцима, а Гимназију у Крушевцу. Учесник је рата од 1944-45. године. Матурирао је по демобилизацији из Ј.А 1946.г. Дипломирао 1953. у Београду. До 1957.г. радио у Дому здравља у Брусу. На специјализацију хирургије је дошао септембра 1957.г.

Специјалистички испит положио 23.11.1961.г.

Хирург који је с лакоћом радио и најтеже хируршке интервенције. До доласка првог ортопеда водио је Ортопедско - трауматолошки одсек и углавном радио је операције из трауматологије и ортопедије. Радио је једноставно, брзо, без лутања и непотребних покрета при раду. Једном речју сјајан хирург. Солидног општег и медицинског образовања.

На Хируршком одељењу радио је до маја 1991. када је отишао у пензију. Задњих година је живео у Сремчици код Београда. Умро је изненада у Београду 16.03.1996. године. Сахрањен је у Крушевцу, на Новом гробљу.

Прим. др Бранко Милошевић
(15.05.1928 г. Прањани + 15.05.1994. Београд)

*Прим. др Бранко
Милошевић*

Потиче из свештеничке породице. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу 1949. године. Прву годину медицине завршио у Сарајеву. После завршене медицине 1959.г. у Београду и обављеног стажа, краће време радио у здравственој станици "Милоје Закић" и већ децембра 1961. дошао на хирургију. Специјализацију започео је код др Павловића, а касније код др Милојевића. Специјалистички испит положио је априла 1966.

године на I хируршкој клиници. Краћа болест, а после и повреда шаке, били су известан хендикеп у његовом раду. Но, он је то великом вољом све надокнађивао.

Врло рано је постао активан друштвено-политички радник. То га је доста одвајало од хирургије. Обављао је многе дужности. Био је више година управник болнице (од 2. фебруара 1981-1984), а једно време и

генерални директор Медицинског центра.

Умро је изненадно у Београду 15.05.1994.г. Сахрањен је у Крушевцу.

Прим. др Милутин Тасић

*Прим. др Милутин
Тасић*

Рођен 23.06.1930.г. у Београду. Основну школу завршио у Београду. Гимназију учио у Крушевцу, Врњачкој Бањи и Смедеревској Паланци. Матурирао у Крушевцу 1950.г. Прву годину медицине завршио је у Сарајеву а потом наставио студије у Београду. Медициски факултет завршио 28.06.1957.г. По обављеном приправничком стажу радио у Здравственој станици "Милоје Закић" као фабрички лекар и управник од 1958. до 1962. г.

Од 1. јуна 1962. г. долази на специјализацију опште хирургије, кратко код др Анђелка Павловића а потом код др Милојевића. Специјализацију завршио 13. јуна 1966. г. на I хируршкој клиници код проф. др Љубомира Рашовића.

Др Спасоје Трбовић

*др Спасоје
Трбовић*

Рођен у Крушевцу 1943.г. Основну школу и Гимназију завршио у Крушевцу 1961. године. Медицинске студије завршио у Београду 1967. године. После обавезног лекарског стажа остао да ради као секундарни лекар на хируршком одељењу. Специјализацију из опште хирургије започео је код др Милојевића. Специјализацију завршио 11. маја 1976. на I хируршкој клиници. Започео је и специјализацију из васкуларне хирургије. Но, крајем јула 1981. г. одлази у

Немачку, где и сада ради.

Др Михајло Ивановић

Рођен је у Врњачкој Бањи. Основну школу и Гимназију учио у Врњачкој Бањи и Трстенику. Медицински факултет завршио у Београду 1968. године. По обављеном стажу ради у Дому здравља у Крушевцу. На специјализацију из опште хирургије примљен 1971. године. Специјалистички стаж обавио је на I хируршкој клиници где је и положио специјалистички испит 11. маја 1976. године. По доласку са

специјализацији краће време радио у Крушевцу, а потом радио више година у Немачкој као хирург. По повратку из Немачке радио у хируршкој амбуланти Дома здравља до 1986., а потом се поново враћа на Хируршко одељење где је радио све до одласка у пензију 1999.

*др Михајло
Ивановић*

Поред ових лекара наводимо још следеће лекаре који су дugo радили као секундарни лекари на хирургији да би се касније одлучили за специјализацију из других хируршких грана. Они су основали прво одсеке а касније и самостална одељења:

др Душан Момчиловић - ортопед (на хирургији од 1963. г)

Прим. др Милослав Радивојевић - уролог

др Виктор Раичевић - ортопед

др Тугомир Живић - максилофацијални хирург

др Слободан Костић - неурохирург

Сматрамо да почетак праве хируршке службе датира од формирања хируршког одељења 1922. године. То је период који је старији од 50 година а који досеже до почетка седамдесетих година 20 века. Већина лекара-хирурга и њихових сарадника из тог периода није више међу живима а мањи број се сада налази у пензији. Они су радили у периоду када је постојала само општа хирургија без других хируршких грана: ортопедије, урологије, неурохирургије, максилофацијалне хирургије, у једном периоду гинекологије и ОРЛ.

Формирањем ових нових служби почиње нов период медицине који још траје. Тај нови период је веома динамичан, стално се мења и усавршава. У њему раде хирурзи који су почели са класичном хирургијом и сада полако усвајају нове методе рада које потискују класичну хирургију и већ су је делимично послале у историју. За ту генерацију може се слободно рећи да је достигла врхунац у класичној хирургији. Но, данас нове неинвазивне методе рада тзв. лапароскопске операције полако потискују старе класичне методе рада и већ су постале обележје XXI века.

Нови период хируршке службе - Хирургија данас

Напредак технике и нове техничке иновације довеле су до потпуно новог приступа и развоју хируршких интервенција. Нове дијагностичке методе поред усавршавања већ ранијих, као што су рендгенски прегледи, сцинтиграфије, ултразвучни прегледи, компјутеризоване томографије и магнетна резонанција допринели су

бољој дијагностици, а посебно раном откривању нарочито малигних оболења.

Паралелно са тим већ у првој половини осамдесетих година почиње развој лапароскопске хирургије. Тако се данас многе операције у трбушној дупљи изводе лапароскопским методама: апендектомије, холецистектомије, ресекције танког и дебelog црева, спленектомије итд. Данас су неке веома честе операције, као класичне операције препонских и других хернија замењене тзв. без-тензионим методама.

Годинама у решавању хернија није било никаквих новина сем побољшања везаних за анестезију. У последњој деценији 20. века већина хирурга употребљава нове методе за решавање ингвиналних и бедрених хернија. Ту спадају предње безтензионе технике са употребом протетских материјала, међу које спадају „plug“ (затварач) и „patch“ (закрпа) техника. Задње технике, подразумевају постављање протетског материјала између дефекта и предњег трбушног зида. Главна одлика ових операција је да су неинвазивне, лако се подносе, лечење је краће а самим тим су и сужене контраиндикације код ризичних случајева за хируршко лечење. Отишло се тако далеко да постоје хирурзи који се баве само овом проблематиком - херниологи.

Већ смо напред доста говорили о великом избору шавног материјала. Велики део хируршког материјала је за једнократну употребу: хируршки ножићи, шприцеви, игле, рукавице... Конструисани су стаплери за механичко шивење цревног зида.

Од 1985. године по одласку др Милојевића у пензију хируршку службу су водили кратко прим. др Р. Марјановић (1-2 године), др Кљајић једну годину (1991), др Момир Петровић до 1994., краће време др Смиљковић а потом директор Медицинског центра др. Радојица Ђорђевић. Слободно се може рећи да је од 1991. године целокупну здравствену службу а посебно хируршку водио прим. др Радојица Ђорђевић.

Прим. др Радојица Ђорђевић

Прим. др Радојица
Ђорђевић

Рођен је 18. јуна 1949.г. у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у месту рођења. Дипломирао на Медицинском факултету у Београду 1973. године. Био је одличан ученик и студент. По завршеном стажу кратко време радио при ДЗ, а потом примљен као лекар секундарац на Хируршком одељењу. Специјализацију из хирургије почeo је у Крушевцу код др Милојевића,

потом обавезни специјалистички стаж наставио у Нишу, где је и положио специјалистички испит.

Но, поред рада на хирургији био је врло амбициозан и активан у партијској организацији као и друштвено политички радник.

Године 1990/91. постављен је за директора Медицинског центра, на којој дужности је остао све до октобарских догађаја 2000. године, када је сам поднео оставку.

У раду Хируршке секције СЛД био је веома активан. Крајем 1995.г. изабран је за члана председништва Хируршке секције Србије. Те исте године добитник је јубиларне захвалнице хируршке секције СЛД-а. Организовао је у периоду од 1990-2000. три састанка Хируршке секције СЛД, од којих је састанак 17.09.1996.г. имао интернационални карактер.

Фаворизовао је хируршку службу кроз већа примања хирурга, слањем на разне конгресе у земљи и иностранству. У његовом мандату извршено је реновирање и проширење Хируршког одељења.

Др Момир Петровић

*др Момир
Петровић*

Медицински факултет завршио у Београду 1974. године. Краће време радио у ДЗ у Александровцу и здравственој станици у селу Ратају.

Специјализацију започео на Хируршком одељењу у Крушевцу код др Милојевића. Специјалистички испит положио је 1982. г. на Првој хируршкој клиници. Веома брзо је напредовао и у једном кризном периоду крушевачке хирургије пробио се као водећи хирург. У два наврата био је начелник Хируршког одељења. Први пут од 1988-1990. и од 1992-1994. године. Унео је доста новина у хируршком раду нарочито у абдоминалној хирургији. Радио је прве ваготомије. Веома солидне технике при раду - модеран хирург. Нажалост, доста рано је напустио Хирургију (1994). Једно време отворио је приватну Хируршку болницу у Александровцу у хотелу "Грозд", а потом прешао на рад у Републичку инвалидско-пензиону комисију.

По избијању сукоба на Косову, мобилисан је и радио у ратној болници Мердаре и Подујеву.

Прим. др Вукојица М. Кљајић

Рођен је 30.12.1950. у Тулешу (Александровац). Основну школу учио је у Тулешу и Ратају. Гимназију је похађао у Александровцу.

*Прим. др
Вукојица М. Кљајић*

Матурирао је 1970. године. Медицинске студије уписао је у Београду. Дипломирао је 12.01.1976. године. По одслужењу војног рока радио је у ДЗ у Александровцу. Јула 1979. године долази на Хируршко одељење болнице у Крушевцу, где започиње специјализацију код др Милојевића. Специјалистички испит из опште хирургије положио је на Првој хируршкој клиници 10. априла 1983. године.

За начелника Хируршког одељења постављен је 1991. године, а 1992. именован је за начелника новог Онколошког одељења у чијем је формирању и учествовао. Звање примаријуса добио је 1991. године.

Новембра 1993. године напушта Хируршко одељење и отвара прву приватну хируршку ординацију, а касније и хируршки стационар (болницу) за оперисане болеснике.

У време ратних сукоба на Косову радио у ратној болници као шеф хируршке ратне болнице.

Др Милан Миладиновић

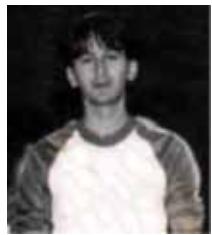
*др Милан
Миладиновић*

Рођен је 1956. године. Основно образовање добио у Скопљу, где је завршио Гимназију а потом и медицинске студије. Лекарски стаж обавио у Крушевачкој болници. На Хируршко одељење дошао 27.01.1982. г. Кратко време иза тога одлази на одслужење војног рока. Радио је на хируршком одељењу као лекар секундарац. Специјализацију из опште хирургије почeo код др Милојевића. Специјалистички испит положио 25.09.1989.г. у

Београду на Институту за хирургију (Клиника за абдоминалну хирургију). По повратку са специјализације радио са др Кљајићем на новоформираном Онколошком одељењу. Крајем 1994. постаје шеф Онколошког одељења. Стални је члан онколошког конзилијума.

Др Мирољуб Смиљковић

Рођен 1955.г. у Крушевцу. На Хируршком одељењу од маја 1983.г. Радио је прво као лекар секундарац. При томе показао велико интересовање и смисла за хируршки рад. Прво хируршко знање стекао је код старијих хирурга: Др Милојевића, Марјановића, Милошевића... Специјалистички испит положио 25.09.1989. г. у Београду на клиници

*др Мирољуб
Смиљковић*

за абдоминалну хирургију. Упорним и свакодневним радом стекао велико искуство у раду, нарочито у домену абдоминалне хирургије. Иако је основу за рад добио код старих хирурга, прихватио је савремене методе рада у класичној хирургији. После др Милојевића, Кљајића, Петровића, Ђорђевића хирургија добија новог шефа Хируршког одељења.

У класичној хирургији захваљујући савременој аnestезији и реанимацији веома успешно ради и

најтеже операције из абдоминалне хирургије. У току ратних сукоба на Косову мобилисан је и радио као хирург у ратној болници у Ђаковици.

Од октобра 2000. године начелник Хируршког одељења.

Др Александар Китановић

Родом из Читлuka крај Крушевца. Гимназију завршио у Крушевцу

*др Александар
Китановић*

1979. године. Медицинске студије завршио у Крагујевцу. По обављеном лекарском стажу радио у СХП од 01.05.1986. г. до одласка на одслужење војног рока. По завршеном војном року поново радио у СХП од 15.12.1986 - 01.12.1988. када одлази на специјализацију опште хирургије.

Специјалистички испит положио на Хируршкој клиници у Београду. Веома солидан у раду. Поред класичне хирургије бави се и савременом лапароскопском хирургијом. Био краће време шеф

Хируршког одељења. Перспективан хирург.

Прим. др Војкан Кулић

*Прим. др Војкан
Кулић*

Рођен је у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио 1976. године. По дипломирању на Медицинском факултету у Нишу и обављеном стажу радио је у СХП до 26. октобра 1988. године када прелази на Хируршко одељење. Специјалистички испит положио на I хируршкој Клиници у Београду.

Поред практичног рада, доста ради на свом теоретском усавршавању. Објавио је већи број стручних радова, као и две књиге из области абдоминалне хирургије. После опште хирургије завршио је едукацију из ендокринолошке хирургије, посебно штитне жљезде. Започео је

едукацију из лапароскопске хирургије. Веома заинтересован за нове савремене (ендоскопске) методе рада у хирургији. Директор Медицинског центра од 7. децембра 2004. године.

Остали хирурзи који раде на хируршком одељењу:

Др Милча Мильковић

Др сци. мед. Дука В. Слободан.

Др Милоје Ђурић

Др Милутин Јовановић

Др Милош Гајић

Др Снежана Симоновић-Јовановић

Др Зоран Томић

Др сци. Драгомир Станковић

Др сци. мед. Обрадовић Н. Владан

Др Драган Благојевић

Др Владета (Влада) Милојевић

Др Милан Јовановић

Др Горан Филиповић

Др Раде Здравковић

Др Саша М. Зајић

Шта рећи о садашњој генерацији хирурга која је остала?

Од осамдесетих година прошлог века за потребе Хируршког одељења стваран је нов хируршки кадар. Од тада па до краја 2000.г кроз хируршку обуку и специјализацију у Београду и Нишу прошло је преко 20 лекара. Хронолошким редом то су: др Спасоје Трбовић, др Михајло Ивановић, др Радојица Ђорђевић, др Ристић, др Милча Мильковић, др Момир Петровић, др Вукојица Кљајић, др Слободан Дука, др Милоје Ђурић, др Милутин Јовановић, др Милан Миладиновић, др Мирољуб Смиљковић, др Милош Гајић, др Снежана Јовановић, др Александар Китановић, др Војкан Кулић, др Зоран Томић, др Владан Обрадовић, др Драган Благојевић, др Влада Милојевић и најмлађи др Милан Јовановић, др Горан Филиповић, специјализанти др Саша Зајић и др Раде Здравковић.

Хируршка служба у Крушевцу после једног кризног периода доживела је свој поновни успон. Наишла је једна нова амбициозна генерација која је вратила углед крушевачкој хирургији. Остало је као што се види једна генерација која ће морати да се суочи са новим стремљењима у хирургији.

За последњих десетак година потпуно је изменјен начин, а и услови рада на Хируршком одељењу. Изграђена је модерна хируршка зграда са пратећим просторијама: модерне операционе сале, шок просторије за интезивну негу, комфорне болесничке собе.

*Седе: др. М. Гајић, др А. Китановић, др Д. Станковић,
др. М. Смиљковић, др В. Кулић,
стоје: др Г. Филиповић, др Н. Трифуновић-ортопед, др Д. Благојевић,
др С. Зајић, др Милан Јовановић, др В. Милојевић*

Формирана је јака и модерна служба анестезиологије са реанимацијом и великим избором реанимационих средстава. У употреби је потпуно нов и разноврсни шавни материјал. Старије генерације су имале скроман избор шавног материјала: конач од лана, свиле, памука, кетгут обичан и хромирани. Конач и кетгут од овог материјала могао је да буде тањи и дебљи. Последњих деценија XX века појављује се синтетички шавни материјал: најлон, етилен, полиетилен, пролен, полиестер-дакрон, нерсилен итд., те метални (копче и жица). Према судбини у организму они се деле на нересорптивне / полиетиленски, полиестерски, метални, затим лан, памук, те ресорптивне: кетгут, хромирани кетгут, Dexon Vycril.

Млади хирурзи су напустили стари шавни материјал, а у технички рада ранији двослојни шав желуца и црева замењен је једноредним. Сада је продужни шав постао метода избора.

Боља дијагностика, подпомогнута новим апаратима, Rö, ултразвук, CT и EMR омогућили су рано откривање посебно малигних оболења, па су данас радикалне интервенције замениле у потпуности раније палијативне операције, као и операције у два акта. Класична хирургија крушевачких хирурга је достигла свој максимум. Вођење медицинске документације је потпуно компјутеризовано.

Нова техничка достигнућа широко су нашла примену посебно у хирургији. Од нових младих хирурга више се не тражи изузетна мануелна спретност и брзина, али зато се тражи праћење и разумевање нових техничких иновација које налазе примену у хирургији и потискују старе методе рада.

Др М.Т.

ХИРУРГИЈА ДАНАС

Прим. др Војкан Кулић, Прим. др Александар Китановић

Крајем осамдесетих година прошлог века специјализацију из хирургије завршавају М. Смиљковић и М. Миладиновић. Првих деведесетих година као хирурзи долазе А. Китановић, В. Кулић, М. Гајић и З. Томић. Из разних разлога тада почиње смена генерација на Хируршком одељењу. Ти млади доктори су амбициозношћу и знањем успели да задрже висок ниво рада и да унесу многе новине које су се појавиле у светској и европској хирургији.

Др Смиљковић и Др Миладиновић су првих година последње деценије прошлог века били носиоци у раду. Др Мирољуб се определио за абдоминалну хирургију, и дао је велики допринос нарочито у лечењу малигних болести дигестивног тракта. Др Милан Миладиновић се посветио хирургији дојке, те се својим радом и знањем ставио на лидерско место у тој области.

У том периоду на специјализације долазе Драган Благојевић, Влада Милојевић, Милан Јовановић, Горан Филиповић.

Као хирурзи се у то време афирмишу и др Китановић, Др Кулић, Др Гајић, Др Томић. Почиње време праћења и учествовања на многим светским и европским конгресима. Приказано је неколико радова из нашег хируршког искуства у Аустралији, Немачкој Шпанији, Француској, Италији, Мађарској. Жива реч и искуство из прве руке од дојена светске хирургије дају елан за сталним учењем и напредовањем.

Од 1997. године почиње нова ера у хирургији кила, почиње се са употребом синтетског материјала, мрежица.

Др Китановић 1998. године на Конгресу хирурга тадашње Југославије приказује рад у коме износи своја искуства из првих 20 операција. Тада је крушевачка хирургија била пета у Србији која је радила ту врсту операција.

Напредак у херниологији наставља Др Кулић, својим учешћем у удружењу херниолога Србије и сарадњом са др Верољубом Пејчићем из Клиничког центра Ниш и увођењем „Трабуко“ технике. Безтензиона техника преузима примат и прихватају је сви хирурзи. Сада је то метода избора а колико су добре потврђује и податак да пациент већ сутрадан после операције одлази кући.

Године 1999. почиње и ера ендоскопске хирургије. Тада је урађена и прва лапароскопска холецистектомија, а у екипи су били проф. Милићевић и др Ражнатовић (I Хируршка клиника Београд) и др Китановић (ЗЦ Крушевац). Са едукацијом отпочиње и др Кулић уз

ментора др Пејчића, из Ниша. По добијању лиценци од својих ментора др Китановић и др Кулић отпочињу самостално да раде те операције.

Постепено се у рад уводе и остали хирурзи, тако да је сада том техником овладало шест хирурга.

Тренутно је лапароскопска хирургија метода избора у лечењу калкулозе. Прошле, 2011. године, урађено је преко 300 таквих операција, а само 50 класичних холецистектомија.

Упоредо, урађено је и око 20-ак ендоскопских операција препонских кила, слепих црева, тумора дебelog црева уз подршку др Горана Ивића из Сремске Митровице, др Азањца из Чачка и др Давидова из Зрењанина.

Почетком 1998. године др Кулић завршава едукацију код проф. Радована Јанковића, у Центру за ендокрину хирургију у Београду. Исте године почиње да обавља операције штитасте жлезде у почетку уз помоћ Проф. Јанковића, а касније и самостално. Године 2005. године освојена је техника операције параштитастих жлезда уз помоћ проф др Ивана Пауновића и др Владе Живаљевића из Београда.

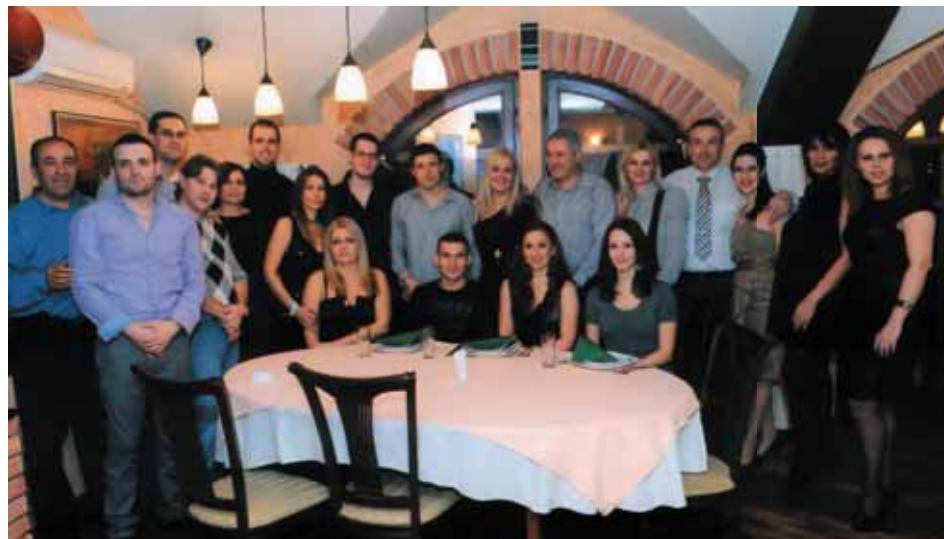
Операције на тироидној жлезди су у почетку рађене класичном техником, да би се касније прешло на биполарну технику (Vio 300D Erbe), а сада се раде помоћу ултразвучног ножа. Од 2011. године уведена је видео асистирана тиреоидектомија (MIVAT) уз подршку Др Милана Мијовића из Клиничког центра Подгорица.

Почетком 2000. године др Зоран Томић а касније и Владета Милојевић одлазе на усваршавање из хирургије дојке код професора Инића и проф Џодића на институт за онкологију и стеченим знањем су унапредили хируршку технику.

Почетком 21. века долазе и Саша Зајић, Раде Здравковић, потом Драган Пешић. Они својим радом настављају модерне трендове у хирургији, а др Зајић започиње сарадњу са проф. Србиславом Кнежевићем са I Хируршке клинике у области билијарне хирургије из које је и магистрирао. Др Раде Здравковић преузима сарадњу са Удружењем за колопроктологију.

Од 2006. године рутински се користи и механички шав у дигестивној хирургији, уз помоћ проф. Зорана Кривокапића и др Зvonка Веселиновића из Краљева и Бранислава Азањца из Чачка чиме је оперативни рад подигнут на виши ниво (операције краће трају а рад је ажурнији и комфорнији).

Од 2007. године на Хируршком одељењу ЗЦ Крушевац се ради континуирана перитонеална дијализа (CAPD). У сарадњи са нефролошким одељењем методу је увео прим. др Милан Јовановић, хирург.

Колектив инструментара на једној од прослава 2011. године:
горњи ред - с лева на десно: Милорад Најданов, Александар Станојевић,
Предраг Милосављевић, др М. Јовановић, Славица Јанићијевић,
Јован Радојковић, Весна Митровић, Милош Ристић, Иван Стојановић,
Анамарија Кулић, др В. Кулић, Јасмина Минић, др М. Младеновић,
Јелена Недељковић, Анђелка Јовановић, Маријана Михајловић
доњи ред: Јелена Дуњић, Јован Петровић, Јелена Стевановић, Јелена Коџић

Сви постајемо свесни да је праћење нових технологија уједно и праћење нове савремене хирургије.

Почетком друге деценије овог века као хирург долази и др Гашић, а са специјализације долази и први децији хирург др Влада Младеновић. Надамо се да ће он и др Живковић који завршава спец. из дечје хирургије за неколико месеци да дају виши квалитет у лечењу деце у овом региону. За неколико месеци нам долази и пластични хирург др Жељко Станојловић.

Крушевачкој хирургији у садашњем тренутку недостаје васкуларни хирург да би била свеобухватна. На жалост на ни један конкурс се није јавио кандидат.

УРОЛОГИЈА

Хируршка служба у Крушевцу поготово, у периоду од 1941. године па на даље, у своме раду је била поливалентна. Већ при оснивању она је и званично у свом саставу имала и две собе за порођаје. Тако је она у своме раду задирала и у проблематику и рад осталих хируршких дисциплина: гинекологије и акушерства до 1955. г., ОРЛ службе до 1946., ургентне офтальмологије до 1957.

Уролошка служба била је посебно у мањим болницама у унутрашњости дugo и после II светског рата у склопу хируршке службе. Оно што је сигурно, а то се односи на хируршку службу у Крушевцу, уролошке операције су рађене од стране општих хирурга, али у амбулатном раду цистоскопије и остала уролошка испитивања нису рађене све до доласка првих уролога.

Уролошка и ортопедска служба формиране су као посебне службе тек по доласку првих специјалиста.

Уролошким радом у Крушевцу од 1946-1955.г. веома квалификовано се бавио др С. Николајевић, који је до II светског рата водио заједничко хируршко-уролошко одељење Главне војне болнице у Београду. Он је обављао и прве веће уролошке операције: нефректомије, пијелолитотомије, операције простате, као и друге мање уролошке интервенције. Ове операције у то време нису биле тако честе, али их је он обављао када је то било потребно. Из сачуваних операционих протокола се види када је урадио прву нефректомију, пијелолитотомију, прву простатектомију по Freyer-у, фимозе по Schlofffe-у, хидроцеле по Jaubolay-у и др. Један део ових операција наставили су и касније да раде општи хирурзи све до доласка првог уролога.

У једном краћем периоду тежи случајеви су слати за Крагујевац или Београд. Поред тога једно време повремено је долазио уролог из Ђуприје - др Миодраг Бале Марковић, хирург и уролог који је вршио само амбулантне прегледе и цистоскопије, све док није дошао први уролог др Миодраг Костић из Зајечара.

„**Др Миодраг (Захарија) Костић** потиче из свештеничке породице. Рођен је 1928. године у Куманову. Гимназију је завршио у Врању, а Медицински факултет у Београду 1956. године. По завршеном стажу радио је као лекар опште праксе у Дому здравља Алексинац-Житковац. Године 1967. завршио је специјализацију из урологије у Београду за општу болницу у Зајечару. Неколико месеци по завршеној специјализацији по договору са др Сврзићем директором болнице у Крушевцу прелази на рад у Општу болницу Крушевца.

Нажалост, иако се дуго чекало на првог уролога, већ на почетку његовог рада није било добре сарадње између новог уролога и општих хирурга.

Нови уролог је са великим амбицијама приступио своме послу. Поред великог броја амбулатних прегледа почeo је да обавља и прве веће уролошке операције. За испомоћ му је био додељен само један млађи хирург. Постојао је велики отпор код хирурга јер је нови уролог тражио извесну самосталност, као и известан број кревета и осталих пратећих просторија ради формирања самосталног уролошког одељења. У том настојању имао је подршку колегијума болнице, директора болнице и Медицинског центра, Савета болнице, као и своје партијске организације, посебно др Д. Антића.

Подршком ових органа формира Уролошко одељење 1968. године. У оквиру овог одељења била је:

1. Уролошка амбуланта са две просторије у којој су радили: поред уролога и медицинска сестра, која је уједно била и инструментарка-Душанка Петрушинић као и болничар Бранко Степановић. Амбуланта је радила свакодневно од 8-16-17 часова поподне.

2. Стационар се састојао од 4 болесничке собе са капацитетом 18 кревета, али је др Костић додавањем кревета по собама начинио одељење са 26 постеља. Радиле су и 4 медицинске сестре по сменама. Све остале пратеће просторије биле су заједничке у склопу хирургије.

3. Операциона сала.

4. За урологију је купљен Rö апарат, који је касније коришћен и за потребе Хируршког одељења.

5. За уролошку амбулантну службу тада је купљен савремен уролошки инструментариј (цистоскопи, сонде, катетери...), а такође и нов инструментаријум за уролошку операциону салу.

У време када је др Костић дошао у Крушевац већ је био започео специјализацију др Милослав Радивојевић који је дуго радио као секундарни лекар хируршког одељења. Поред њега примљен је и др Лазар Михајловић који је такође одређен за рад и испомоћ новом урологу. Неслога и проблеми су и даље потрајали, тако да је др Костић после непуне 2 године рада напустио Крушевац и отишао у Аранђеловац.

До долaska новог уролога повремено су из Ниша долазили др Жикић и проф. Милић Игњатовић, који су вршили амбулантне прегледе а по потреби и уролошке интервенције. Тако стање је било све до доласка новог уролога др Милослава Радивојевића."

dr Miodrag
Kostic

Прим. др Милослав (Будимира) Радивојевић

*др Милослав
Радивојевић*

Рођен је 2. јануара 1938. године у Малој Плани у свештеничкој породици. Основну школу и Гимназију завршио у Крушевцу 1956. године. Медицинске студије започео у Сарајеву, али после другог семестра прелази у Београд. Дипломирао 1963. г. По завршеном стажу дugo је радио као секундарни лекар на Хируршком одељењу. У почетку асистирао, а касније успешно и самостално радио апендектомије, херниектомије и сл. операције. Специјализацију прво започео у Београду на Уролошкој клиници, али је један део спец. стажа обавио на Уролошкој клиници у Нишу код проф. др Александра Ковачевића, који га је несебично обучавао у оперативној уролошкој технички. Од 1. септембра 1970. г. враћа се поново у Београд. Специјалистички испит положио на Уролошкој клиници у Београду код проф. Саве Петковића 15. марта 1971. године. По доласку са специјализације започиње мукотрпан рад на организацији и унапређењу уролошке службе, поготову што је непосредно пред његов долазак одлуком болничког савета и директора болнице укинуто Уролошко одељење. У почетку наилази на велики отпор старијих хирурга. Прво је формирао Уролошки одсек при Хируршком одељењу. Убрзо прима два лекара на специјализацију. Због недостатка простора, амбулантни рад обавља прво у сутурену Гинеколошког одељења а нешто касније у сутуренским просторијама на Грудном одељењу.

Одлуком болничког Савета 1973. добио сагласност за формирање самосталног Уролошког одељења. Просторије за Уролошко одељење добијене су после премештаја Нервног одељења у новоизграђени болнички блок, пошто је извршена обилна адаптација.

Ново Уролошко одељење отворено је 20.06.1976. године. У то време је још увек једини уролог, са два специјализанта. Пуних пет година му је требало да би оформио самостално уролошко одељење.

Утрошио је много труда и напора да би створио савремену и модерну уролошку службу, формирао уролошки кадар и стручни и оперативни рад подигао на завидан ниво. Но, све то није ишло тако лако. У раду је наилазио на многе препреке. Само великим упорношћу омогућио је својим млађим колегама да наставе да прате и даље усавршавају уролошку службу.

Маја 1989. године отворено је ново Интерно одељење-петоспратна зграда, на површини од 6.200 кв. метара са Уролошким одељењем. Урађено је 50 трокреветних комфорних соба.

Уролошко одељење имало је 30 кревета, у собама са потпуним комфором, две собе за постоперативну негу, две операционе сале и остале пратеће просторије. У приземљу су смештене пријемне амбуланте, као и јединица за хемодијализу такође са 30 постеља.

У то време на уролошком одељењу је радило већ 5 уролога. Услови за рад били су врло повољни, а та служба је у то време достигла завидан стручни ниво у своме раду. Поред класичне рађене су и ТУР простатектомије. Просечно лежање после класично урађених простатектомија је било 7 дана!!

1. Лепа Недељковић, инстр. 2. др Милослав Радивојевић, шеф Одељења
3. Мира Миливојевић, инстр. 4. др Михаило Мишиковић,
5. Никола Ђидић, мед. техн. 6. др Сава Ржаничанин

Зашто је Уролошко одељење одатле премештено 1994. године на други спрат Дечијег одељења и спојено једним дограђеним коридором са ортопедским одељењем и данас остаје нејасно...?

За време рада прим. др Радивојевића кроз одељење је прошло и положило испит 10 уролога. Године 1998 одлази у пензију.

Др М. Т.

Шефови уролошког одељења

Др Мирко Димитријевић

*др Мирко
Димитријевић*

Рођен у Крушевцу 1946. године. Велику матуру завршио 1965. године у Крушевачкој гимназији. Дипломирао на Медицинском факултету 1971. године. Специјалистички испит положио 1979. године у Београду. Поред општег поседовао је добро медицинско образовање. Солидан у раду и коректан као сарадник. Био начелник одељења 1991-?. Радио је и као предавач у Медицинској школи. У пензији је од 2002. године. Умро је 19. 09. 2003. Сахрањен је на Лазаричком гробљу.

Др Михаило Мишковић

Др Слободан Милојевић

*др Слободан
Милојевић*

Рођен је 15.08.1941. г. у Модрици код Крушевца. Основну школу учио у Модрици а Гимназију у Крушевцу. Медицинске студије завршио у Београду. По обављеном лекарском стажу врло брзо је показао велико интересовање и смисао за хируршки рад. На Уролошко одељење примљен као секундарац 1976. године. Специјализацију из урологије започео код др Радивојевића, а потом на

Уролошкој клиници у Београду код проф. Саве Петковића. Специјалистички испит положио 17.03.1982. године и наставио да ради на Уролошком одељењу. Поред класичних уролошких интервенција радио је прве ТУР простатектомије. Поседује савршену технику при раду. Био је изабран за директора Болнице 1985. године. Од октобра 2000. године до децембра 2002. године био је директор Медицинског центра. Од 2006. г. је у пензији.

Др Миша Милетић

Рођен је 30.11.1948. године у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу. Специјализацију завршио на Уролошкој клиници у Нишу 9. јануара 1987. године. Од августа 2001. године Начелник Уролошког одељења до 10. марта 2005. године.

Др Душан Поповић

Др Микица Ђинђић

др М. Ђинђић

Рођен је 25.06.1959. године у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу 1977. године као одличан ученик. Медицински факултет завршио је 1982. године у Београду. По обављеном стажу радио је до специјализације при ДЗ на терену. Специјализацију започео код др Радивојевића, а специјалистички испит положио на Уролошкој клиници у Београду 25. септембра 1991. године.

Поред солидног општег и медицинског образовања показао је много смисла и за хируршки рад. Зналачки користи савремена Дг. средства! Одличан дијагностичар и терапеут. Од 1998. до августа 2001. године био је начелник Уролошког одељења. Мало су искоришћене његове потенцијалне стручне могућности.

Др Слободан Живадиновић

*др Слободан
Живадиновић*

Рођен је 30. маја 1958. године у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу. Медицински факултет завршио у Крагујевцу. По обављеном стажу радио при Дому здравља у здравственој станици у Белој Води.

Специјализацију из урологије започео код др Радивојевића марта 1988. године. Специјалистички испит из урологије положио 12. јуна 1993. године у Београду.

Др Мирољуб Љубисављевић

*др Мирољуб
Љубисављевић*

Рођен је 20. јуна 1956. године у Смиловицу-општина Ражањ. Медицинске студије завршио у Нишу. По обављеном стажу више година радио у здрав. станици "Душан Петронијевић", а потом прешао на специјализацију урологије болнице у Крушевцу . Специјалистички испит положио на Уролошкој клиници у Нишу 29. новембра 1992. године. Начелник Уролошког одељења од 10. марта 2005. г.

Mr sci. med. dr Дејан С. Милојевић

Др Дејан Милојевић трећи је лекар из породице Милојевић који се определио за једну хируршку грану. Рођен је 13.02.1968.г. у Крушевцу.

Основну и средњу школу завршио је у Крушевцу. Медицински факултет је завршио у Нишу 1997. године. Специјализацију започео на Уролошком одељењу у Крушевцу, а специјалистички испит положио на Уролошкој клиници у Београду 2006. године. Исте године магистрирао у Нишу.

Остали лекари уролошког одељења:

Др Сава Ржаничанин

Др Трајче Батанхиевски

Урологија данас :

- * На одељењу тренутно ради 6 уролога и један лекар на специјализацији
- * Годишње се уради око 300 операција и 18000 амбулантних прегледа.
- * Око 5000 ендскопских прегледа се уради за годину дана.
- * 2008. године набављена је ТРУС сонда и пиштолј за биопсију. Од тада се ради око 250 ТРУС биопсија простате годишње.
- * Lythoclast (разбијање камена у бешици и уретеру) је осавремењено 2008. године набавком пнеуматског апаратца за разбијање камена и Уретероскопа.
- * У току је набавка ендловизије за ендскопске операције и интервенције као и увођење нових оперативних метода (радикална простатектомија и тотална цистектомија).

ОРТОПЕДИЈА

Ортопедско-трауматолошко одељење званично је формирано 1980 године. Од 1962. године на новом хируршком одељењу формиран је одсек за трауматологију и ортопедију коју је водио др Раде Марјановић, општи хирург. Одељење се налазило на другом спрату и имало своје посебно особље: медицинске сестре, болничаре, гипсере, инструментарке, своју операциону салу и 30 кревета. Први специјалиста ортопедске хирургије био је др Душан Момчиловић.

Др Душан Момчиловић

*др Душан
Момчиловић*

Рођен је 1938. године у Приштини. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу. Медицину студирао у Београду, где је дипломирао крајем 1962. године. Лекарски стаж обавио је у Крушевачкој болници, а затим радио као лекар секундарац на Хируршком одељењу. Укључен потпуно у хируршки рад најпре асистира, а касније обављао и извесне хируршке интервенције: (appendectomy, herniorrhaphy and others.) Касније се определио за специјализацију из ортопедије коју је завршио новембра 1970. године у Београду и тако постао први школовани ортопед у Крушевачкој болници. У почетку је радио са др Марјановићем. Касније, по доласку др В. Раичевића са специјализације формира 1980. самостално ортопедско-трауматолошко одељење и постаје први шеф овог одељења. Његовим доласком служба је знатно унапређена. Одмах је започео са превентивним прегледима дечјих кукова по рођењу и снимањем сумњивих случајева већ у четвртом месецу. Набавља нов инструментаријум за остеокомпресивну синтезу по Милеру.

Због потребе службе примљени су на специјализацију: др Љубиша Продановић, др Тихомир Драгановић, др Радмило Пешић, др Градимир Перић и др Станоје Гајић.

Незадовољан третманом у решавању проблема у организацији рада ортопедске службе 1985. даје оставку на положај начелника.

Године 1987. прелази на рад у Републичку заједницу инвалидско - пензионог осигурања и ради као члан комисије до 1993. г. када се поново враћа на Ортопедско одељење и ради све до одласка у пензију 16. септембра 2000. године.

Др Виктор Раичевић

*др Виктор
Раичевић*

Рођен је 7. маја 1940. године у Стројинцима код Бруса. Основну школу завршио у Стројинцима, нижу Гимназију у Брусу, а вишу у Крушевцу. Матурирао 1959. године. Медицински факултет завршио у Београду 1965. године. По завршеном лекарском стажу радио као лекар опште праксе три и по године у Александровцу све до доласка на специјализацију у Крушевачкој болници 1.10.1970. године. Краће време радио као лекар секундарац а потом започиње специјализацију из ортопедске хирургије. Специјалистички испит положио је у Београду на Ортопедској клиници 1975. године. У периоду од 1985-1990. био је и начелник ортопедског одељења. Деведесетих година смењен је одлуком тадашњег генералног директора и Савета. У дуготрајном судском поступку десетак пута је судским одлукама враћан на посао, али поновним решењима директора био је стално сuspendован. На крају, 1996. год. прихватио се приватне лекарске праксе. Данас ради у једној од првих приватних лекарских ординација у Крушевцу - „МЕДИКУС“-у.

Др Душан Перовић (1934-1999)

*др Душан
Перовић*

Радио у Бору од 1969. године. Специјализацију из ортопедије започео у Бору код др Буђевца већ афирмисаног ортопеда. По завршеној специјализацији радио као ортопед до 1975. године. Те године одлази у Немачку где је радио до пролећа 1978. године. Од 1978.г. по повратку из Немачке радио поново у Бору до 1980.г. као начелник Ортопедског одељења. У Крушевац је дошао из Бора као трећи, али већ искусан ортопед. Посебно је показао интерес за техничке операције: уграђивање тоталне ендопротезе кука. Због нерешеног стамбеног проблема радио је око 2 године а потом отишао у Ђуприју. Умро 28.03.1999.г.

Др Градимир Перић

Рођен је у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у месту рођења 1973. године. Дипломирао је 1979. године на Медицинском факултету у Београду. Од 1982.г. је на Ортопедском

одељењу. Специјализацију завршио у Београду 1987. г.

Веровало се у његове стручне и радне способности. Врло брзо постаје начелник Ортопедског одељења (1991). Поред др Момчиловића и др Пешића био је тада водећи ортопед. Урадио је прву парцијалну уградњу вештачког кука. Но, 1994.г. смењен је од стране директора Медицинског центра. Незадовољан својим статусом у јулу исте године напушта Ортопедско одељење и отвара приватну ортопедску ординацију. У току ратних сукоба на Косову 1999. године руководио је санитетском службом резервиста из Крушевца.

др Градимир
Перић

Др Радмило Пешић

Др Радмило
Пешић

Рођен је 24. децембра 1951. у Крушевцу. Основну школу и Гимназију учио је у Крушевцу. Матурирао је 1970. г. Медицинске студије завршио је 28.01.1976. године у Београду. На Ортопедском одељењу ради од 1. фебруара 1978. године. Специјалистички испит положио је априла 1984. године. Начелник Ортопедског одељења је од априла 1994. године.

Колегијум лекара ортопедије

Др Љубиша Продановић

Од 1980 године радио на ортопедском одељењу, где је започео специјализацију из ортопедије. Специјалистички испит положио у Београду. По завршеној специјализацији врло кратко био у Крушевцу а затим одлази у Никшић као ортопед. Оставио је леп утисак за време рада у Крушевцу. Перспективан хирург.

Др Тихомир Драгановић

На Ортопедском одељењу радио од 1973. године као специјализант. Из егзистенцијалних разлога прелази у Ђуприју. Специјализацију из ортопедије завршио у Београду.

Др Станоје Гајић

Рођен је у с. Црколез на Космету. Основну школу и Гимназију завршио је у Прешеву, Медицински факултет у Скопљу. На Ортопедском

одељењу у Крушевцу је од 1982. године. Специјалисички испит положио је у Скопљу 1985. године

Др Градимир Тошовић

Дошао из Фоче за време ратних сукоба у Босни (1994). Радио годину дана на Ортопедском одељењу а потом одлази за Чачак (1. јануара 1995. г.).

Др Мића Марић

др Мића Марић

Дошао у Крушевац из Хрватске. Радио у Вуковару као ортопед. Месец дана пре пада Вуковара срећно излази из блокираног града и прелази у Србију- у Крушевац. У почетку радио као спортски лекар у фудбалском клубу "Напредак", потом на Ортопедском одељењу од 1994 - до 6. јуна 2000.г. када одлази у пензију. Оставио је веома леп утисак. Веома коректан колега, финих манира, отмена личност.

Др Ненад Трифуновић

*др Ненад
Трифуновић*

Рођен 1966. у Врњачкој Бањи. Основну и средњу школу завршио у Крушевцу. Дипломирао на Медицинском факултету у Београду 1992 године. На Ортопедском одељењу почeo да ради 1. јануара 1996. године. Специјалистички испит положио новембра 2002. године у Београду. У току рата на Косову 1999. године мобилисан и радио у ратној болници.

Др Воја Стаматовић

Рођен у Крушевцу где је завршио Основну школу и Гимназију. Медицински факултет завршио у Београду. По завршеном лекарском стажу радио у служби ХМП до марта 1986. када одлази на специјализацију ортопедије. Специјализацију из ортопедије завршио у Београду.

др Воја Стаматовић

Др Славиша Јовановић

Рођен је у Нишу 1960. године. Основну школу завршио у с. Пуховцу, а Гимназију у Нишу. Медицину студирао у Нишу. Студије завршио 1985. године. На Ортопедији у Крушевцу од 1989. године. Специјализацију завршио 1993. године у Београду.

Др Александар Јовановић

*др Александар
Јовановић*

Медицински факултет завршио 1983. године у Београду. По завршеном лекарском стажу радио као лекар секундарац на Ортопедском одељењу. Специјалистички испит положио у Београду. Ортопедију напустио 1. јануара 1995. године и отишао на Нови Зеланд. Сада ради као ортопед у Аустралији.

Др Александар Пајић

Специјализацију отпочео у Крушевцу. Априла 1994. године напустио Ортопедско одељење и наставио специјализацију у Београду.

Др Драган Митић

Рођен у Сарајеву 1959. године. Гимназију завршио у Крушевцу 1978. године. Медицински факултет завршио 1985. године у Београду. На Ортопедском одељењу од 1990. године. Специјалистички испит положио у Београду 1995. године.

Др Зоран Ђорђевић

др Зоран Ђорђевић

Рођен је 1958. године у Крушевцу, у учитељској породици. Основну школу и Гимназију завршио је у Крушевцу. Матурирао је 1977. године у једној сјајној генерацији која је дала десетак лекара који раде у Крушевцу. Пријемни испит положио је у Београду, али је студирао у Крагујевцу. По дипломирању радио при Дому здравља на терену. На Ортопедском одељењу од 1987. године. Специјализацију завршио 1993. године у Београду. Од 5. октобра 2000. године постављен за директора Опште болнице.

Др Дејан Виријевић

Рођен у Крушевцу 1967. године. Гимназију завршио 1986. у Крушевцу, Медицински факултет 1994. године у Београду. На Ортопедији од 1. јануара 1996. године. Специјалистички испит положио новембра 2002. године у Београду.

Др Саша Илић

На Ортопедском одељењу од 1. априла 2001. године. Завршио специјализацију 5. јула 2006. године.

Др Владан Тимовић

На Ортопедском одељењу од 1. јануара 2002. године.

Др Предраг Миловановић

На Ортопедији од 23. марта 2002. године. Завршио специјализацију 2. јула 2006. године.

Др М. Т.

Ортопеди:

*стоје слева у десно: др Влада Тимовић, др Саша Илић, др Зоран Ђорђевић,
др Драган Митић, др Предраг Миловановић, др Ненад Трифуновић,
седе слева у десно: др Славиша Јовановић, др Радмило Пешић,
др Војислав Стаматовић, др Станоје Гајић, др Дејан Виријевић*

ОРТОПЕДИЈА ДАНАС

Модеран ортопедски приступ започео је др Душан Момчиловић, наставио је заједно са др Раичевић Виктором, набављена је модерна опрема за то време које је и омогућила и савремено лечење пре свега повреда.

Прегледом операционих протокола у то време доминирале су повреде подколеница, скочних зглобова, подлактица, дијафиза фемура ретко пертрохантерних прелома фемура док су се преломи врата бутне кости слали на даље лечење на Бањицу у Београду.

Пацијенти су углавном били средње животне доби, ретко око 70 година старости.

Преломи подколеница су решавани искључиво остеосинтезом са плочом, преломи дијафизе фемура остеосинтезом са плочом и клином по Кинчери. Пертрохантерне фрактуре фемура су решаване са синтезом са Smith Petersonovim клином или операцијом по Mc Lauglin-у (око 5 операција годишње), а постепено је почела да се уводи угаона плоча за решавање таквих прелома. Аnestезија је била искључиво општа (ендотрахеална).

Број великих операција се кретао око 250 годишње.

Од 1983. године преломи дијафиза подколеница се не раде оперативно већ искључиво са тракцијом која се касније настављала са гипсом имобилизацијом по Sarmientu.

Крајем осамдесетих година постепено се почело са спиналном анестезијом а набављен је и спољашњи фиксатор по Hoffman-у са којим су поново почели да се оперативно решавају преломи дијафизе подколеница и фемура.

После набавке првог спољашњег фиксатора по Хофману, набављени су и спољашњи фиксатори M9 по проф. Митковићу из Ниша који су одмах нашли широку примену у ортопедској пракси.

Преломи проксималног фемура су се рутински решавали са угаоним плочама што је омогућио развој анестезиолошке службе (спинална анестезија) као и развој физијатријске службе. Број ових операција се постепено повећава као и старост пацијената којима је таква операција потребна (започињу почетком деведесетих година и операције са динамичком стабилизацијом прелома а за то је коришћен Митровићев спољашњи фиксатор – први је почeo са том операцијом др Перећ Градимир).

Током 1993. године су се стекли услови за даљи напредак ортопедије и после краће едукације у Београду крајем новембра 1993. је уgraђена прва субтотална протеза кука типа Austin Moore –

операцију је извео др Градимир Перић, (по његовом сећању су били асистенти др Стаматовић Војислав, др Момчиловић Душан, инструментарка Гордана Михајловић).

У току пролећа 1997. године Ортопедско одељење је добило 30 тоталних протеза за уградњу код коксартроза (предходно на едукацији на Бањици су били др Пешић Радмило, др Стаматовић Војислав, инструментарке Гордана Михајловић и Љиљана Пурић) и прва таква протеза је урађена 20.06.1977. године Симић Миловану, број историје болести 411/363, број операционог протокола 159, а операцију извео др Часлав Лазовић са Бањице у Београду уз асистенцију др Пешић Радмила, др Стаматовић Војислава, др Ђорђевић Зорана, анестезија је била спинална, анестезиолог др Зорица Стевановић, инструментарке Гордана Михајловић и Љ. Алексић са Бањице у Београду.

Нажалост остале протезе су по наређењу Министарства враћене на Бањицу а средстава за набавку нових није било тако да је дошло до застоја у уграђивању тоталних протеза кукова.

Број операција се повећавао постепено и достигао је број око 450 у току једне године, све више је било потребе за операцијом пертрохантерних прелома и све је већа старост таквих пацијената (одређен број таквих пацијената је лечен са трансосалном тракцијом).

У току 1999. године лечење пертрохантерних прелома који постепено доминирају и преовлађују у броју хоспитализованих пацијената је почело са новом динамичком остеосинтезом (DHS систем са два паралелна клина и плочом а клинови иду у врат фемура).

За време бомбардовања од стране НАТО снага у пролеће 1999. године збринути су сви повређени грађани којима је била потребна ортопедска помоћ, а дана 30.05.1999. године када је бомбардован Варварин урађено је и прво стављање спољашњег Митковићевог фиксатора на повређену карлицу (др С. Јовановић оператор, др В. Стаматовић, др Д. Виријевић, анестезија општа, анестезиолог др Богдановска, инструментарка А. Јовановић).

Следећи напредак у Ортопедској хирургији се забио у 2000. години када је урађена прва артроскопија колена уз помоћ др Гордана Гавrilovića са Бањице у Београду, асистенти др Пешић Радмило, др Стаматовић Војислав, др Зоран Ђорђевић, инструментарка Гордана Михајловић.

Са поновним операцијама уградње тоталних протеза кукова почело се 07.04.2001.год. када су урађене две операције а оператор је био др Гордан Гавrilović са Бањице у Београду, асистенти су били др В.Стаматовић, др Ђорђевић, др Митић, др Трифуновић, анестезија општа, анестезиолог др Радмило Поповић. Другу операцију је урадио истог дана др Војислав Стаматовић.

Едукацијом др С. Јовановића на Бањици у Београду у току 2002. године почело се са апликацијом фиксатора по Илизарову на ортопедском одељењу.

Захваљујући сарадњи са др Горданом Гавриловићем са Бањице у Београду наставио се напредак ортопедског одељења тако да је у току 2003. године почела набавка и уградња DHS система код пертрохантерних прелома кукова, а у току 2004. године и остеосинтеза прелома подколеница и надколеница ца interlocking nail-ом. Исте године почела је уградња totalnih протеза колена.

У каснијим годинама су нам као помоћ при уградњи totalnih протеза колена долазили др Митковић из Ниша, др Лажетић из Новог Сада као и др Милош Станојловић из Ниша.

Сада се уградњом totalне протезе колена бави др Ненад Трифуновић уз помоћ осталих колега са одељења.

У току 2010. године набављени су и Гама клинови за лечење пертрохантерних прелома (прву операцију је извео др Славиша Јовановић).

Сада се на Ортопедском одељењу у Крушевцу обављају рутински све операције са најсавременијом остеосинтетским материјалом и протезама као и сва оболења и повреде локомоторног система (осим болести и повреда кичменог стуба), а после набавке додатне опреме почеће се поново и са артроскопским операцијама (прве операције урађене без опреме са нашег одељења).

Знатно се повећао број повреда у пределу кука које сада чине 2/3 свих повреда хоспитализованих на Ортопедском одељењу као и старосна доб пацијената (најчешће преко 80 година) који долазе у болницу са пратећим оболењима тако да је сада потребно знатно веће учешће пре свега интерниста и анестезиолога да би ефикасно спровело оперативно лечење.

Начелник ортопедског одељења
Др Радмило Пешић

НЕУРОХИРУРГИЈА

Мр сци. др Слободан Михајла Костић

Рођен је у Крушевцу. Основну школу и Гимназију завршио у месту рођења. Дипломирао на Медицинском факултету у Београду 1975. г. На Хируршком одељењу од 15.08.1975.г. Прво радио као секундарни лекар на хирургији. Потом се определио за специјализацију из неурохирургије коју је завршио 1982.г. у Београду. Као први и једини неурохирург прихватио се тешког и одговорног посла. И после радног времена био је у приправности 24h и обавезан да се код сваке неуротрауме одазове, изврши потребне прегледе и донесе одлуку о потреби неурохируршке интервенције. У свом раду оријентисан је углавном на амбулантни рад и решавање акутне неуротрауме. Доста пажње посветио је свом теоретском усавршавању. Међу хирурзима први је магистар (1996. г), а такође и доктор медицинских наука (1999. г).

Др М. Т.

*****

НЕУРОХИРУРГИЈА ДАНАС

Мр сци. др Слободан Михајла Костић

У години када се слави 90 година НОВЕ болнице, наговештава за 2015. велики и редак јубилеј "150 година болнице у Крушевцу", треба поменути и оно, чиме се не могу похвалити ни сви клинички центри: 30 ГОДИНА НЕУРОХИРУРГИЈЕ У КРУШЕВЦУ.

Прво помињање неурохируршке интервенције је 1912. када је хроничар забележио да је хирург др Драгољуб Михајловић "АТЛЕТА": "Пред лекарским колегијумом у Окружној болници у Крушевцу извршио прву операцију на мозгу". На жалост нема медицинске документације о наведеном.

Др Чедомир Стојановић хирург почиње са радом 1921. а у Новој болници је од почетка рада исте. У рату је радио као војни хирург и сигурно је да се бавио неуротраумом као сви хирурзи учесници рата, те је био едукован за исту или нема података о операцијама.

У периоду окупације у Крушевцу раде искусни хирурзи др Душан Мушкатировић и др Драгољуб Ђуковић и према сачуваној

документацији до 1944. урађено је 20 операција.

1945. у Крушевцу долази др Светозар Николајевић, ученик проф др В.Суботића, најближи сарадник проф М. Костића, начелник хирургије и урологије војне болнице између 2 рата. Својим изузетним хируршким знањем трасира пут модерној и мултидисциплинарној хирургији. У Крушевцу ради све до изненадне смрти 1955. У тих 10 година урађено је 69 трепанација што је објављено у Српском архиву 1956 св.7-8.

Његов ученик и близак сарадник др Радослав Милојевић наставља са збрињавањем неуротрауме, а касније са њим и др П. Машић, др Р. Марјановић и М. Тасић све до доласка неурохирурга др Слободана (Михајла) Костића, 1982.

Прва неурохируршка операција урађена је 25.09.1982. у комфорним условима са завидним инструментаријумом.

Отвара се неурохируршки одсек, почиње контрастна дијагностика, едукују се пратеће службе, ангажованост неурохирурга на позив је свих 24 сата (тако је и у следећих 27 година), припреме за отварање одељења и добијање нових специјализација, стални контакт са неурохируршком клиником и повремене операције оних болесника који се из техничких разлога не могу оперисати у Крушевцу.

Променама 2000. године настаје побољшање које је најизраженије последњих година: почиње са радом скенер, а од пре 3 године и најмодернији МС СТ што у доводи до знатно брже и боље дијагностике, стална едукација на хируршком одељењу, посебно у интензивној нези, рад анестезиолошке службе на завидном нивоу и одговара свим захтевима при лечењу неурохирурских болесника, изузетан развој неуролошке службе и неуролошке дијагностике уз помоћ исте при третману и дијагностици неурохирурских болесника.

МАКСИЛОФАЦИЈАЛНА СЛУЖБА

Др Тугомир Живић

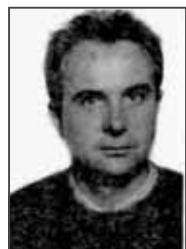

Рођен је 1938 у Дедини крај Крушевца. Гимназију је завршио у Крушевцу. Стоматолошки факултет у Београду 1963. године. По завршетку приправничког стажа радио као стоматолог у крушевачком Дому здравља. Тадашњи шеф Хируршког одељења др Милојевић схватио је потребу за овом новом специјалистичком граном, те је др Живић примљен 15. јануара 1971. године. У почетку радио је у хируршкој амбуланти на збрињавању повреда коже и меких ткива и осталих послова амбулантне хирургије. Такође је асистирао при хируршким интервенцијама чиме је стекао основе за хируршки рад. Даљу обуку обавио на клиникама Војно медицинске академије код проф Винка Арнерија и проф. Антонија Шокљева. Специјалистички испит положио у Београду на ВМА 1975. Веома савестан и вредан. Радио је и збрињавао веома стручно све повреде из домена максилофацијалне хирургије.

Отишао у пензију 1. јануара 2003. године.

Иза др Живића остала су два максилофацијална хирурга: др Зоран Стевановић и др Јулија Михајловић.

Др Милутин Дреновац

Рођен је 19.11.1951. г. у Д. Ступњу. Стоматолошки факултет завршио у Сарајеву. Као стоматолог радио у Александровцу (око 2 године), а потом у Ђићевцу. На специјализацију долази 1981. године и ради са др Т. Живићем. Специјалистички испит положио у Београду. На Хируршком одељењу радио до јануара 1993.г. када одлази у приватнике. Радећи при Хируршком одељењу имао могућности да прошири своје знање из оперативног рада (пластичне хирургије) и стекне неопходну сигурност и ширину при раду. Радио и веома сложене корективне интервенције (редукције носа, прогнатије, корекције ушију итд). При раду неисцрпне енергије, веома прибран и стрпљив. Коректан и као хирург и асистент. О резултатима у свом раду реферисао на више симпозијума и састанцима СЛД. Успешно води своју приватну ординацију са више стручних стоматолошких

сарадника: сином Иваном, Горданом Илић и Анком Бараћ. Ђерка Анка, зет Милан и снаха Јелена такође су стоматолози.

Др М.Т.

МАКСИЛОФАЦИЈАЛНА ХИРУРГИЈА ДАНАС

Служба за Максилофацијалну хирургију је установљена у оквиру опште болнице у Крушевцу, а 1976.г. пребачена у склоп ОРЛ одељења у чијем је и данас саставу и под чијем је начелством. Службу од оснивања сачињава Др Тугомир Живић, пензионисан 2003., потом др Милутин Дреновац, напустио 1993. и у садашњем саставу прим. др Зоран Стевановић од 1995 и др Јулијана Милојевић од 1996. г. Од 1996. почињу да раде и самостални хирузи. Од 2000. односно 2001. сестрински кадар сачињава особље сестара ОРЛ одељења и сестре инструментарке из хируршког операционог блока.

Одсек за максилофацијалну хирургију у свом раду збрињава преломе костију средњег и доњег масива лица као и дентогене и недентогене инфекције лица и врата. Хирургија карцинома коже лица, усне дупље, језика и орофарингса је заступљена у свакодневној пракси укључујући и хируршку терапију припадајућих мета промена у лимфатицима врата.

У периоду од 2011. године у амбуланти МФ хирургије урађен је специјалистички преглед за 5650 пацијената. Од укупног броја пацијената хоспитализованих на ОРЛ одељењу који износи 1251, одсек за МФХ је лечио 625 пацијената интервенцијама у условима спроведене анестезије и 86 пацијената у условима ОЕТ анестезије, што од укупног чини 57%. У периоду од 2000. до 2011. год служба је обновила део инструментаријума донацијом из хуманитарне помоћи добијен је и подни рефлектор за салу за амбулантне хируршке интервенције као и монополарни електрокаутер.

Др Зоран Стевановић

Напомене:

1. mr. ph . В. Марјановић, "Здравствена Култура Крушевца у 19. веку",
/Зборник :"Крушевац кроз векове"/

2. Проф. др Р. Чоловић

а) "50 година Хируршке секције СЛД", Изд. Просвета, 2000. г. стр.

54. У књизи се као први хирурзи помињу др Ж. Михајловић и др Драгољуб Михаиловић свакако да се не ради о истим особама, али постоје мале грешке у презименима. Ради појашњења аутор је дао нешто шире податке за оба лекара, од којих је само др Драгољуб био школовани хирург у Бечу.

б) проф. Р. Чоловић дао је аутору следећи податак 16 марта 2007. г.: "Санит. капетан ћр М. Петровић шеф хирур. одељења војне и нишке окр. болнице урадио је 1897. г. у Крушевачкој болници операцију: Emtrumeta thoracis p. Vuln. Sclopet.-Res. cost. Thorac Српски Архив, 1898. г. св. 6, 277 стр." То је према томе за сада прва званична операција урађена у крушевачкој болници!"

3. Глас из Крушевца локални лист који је излазио 1890. и 1891. Излазио је недељом, а по потреби и чешће. У своме првом броју донео је један краћи напис о плану за изградњу нове болнице у Крушевцу.

"Глас из Крушевца", бр. 1, 1. јануар 1891. г. год. II :

"Подизање зграде за болницу окр. Крушевачког.

Г. министар унутр. Дела усвојио је предлог ово окр. Болнице, да се у што краћем времену подигну потребне зграде за окр. Болницу и наредио је, да се начелство окр. постара за куповину потребног земљишта и израду планова. Веома смо захвални г. Министру и садашњој управи, на овоме предходном раду и жеља нам је, да се започета предузећа ускоро и на делу приведу."

4. Мирко В. Ковачевић, грађевински предузимач рођен у селу Тршановац код Бруса око 1870. г. Живео је у Крушевцу а радио по читавој Србији. Градио је путеве, пруге, мостове и зграде. Учествовао је у ратовима од 1912-1918. године. Умро је у Београду 1937. године.. Ове податке и слику послao је аутору унук Мирка В. Ковачевића - Мирко Ч. Ковачевић.

5. Др Д. Гер. Поповић: "О Болницама", Гласник Министарства Нар. Здравља, 1923. г. Београд. стр.

6. Др Д. Гер. Поповић: "О Болницама", Гласник Министарства Нар. Здравља, 1923. г. Београд. стр.

7. **Др Миливоје Самарција, хирург.** Писмених трагова о његовом раду у Крушевцу нема. Аутор се ослонио на усмена казивања која је добио од лица која су 1941. године радила у Крушевачкој болници. Између осталих то су му потврдили др сци. Р. Пешић и проф. др Ж. Зајић, који су као медицинари радили у Крушевачкој болници.

Из ранијег периода постоје подаци да је радио у Сомборској болници као хирург. После рата у једном списку хирурга за 1955. г. постоји Самарцић др Миливоје, рођ. 1894. г. дипл. у Грацу 1922. г. живи у Београду као пензионер. Немамо сазнања дали се ради о истој особи...

8. Табела преузета из рада: др Вукашин Глицић: "Краниоцеребралне повреде и ране компликације у хируршком одељењу у Крушевцу 1945-1954. год." Српски архив, 1956, св. 7-8, стр. 864.

Владимир А. Симић, архитекта, као најзорни инжењер одобрава исплату Марку Копаченку, инжењеру за завршење зграде Окружне болнице у Крушевцу 1916. године, на промјени

²¹⁷ АС, МГ, кут. 4. (Удружење српских инжењера и архитеката, бр. 25 од 1. маја и бр. 29, од 22. маја 1918. године)

документ о градњи крушевачке болнице

ГИНЕКОЛОШКО АКУШЕРСКО ОДЕЉЕЊЕ

По завршетку другог светског рата долази до формирања Гинеколошко акушерског одељења са тада јединим специјалистом, која је дошла из Крагујевца, др Олга Вањек. Касније долазе др Груја Петровић, као начелник, др Боле Ристић и др Миловановић Радомир-Рајковац.

Операције су се радиле у оквиру хируршког одељења. Одељење је било смештено где се данас налази централна апотека и патологија. Тада период је одликовао велики број порођаја око 3400 годишње.

01.09.1966 године је отворио зграду у којој се и данас налази одељење, др Миловановић Радомир - Рајковац, начелник, др Љубица Ивановић и два специјализанта др Васа Нековић и др Драгомир Гинић са још 18, што бабица, што сестара општег смера, које су радиле на пријему и оперативи. Мали број запослених за овако велико одељење је условило већи пријем у наредном периоду. Наравно експанзију кадра је пратила и опрема, као и стручни рад колективе у првом реду несебичним залагањем др Миловановић Радомира-Рајковаца.

Први инкубатор за новорођенчад је стигао 1969, руске производње, што су им и клинике завидиле, а раних седамдесетих амниоскоп, ph-metar и уз-спј апарат у А моду, 1971 г. је уведена и оперативна техника, такозвана вагинална хистеректомија, која се радила само на клиникама.

То време прати лекаре др Надежда Лазовић, др Хајдана Милошевић, Др Петар Почековац, први доктор наука са бројним издатим књигама, др Стојадиновић, др Здравко Јовановић и др Божидар Павићевић, у каснијем периоду начелник одељења. 1985 г. се уводи ултразвук, као дијагностичко средство, захваљујући Божидару Павићевићу и Милошу Гарчевићу који су се први едуковали код тада чувеног Асима Курјака из Загреба.

Свесрдну помоћ су добијали од др Владе Ђурчића, др Светислава Станковића, начелника одељења 90-тих година и др Зорана Ранђеловића, који и данас чини део колективе.

Радикалне операције, као највиши домет у гинеколошкој оперативи су почеле да се раде 1994-те године, па до данас.

Смена генерације почиње од раних 90-тих са др Милицом Савковић, др Снежаном Бошковић-Златковић, др Весном Младеновић, др Благојем Миловановићем, др Ружицом Аздејковић, др Миливојем Вукајловићем и др Дејаном Милојевић, нашим другим доктором наука, а почетком 2000-те године др Радицом Стефановић, др Тањом Ђурић, др Снежаном Ђорђевић, др Братиславом Јовићем и др Ацом Ђирковићем, који данас чине колектив.

Уведене су бројне процедуре као рано генетско испитивање плодове воде 1999.г. касније и генетско испитивање крви плода, оператива је оплемењена минимално инвазивном оперативном техником од 2006-те године и својим залагањем ради др Благоје Миловановић, начелник одељења. Овом методом се уради просечно око 80-90 операција годишње, поред лакших операција на аднексама и тоталне хистерекомије.

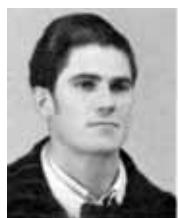
Зграда гинеколошког одељења је реновирана 2008. године и добија изглед модерног одељења са драстично побољшаним условима како за пациенте у првом реду, тако и за запослене. Укупно се уради око 1000 операција и око 1800 порођаја годишње, што нас сврстава у већа породилишта.

Начелник ГАО
Др Благоје Миловановић

АНЕСТЕЗИОЛОГИЈА

Развој анестезиолошке службе у Крушевачкој болници био је сличан развоју као и у осталим болницама у Србији. Дуго није било посебних лекара за анестезију. Њом су се бавили сами хирурзи или приучени болничари, а у најбољем случају лекарски помоћници. Школованог кадра није било. Појава првих школованих анестетичара, а касније и анестезиолога представљала је праву благодет за болеснике а уједно и за хирурге свих грана. О томе би најбоље могли да кажу стари хирурзи који су неке интервенције, наравно кратке, радили и без икакве анестезије. Најчешће су операције радили у локалној анестезији 0,5% новокаином, тзв. инфилтративном анестезијом, кратком "омамом" хлор-етилом (**Rausch**), или само дубоким хлађењем најобичнијим комадима леда.

М. Стојковић

др Ч. Поповић

И. Средојевић

Н. Жепенčка

Веће операције извођене су општом етер анестезијом и то без икакве маске, само преко газе "методом капањем, кап по кап". У почетку су за анестезију били обучени обични болничари, који су радили под контролом хирурга. Посебно је био чувен **Милосав Стојковић**, родом из Витановца. У Болници је радио од 15. маја 1939. године. Прво је радио на пријемном одељењу-носио пошту, а од 1942. године на Хируршком одељењу код др Ђуковића и Мушкатировића. Код др Николајевића је приучен за вођење анестезије по Шимелбушу, а такође био задужен за стерилизацију хируршког материјала. Касније све до пензионисања радио у пријемној служби. У породици један син му је био лаборант, а унука је сада анестетичар!(Јасмина Стојковић, удата Живковић). Умро је 1988. године у Крушевцу.

Прве спиналне анестезије изводили су хирурзи др Ђуковић и др Мушкатировић у ратном периоду 1941-44. г. 0,5% новокаином. Ова је анестезија касније била напуштена. Поново је повремено извођена половином осамдесетих година (др Мира Кон). Нове генерације анестезиолога је и поред великог избора инхалационих анестетика сада их веома радо користе.

По одвајању гинекологије од хирургије у време др Грује Петровића, на Гинеколошком одељењу, анестезију је поред Милосава Стојковића водила Олгица Стефановић, медицински техничар Омбредановим апаратом.

Прве ендотрахеалне анестезије радио је у Крушевачкој болници др **Часлав Поповић**, оториноларинголог током 1955. и 1956. године. Први квалификовани, школовани анестетичар био је Иван Средојевић, који је био оспособљен (**на ВМА-код др С. Ковачева**) за вођење опште анестезије, користећи мишићне релаксанте (почeo са радом 1958-59). Но, и у то време преко 50% операција рађено је у локалној анестезији. Нешто касније долазе као анестетичари Нада Жепецки-Симић, од 1963. (**обучена за вођење анестезије у Скопљу код др Ристе Ивановског**, која је поред И. Средојевића дugo била једини анестетичар), па Вера Стојановић (кратко) 1966. г. Мирослав Кисић, Живота Милојевић, Бора Станковић, Славица Ристић, Јелица Бабић, (дошла из Ниша), Слободанка Миладиновић, Мира Богојевић, Зорица Стевановић, Д. Обреновић...

Први специјалиста анестезиолог др **Предраг Селенић** - положио је испит 22. марта 1972. год. и дошао у Крушевач. Ускоро му се придружује др Звездан Јовић који је тада био при крају специјализације, (**обојица ученици проф. др П. Лалевића**). А онда се ствара потпуно нов и средњи кадар. Овако формирана екипа преузима вођење анестезије и реанимације, формира се нова анестезиолошка служба и одсек интензивне неге.

Од те 1972. године уводе се и нови анестетици. Етер анестезија се врло ретко користи. Уводи се у употребу Halotan, Azot Oksidul и O2, а затим врло савремена неуролент анестезија. Од релаксаната се користе sukcinil-holin.d-tubokurare, pavulon.

При формирању анестезиолошког одсека за првог шефа ове службе постављен је др Звездан Јовић. (1935- 2002) први лекар на анестезији који је добио титулу примаријуса.(слика 12) Касније су радили као анестезиолози: др Аца Радивојевић (кратко - дошао из Г. Милановца), др Коста Романовић, (1979. на спец.), Манојло Головић, др Мара Бабић, (дошла из Вуковара,1980. отишла у пензију), др Мирослава Кон (1984.), др Снежана Јаблановић (1979. на спец.), др Илина Милојевић, др Љиљана Богданоска (1986), др Даница Штерић, др Предраг Стевановић (радио до1992. сада доцент на Медицинском факултету у Београду и директор клинике за анестезију у КБЦ "Др Драгиша Мишовић" у Београду). Сви они више не раде у Крушевцу.

Сада на анестезији раде: др Савко Марковић, Прим др Милан Тасић, Прим др Радмило Поповић, др Јелена Станисављевић, др Бојан

Петровић, др Слободан Ранчић, др Горан Јанковић, др Вера Станковић, др Живорад Миладиновић, др Јелена Обреновић, др Слађана Петронијевић, др Чедо Пејчић, др Љубиша Мирић и специјализанти др Анита Радовановић и др Виолета Рајчић.

Нажалост у међувремену су нас трајно напустили први и досад једини магистар медицинских наука са нешег одељења **др.сци. мед. др Зорица Стојановић** (1959 - 2007) и премлада, међу колегама и пациентима омиљена **др Тања Јанковић-Костић** (1968-2009), која је у току специјализације преминула после тешке и дуготрајне болести.

Како смо навели први званични шеф аестезиолошке службе био је др Звездан Јовић. Касније су то били: др Манојло Головић, Др Мара Бабић, др Љиљана Богданоска која је била и директор Болнице), а од 1992. год па до данашњих дана начелник службе је др Савко Марковић. Скромни и веома савесни др Селенић није прихватио шефовску функцију иако је био први анестезиолог у Крушевцу. Он је касније прешао на Одељење за плућне болести, где је радио све до одласка у пензију (сада живи као пензионер у Сремској Митровици).

Крајем осамдесетих и почетком деведесетих година започиње нови замах у развоју анестезиолошке службе. Од 1992. године започиње са радом анестезиолоска амбуланта за преоперативне прегледе и терапију бола. Уводе се нове савремене технике опште анестезије са новим генерацијама модерних апаратова за анестезију (Драгер-Фабиус, Туро) и новим лековима (севоран, пропофол, ремифентанил - ТИВА технике, др Ж.Миладиновић, др Ј. Обреновић-2005. год)

Нарочити процват доживљава развој регионалне анестезије. Технике које се до тада спорадично примењују , од 1990. године се као рутинске методе анестезије користе спинална, епидурална и готово сви типови блокова нервних плексуса и периферних нерава. Ово је омогућило и олакшало увођење нових и сложених оперативних техника и код најтежих болесника, нарочито у ортопедској и гинеколошко-акушерској хирургији (Перидурална аналгезија код порођаја као стандардна метода - др С. Марковић, 2006, спинална и перидурална анестезија код СЦ др М. Тасић и др Ј. Станисављевић - 1996. год. "унилатерални блокови горњих екстремитета", др П. Стевановић, др. С. Марковић, др М.Тасић - 1989.године, "унилатерални блокови доњих екстремитета", др. М. Тасић, др. Ж. Миладиновић, др. Љ. Мирић, од 1999. године.)

Истовремено и паралелно са развојем анестезије снажно се развија и одсек интензивне терапије. Активном применом савремених протокола лечења и набавком савремених апаратова (вентилатора Драгер - Сула, Хамилтон, гасних анализатора, кв-монитора)

омогућено је адекватно лечење и нега најтежих болесника ("Перкутана трахеотомија" од 2010.-др С. Марковић, др С. Ранчић).

Осим уско анестезиолошког рада, лекари и медицински техничари службе активно учествују, у раду својих стручних удружења, међународним и домаћим стручним скуповима, састанцима и конгресима подружнице СЛД, медицинских часописа, као и у програмима континуиране медицинске едукације. Као признање том раду Министарство здравља је др Милану Тасићу и др Радмилу Поповићу 2009. године доделило звања примаријуса. Посебан допринос повећању квалитета рада дала је нова генерација анестезиолога која је своје специјализације завршила после 2000. год. (др Ж. Миладиновић, др Ј. Обреновић, др С. Петронијевић, др Ч. Пејчић, др Љ. Мирић), када су и набављени вентилатори и апарати за анестезију најновије генерације и уведене нове дијагностичке и терапијске неинвазивне и инвазивне методе лечења. Од 2006. године у раду у јединици интензивног лечења активно учествује и др Снежана Панић као клинички фармаколог, што је додатно подигло квалитет раду у ЛИЛ.

*Прим. Др Зvezдан Јовић, шеф реанимације
са особљем одељења интензивног лечења*

Анестезиолошка служба знатно је утицала на побољшање и унапређење рада хируршке службе. Она је омогућила сигурност хирурга у раду нарочито код тешких оперативних захвата. Скинула је стручну одговорност при операцији и за анестезију када су је водили приучени болничари мед.сестре, бабице и медицински техничари под

њиховим надзором. Истовремено савремена анестезиолошка служба и јединица интензивног лечења дају данас значајан допринос у лечењу свих тешких хируршких и најтежих нехируршких болесника са готово свим одељењима наше болнице.

Литература

1. Atkinson R. S. , Lee's Synopsis of Anaesthesia, 11th ed., str. 876-912, 1993
2. Anaesthesiologia Jugoslavica, vol. XIV, br. 5-6, str. 8-10, 1989.
3. Lerer S, Vitezi medicine, Jugoslavija, Beograd, 1981.
4. Lalević P., Anestezijologija, Medicinska knjiga Beograd, 1993
5. WWW. Histansoc. Org.uk
6. WWW. Wikipedia.org/wiki/anesthesiology
7. WWW. Oyston.com/history/
8. Selenić P: Lično saopštenje, 2004
9. Sredojević I : Lično saopštenje, 2004
10. Medicinska enciklopedija, Jugoslovenski leksikografski zavod, Zagreb, 1970.
11. Anestezija; protokol anestezija, ZC Kruševac 1987-2011.

Др Милан Тасић

др Савко Марковић, мр сци мед. др Зорица Стојановић,
др Милан Тасић, др Јелена Станичављевић

Стоје с лева на десно:
Славица Ристић мед техничар, др Радмило Поповић,
седе с лева на десно:
др Горан Јанковић, др Милан Тасић,
мед. техничар Драгана Јанићијевић, др Бојан Петровић

Колегијум службе за анестезију и реаниматологију 2012. године.

*С лева на десно: др Ч. Пејчић, др Љ. Мирин, др В. Станковић,
др Ж. Миладиновић, др. С. Ранчић, Прим др М. Тасић, Прим др Р. Поповић,
др Г. Јанковић, др С. Петронијевић*

*Курс “Нове смернице у ЦПР”
у оквиру континуиране медицинске едукације 2010. године*

ОТОРИНОЛАРИНГОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

Оториноларингологија је настала спајањем трију грана, рино-ларингологије и отологије. Док су прве две раније биле саставни део интерне медицине, отологија је постојала као засебна грана. Ове три гране спојене су у једну увођењем ендоскопског метода испитивања.

ОРЛ одељење је формирало после Другог светског рата. То је било прво одељење које се издвојило од хирургије. У ранијем периоду извесне мање операције и повреде забрињавао је једини хирург у Крушевачкој болници. Тежи случајеви упућивани су у Београд или Ниш.

После рата један већи број лекара бивше Југословенске војске, такође и лекари из других реномираних здравствених установа распоређен је на рад у мањим провинцијским болницама. Тако је и др Слободан М. Матић предратни лекар оториноларинголог распоређен на рад у Крушевачку болницу. Он је оснивач ове службе у Крушевцу.

др С. Матић

Био је он тада 50-годишњак, зрео лекар са доста искуства. Одељење је формирао у згради Пријемног одељења (данас Служба хитне помоћи). Поред амбулантне службе, радио је и хируршке интервенције; операције синуса, средњег ува, тонзилектомије и др.

Био је господственог држања. Увек елегантно обучен са моноклом и штапом. Било је то необично за оно време у новој партијској држави, када такви манири нису цењени.

Др Слободан Матић је рођен 1896. године. Медицину је завршио у Нансију (Француска) 1923. године. У Градској државној болници у Новом Саду октобра 1926. године формирао је ОРЛ одељење. Као веома образован лекар и одличан хирург др Матић је радио најпре у згради Интерног одељења, а од 1936. године у приземљу Очног одељења. Радио је у то време операције крајника, синуса и средњег уха, као и ендоскопске интервенције у грлу, једњаку и бронхијама. Начелник овог одељења је био до 1941. године.

У Крушевцу је радио од 1946. до 1953. године, а потом прелази у Београд где је радио у I Дому здравља.

Др Исак Хасон, оториноларинголог (5. 02. 1904. Београд + 22. 02. 1983. Краљево), други је по реду шеф ОРЛ одељења у Крушевцу. Др Исак је био син београдског трговца лионском свилом. Имали су кућу на Дорђолу, баш код Калемегдана. Тек што је дечак за

школу стасао, породица се под најездом Аустријанаца склања у Солун. Из Солуна 1918. године донео је у Београд сведочанство о завршеној основној школи. Године 1927. положио је испит зрелости, отишао у Беч на студије, а шест година касније из Болоње доноси диплому Медицинског факултета.

др Исаак Хасон

Затим се нижу године службовања: Дебар, Скопље, Бања Лука, Херцег-Нови. У Херцег Новом упознао је учитељицу Радмилу Ђирић из Биоске код Ужица, којом се жени. Године 1941. Исаак заробљавају Италијани и интернирају у логор Дијаз на Ријеци. Из овог логора Немци га одводе у Нирбешки а затим у логор Фалкенау и Хамелбург. Рат је преживео и 1945. вратио се у Београд. Од 14 чланова своје породице не затиче никог. Отишао је у Ужице, а већ 1954. је у Крушевцу. Исте године у раду му се пријеђује др Часлав Поповић. Др Хасон је радио у Крушевцу до 1960. године. Отишао је у Краљево где је радио све до одласка у пензију.* (Врњачке Новине, 15. септ. 1988., стр. 8).

Др Часлав Поповић (31. 12. 1924. + 20. 11. 1986.) трећи је шеф ОРЛ одељења. Рођен је у Прокупљу. Основно образовање стекао је у месту рођења. Медицинске студије завршио у Загребу 1954. године. По обављеном стажу завршио је један краћи курс из анестезије такође у Загребу. За њега се везују прве ендотрахеалне анестезије у Крушевачкој болници (1955.). Специјализацију из ОРЛ завршио је у Београду.

По одласку др Хасона у Краљево постаје шеф одељења. Поред амбулантног рада у Дому здравља, формирао је сада ново одељење у приземљу старог Хирушког одељења. Радио је и сложене ОРЛ интервенције, операције средњег уха, синуса, крајника и трауму лица (операције по Caldwell Licku), као и трахеостомије код коматозних стања на хирушком одељењу. По изградњи новог болничког блока, ОРЛ одељење је пресељено на VIII спрат. Његови ученици су били: др Милорад Јотић, др Анта Баук, др Стева Милетић, др Душан Шокорац, др Никола Петровић, др Драган Јотић и др Зоран Радосављевић.

Под вођством др Часлава Поповића рад службе је унапређен и интензиван што омогућује континуирано обнављање стечених знања и вештина у раду.

1986. године долази др Антон Баук који на то место остаје до 1994. године. У том периоду уз помоћ Проф. др. пук. Воје Матића са ВМА уводи се техника ларингомикроскопске хирургије. Ова метода у

Колектив ОРЛ одељења

потпуности замењује предходну и до дан данас се успешно користи у дијагностичке и терапијске сврхе.

1994. године начелник ОРЛ одељења постаје др Драган Јотић који на том месту остаје до 2001. године.

Проф. др Бранислав Белић у том периоду помаже у оперативном решавању деформитета носне пирамиде-естетске операције носа.

Др Стеван Милетић је постављен на место начелника 2001. године и на том месту остаје до 2008. године. Пратећи новине у оперативним техникама ОРЛ регије, започиње се операција палатиналних тонзила уз помоћ Плазма коагулатором. У овоме помаже Прим. др Мирослав Кендрисић. Ова метода не задовољава у потпуности постављене стандарде, тако да се примењује у одређеним индикацијама.

Др Никола Петровић постаје начелник 2008. године, након одласка у заслужену пензију др Стевана Милетића. ОРЛ одељење наставља са радом наслеђујући се на искуство, знање и вештине предходних генерација.

У 2011.год. др Никола Петровић, начелник ОРЛ одељења уз помоћ генералног Директора ЗЦ Крушевац Прим. др Војкана Кулића, уводи нову оперативну технику палатиналних тонзила ултразвучним ножем. Досадашњи број оперисаних пацијената овом оперативном техником указује на потврду предности ове технике у смислу мањих постоперивних компликација и бржег опоравка.

Тренутно у ОРЛ одељењу раде др Зоран Радосављевић од 1989.год., садашњи начелник др Никола Петровић, од 1991. год.,

др Душан Шокорац од 1991. год., др Весна Китановић од 1996. год., др Милош Марић од 2006. год., др Никола Николић од 2006. године. На специјализацији се тренутно налази др Ивана Збиљић.

Горе наведени лекари пратећи активно развој медицине, дијагностичких процедура, настављају да одрже на постигнутом нивоу досадашњи успешан рад ОРЛ одељења, а у појединим областима и унапређују.

Начелник ОРЛ одељења
Др Никола Петровић

ОЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Очно одељење је основано јануара 1957 год. Први специјалиста офтальмолог је била Др Олга Јеленковић. Према пронађеним записима

први је пациент уписан у протокол 17.01.1957. године. Одељење је било смештено у старој управној згради. Осим доктора на одељењу раде 2 мед. сестре и три болничара. Одељење је имало 18 постеља и два дечја кревета. Јула 1957 год. Др Вера Машић добија специјализацију из офтальмологије.

1962. године одељење се сели у просторије дотадашњег хируршког одељења чиме се стварају много бољи услови за рад. У склопу одељења је отворена и хируршка сала а одељење има 27 постеља. Крајем шестдесетих почиње и хирургија катаракте приручним криоекстрактором. Осим операције катаракте раде се и друге операције: операције на капцима, антиглauкоматозне операције, забрињавање повреда предњег сегмента ока и друге.

Од 1965. службом руководи Др Вера Машић пошто је Др Јеленковић отишла за Београд.

Наредних пет година на специјализацију одлази 4 доктора. 1971. се отвара и први кабинет у оквиру службе за лечење разроке и слабовиде деце. Исте године у Крушевцу је одржана и Офтальмолошка секција за целу Југославију. Овом скупу су присуствовали скоро сви познати офтальмологи у тадашње време.

Служба је имала континуирани развој. На очном одељењу је први део специјалистичког стажа обавило 20 лекара. Перманентно је одржаван и унапређиван квалитет службе. Кабинету за ортоптику су додати и кабинет за глауком, кабинет за контактна сочива.

Микрохирургија се унапређује из године у годину до данашњег дана. Очна служба успева да одржи корак у стручном погледу са релевантним центрима, одржава и увећава углед службе у земљи.

Тренутно у оквиру очне службе ради 9 офтальмолога. Свакодневни рад се одвија на одељењу, у 3 амбуланте у дијагностичком центру, кабинету за ортоптику, кабинету за контактна сочива и у амбуланти у медицини рада.

Очна служба је опремљена задовољавајућом опремом као и амбуланте. Годишње се обави око 40 000 прегледа. У свакодневном

др Олга
Јеленковић

Др Вера Машић

раду најчешће заступљена патологија су: глаукоми, ретинопатије дитетице, катаракте, рефракционе мане, повреде, систематски прегледи школске омладине, радника, свакодневни превентивни рад итд.

Део колектива очног одељења

Рад на самом одељењу је директно повезан са хируршким радом. Постельни фонд (15 кревета) је искоришћен просечно око 50% што је у директној вези са бројем операција. Број лежећих оперисаних пацијената је већи од 90%. Хоспитализовани због конзервативног

лечења су заступљени у мањем проценту али због природе болести просечан б.о. дан је у овој групи много дужи.

Ово је постигнуто захваљујући набаваљању Phaco машине за ултразвучне операције катаракте (Phacoemulsificatia), 2007. године и обуком кадрова за извођење нове хируршке технике. Број операција је скоро утростврен у односу на раније

године. Квалитет је подигнут на много виши ниво, број компликација сведен скоро у оквире просека у развијеним земљама. Годишње се уради око 700 операција. Највећи број су управо операције катаракте.

Дијагностика је побољшана захваљујући набавци Компјутеризованог видног поља (CVP), 2008. године. На овај начин је

Колектив очног одељења

омогућено много лакше откривање глаукома, праћење и лечење пацијената што свакако даје велики допринос у борби против слепила.

Осим свакодневног рада лекари су објављивали и стручне радове на српским и европским конгресима.

Начелник очног одељења
Др Раде Недељковић

НЕУРОЛОГИЈА

На територији општине Крушевац Неуропсихијатријска касније Неуролошка служба постоји већ 44 године. Неуропсихијатријско одељење основано је давне 1965 год. Чинила су га 2 лекара, спец. неуропсихијатрије, главна сестра, 4 мед. сестре, 4 болничара и пациенти смештени у 26 постеља, распоређених у 6 просторија, загреване током зиме пећима које су ложене дрвима. Било је смештено у згради садашње болничке апотеке.

dr J. Васиљевић

Патологија мешовита: психозе заједно у соби са шлогираним или и са инфективним пацијентима међу којима није био редак *Tabes dorsalis* као III стадијум сифилиса као ни полиомуеллитис који се тада још увек спорадично јављао. Старији Крушевљани још увек памте легендарног Др Јордана Васиљевића Џо-а, који је својим шармом боема, врџавом интелигенцијом, благом војвођанском душом скривеном иза мргудних обрва био предмет многих шаљивих градских прича.

Године 1974. Одељење добија први медицински апарат у виду 8 каналног EEG-а чије је снимке тада читao др Светозар Катунац. Тада EEG „олдтаумер“ и данас ради и успешно одолева зубу времена.

1982 год. Одељење се из зграде зване „барака“ лоциране поред Интерног одељења у коју је „привремено“ било смештено у трајању од око 15 год. „сели у нову зграду, са капацитетом од 50 постеља, смештеним у светлим трокреветним собама са новим намештајем у којој се и сада налази.

1988 год. Неуропсихијатрско одељење се дели на два одвојена одељења: Одељење Неурологије и Одељење Психијатрије која се даље назависно развијају организационо, кадровски и технолошки.

1996 год. у време кад је Др Доса Петровић био директор болнице купљени су спонзорством тада водећих крушевачких предузећа три савремена апарати за неуролошку дијагностику: дигитални EEG, EMNG, TCD, уз истовремену субспецијалистичку едукацију више лекара за рад на њима и оформљени су Кабинети за неурофизиолошку дијагностику:

dr S. Катунац

dr P. Петровић

EMNG и EEG као и неуроваскуларну дијагностику: TCD и CDS.

Садашња организација Неуролошке службе ЗЦ Крушевац осавремењена је 2009 год. Сада Неуролошка служба обједињује два оделења:

1. Оделење за Цереброваскуларне болести, смештено на VII спрату, у склопу којег функционише новоформирана Јединица Неуролошке интензивне неге и Кабинет за Неуроваскуларну дијагностику: TCD и CDS. Организациони модел Јединице за маждани удар се у данашње време заговара као оптимални начин за третман цереброваскуларних болести. Он значајно смањује појаву компликација, време задржавања у болници и цену лечења ове у савременом свету најраширеније болести.

2. Оделење опште неурологије у склопу којег функционишу три одсека:

- Одсек за епилепсије и главобољу са EEG кабинетом,
- Одсек за неуромишићне болести и мултиплу склерозу са ЕМНГ Кабинетом и
- Одсек за неуродегенеративне болести, паркинсонизам и деменције са тенденцијом развоја неуропсихологије.

3. Специјалистичка амбуланта за преглед хитних пацијената и пријем, Субспецијалистичку дијагностику и Дневна болница;

4. Консултативна специјалистичка неуролошка амбуланта смештена у Дијагностичком центру у којој се обављају заказани консултативни неуролошки прегледи.

Део колективе неуролошког одељења

Смештајни капацитети Неуролошке службе су: 57 постеља, од тога 24 на Одељењу Опште Неурологије т.ј. VI-ом спрату, 27 на Одељењу за цереброваскуларне болести т.ј. VII спрату и 6 у Јединици Неуролошке интензивне неге.

Обим послова: Преко 22.000 специјалистичких прегледа годишње од тога преко 4000 субспецијалистичких и конзилијарних прегледа, преко 13.000 болничких дана, преко 85% попуњеност смештајних капацитета.

Расположиви кадар: 9 специјалиста неурологије и неуропсихијатрије на челу са др Владимиром Чукурановићем као начелником одељења један доктор медицинаских наука, више субспецијалиста, 3 лекара на специјализацији, потом 27 стално запослених сестара што је испод стандарда за проширене капацитете службе, са планом за пријем 2 лекара и 12 сестара за рад у новоформиранији Јединици неуролошке интензивне неге а такође и са планом да се у скоријој будућности отпочне са лечењем можданних удара савременијом-фибринолитичком терапијом која има за циљ скраћење лечења оболелих од МУ и смањење инвалидитета.

То ће свакако представљати корак напред у лечењу цереброваскуларних болести, које су заједно са кардиоваскуларним оболењима прве на листи морбидитета у Србији, пре малигних тумора.

Др Милица Бекрић-Пајић

Дијагностичке методе и процедуре које се спроводе на Неуролошком одељењу ЗЦ Крушевач

1. Електроенцефалографија – EEG, стандардни, серијски и при депривацији спавања.

Метода се од 1972. до 1996. год спроводила у Диспанзеру за ментално здравље који је функционисао при Неуропсихијатријском одељењу. Од 1996. год. до данас је спроводи у EEG кабинету у који је склопу неурофизиолошке Др службе Неуролошког одељења.

Лекари EEG кабинета су: др Слободанка Јотић и др Драгана Денић. Просечан број прегледа у току године је око 2500.

2. Електромионеурографија – EMNG, у склопу које се ради: електромиографски прегледи, сензитивна неурографија, моторна неурографија, испитивање Ф таласа и X рефлекса, Тест неуромишићне трансмисије, блинк рефлекс.

Метода се спроводи од 1996. год.

Лекари EMNG кабинета су: др Милица Бекрић Пајић и др Драгана Арсић.

Просечан годишњи број прегледа: око 1000.

3. Неуроваскуларне Дг процедуре CDS и TCD - Доплер ектракранијалних и интракранијалних крвних судова. Метода се спроводи од 1996. год.

Лекари CDS и TCD кабинета су: др Владимир Чукрановић, др Јасмина Салевић Обрадовић и др Слађана Ђурђевић.
Просечан број прегледа на годишњем нивоу је око 2700.

4. Од 2009 год. се у Јединици интензивне неуролошке неге спроводи мониторинг виталних функција и реанимација витално угрожених пацијената код хитних неуролошких стања која доводе до централне компромитације виталних функција.

Од 2011. год. је захваљујући постојању ЛИН, која је и Јединица за Мождани удар, успешно започета примена фибринолитичке терапије у лечењу акутних исхемичних мозданих удара.

Начелник Неуролошког одељења
Др Владимир Чукрановић

ПСИХИЈАТРИЈСКО ОДЕЉЕЊЕ

Првобитно функционисање ове службе је било у оквиру заједничког ентитета с неуролошком - као одељење неуропсихијатрије а лекари специјалисти су били неуропсихијатри.

dr X. Brašin

Од оснивања ЗЦ Крушевац па до средине 60-тих година-неуропсихијатријске поремећаје су лечили викендом неуропсихијатри из Београда.

Први крушевачки неуропсихијатар који се кратко задржао у ЗЦ Крушевац је био др Христивоје Брашић.

Од 1965.г. у ЗЦ Крушевац је први запослени неуропсихијатар - др Јордан Васиљевић, који је потом постао и први начелник неуропсихијатријског одељења.

Неурологија и психијатрија су као јединствена служба функционисале до 1991.г. када психијатрија почиње да функционише као издвојена служба смештена на два спрата, подељења на мушки и женски одељења. Први начелник психијатријске службе је био др Момчило Грубач, неуропсихијатар-суштински определjen за психијатрију и могло би се

dr M. Grubac

слободно рећи - један од синонима крушевачке психијатрије. Поред др Грубача у то време на Психијатријском одељењу су радили и др Мира Цековић и др Миланка Васић-први психотерапеути у Крушевцу, затим, др Загорка Брадић, др Мирослав Симић, др Јасмина Салевић-Обрадовић која је убрзо распоређена на Неуролошко одељење (где и данас ради). Кадар у оквиру службе је проширен и доласком др Живорада Ђошића као и

др Љубица Миливојевић из Диспанзера за ментално здравље.

Др Љубица Миливојевић доласком на Психијатријско одељење ступа и на место начелника ове службе уместо др Грубача 1994.г.

Од тада па до данашњих дана психијатријска служба функционише у оквиру два спрата подељена на мушки и женски одељење.

Др Љубица Миливојевић, неуропсихијатар, у оквиру психопатологије посвећена понајвише лечењу зависника од алкохола и иницијатор је и оснивач породично групне терапије лечених алкохоличара. У то време у оквиру Психијатријског одељења раде 4 неуропсихијатра - поред др Љубице Миливојевић, ту су и др Живорад Ђошић, др Мирослав Симић и др Момчило Грубач.

Психијатријска служба функционише у оквиру преподневног и поподневног рада. Ноћна дежурста покривају специјалисти неуролошког одељења.

У фебруару 1998.г. додељују се три специјализације из психијатрије - и на одељењу поред наведених лекара почињу да раде и др Јасмина Ђорић-Вешковац, др Александра Младеновић и др Ружица Милошевић.

На одељењу раде и три психолога - пок.Бранко Ђорђевић (први и једини специјалиста клиничке психологије), пок. Виолета Милићевић, психолог и Снежана Бојковић - кл.психолог, соц. радници - Милосија Радовановић и Гордана Милосављевић.

Нови начелник Психијатријске службе од јануара 1999.г. је др Миодраг Мильковић, неуропсихијатар - до тада запослен у Диспанзеру за ментално здравље. Др М. Мильковић је у оквиру наведене специјалности завршио едукацију из EEG и посебно се у оквиру свог рада бавио (и још увек) зависницима од опојних дрога.

Крајем 2002.г. додељене су још две специјализације из психијатрије - др Сања Милосављевић и др Љиљана Чукурановић.

Од јанура 2003. године на место начелника ступа др Мирослав Симић па до средине 2005.г. када поново на место начелник постављен др Миодраг Мильковић.

Од 2006.г. су због обима послла Псих. одељења, као и залагањем тадашњег начелника др Миодрага Мильковића уведена и 24-сатна дежурства на овом одељењу.

У том периоду су поред др М. Мильковића, колектив чинили: др Љ.Миливојевић, др М. Грубач, др М.Симић, др А.Младеновић, др Ј.Ђорић-Вешковац, др Ружица Милошевић, др Љ.Чукурановић, др Сања Милосављевић.

Такође су у периоду од 2005-2007.г. додељене још четири специјализације из психијатрије: др Драгана Милетић, др Сандра Савковић, др Дејан Величковић, др Драгана Мићић. Тада се нашем колективу придружио и др Дејан Милосављевић, одељенски лекар који данас са успехом ради са зависницима у Метадонском центру.

Од априла 2008.г. реорганизована психијатријска служба –начелник др Момчило Грубач, неуропсихијатар. Уз др Грубача носиоци послла др М.Симић, др Р. Милошевић, др Сања Милосављевић, др Љ. Чукурановић, др Александра Младеновић.

Почетком 2009.г. се колективу психијатријског одељења приклjuчује и др Миланка Васић, неуропсихијатар.

Одласком др М. Грубача у пензију на место начелника крајем 2009.г. ступа, др Ружица Милошевић, актуелни начелник Психијатријске службе.

Крајем 2010.г. додељење су специјализације: једна из опште психијатрије-др Весна Јовановић и дечија психијатрија-др Д. Дроњак.

У овом тренутку психијатријска служба функционише на два спрата подељена на мушки и женски спрат, а у сутерену зграде су смештени АМБУЛАНТА и МЕТАДОНСКИ ЦЕНТАР. У том простору је такође у скоријој будућности планирано отварање Дневне болнице при психијатријском одељењу, као и издвојен простор за Породичну терапију за лечење алкохолизма – који је опет заживео захваљујући залагању др Љ. Чукуранић, као и соц. радника М. Радовановић и Благиће Радоњић.

Метадонски центар као и Породична терапија за лечење алкохолизма - су делови одсека за болести зависности и вид су продуженог лечења и рехабилитације зависника по завршеном забрињавању у акутној фази у болничким условима.

Број постельја којим располаже одељење је 55-на оба спрата. У оквиру сваког спрата су издвојене собе за интензивну негу, појачан надзор као и узнемирене пациенте с обзиром да се ради о осетљивој и специфичној патологији с често непредвидивим и јако упадљивим понашањем које захтева 24-сатно праћење.

На одељењу тренутно ради 8 специјалиста:

- два неуропсихијатра - др Миланка Васић и др Мирослав Симић

- шест психијатара: др Ружица Милошевић (начелник), др Сања Милосављевић (заменик нач.), др Љиљана Чукуранић, др Александра Младеновић, др Драгана Милетић и др Сандра Савковић

Имамо три лекара на специјализацији - др Д. Мићић, др В. Јовановић, др Д. Дроњак

и једног лекара опште праксе - др Дејан Милосављевић.

Од 3 лекара на специјализацији - један је на специјализацији из Дечије психијатрије, те је то такође један од планова у будућности-развој одсека за дечију иadolесцентну психијатрију.

Главна сестра Психијатријске службе је Ивана Милутиновић, ВМС. Број медицинских техничара, сестара и болничара је 26 - велики број њих већ готово три и више деценија посвећених нашим пациентима - едукују нове, млађе генерације како се треба опходити према пациентима и у чему је суштина рада техничара тј. сестре на овом одељењу.

Целокупан рад на одељењу уз нас лекаре, мед. сестре и техничаре, болничаре не би био потпун и задовољавајући без стручних сарадника. Њих је четворо: два социјална радника, психолог и радни терапеут.

Социјални радници: Милосија Радовановић и Благица Радоњиц - захваљујући којима врло брзо успевамо да остваримо контакт и добијемо све неопходне информације, битне за рад овог одељења.

Одсек за окупационо - радну терапију у оквиру којег наш дугогодишњи радни терапеут - Душица Сојкић својом хуманошћу и посвећеношћу помаже дестигамтизацији наших пацијената и безболнијем повратку у ужи и шири социјални миље.

Психолог Јиљана Цуцуревић - која у оквиру свог дијапазона посла помаже у дијагностици и диференцијалној дијагностици психијатријских пацијената.

Током 2011.г. у амбуланти је обављено 13.516 прегледа. Број лежећих пацијената је био 1028, а укупан број болесничких дана 16.826.

Опсег, односно дијапазон психопатологије опсервиране кроз амбулантни и болнички рад се креће од благих неуротских поремећаја до дубоких расцела личности у виду психотичних декомпензација. Доминирају депресивни поремећаји – као одраз простора и времена у коме живимо (ратови, миграције, социјалне беде). Наш свакодневни рад поред претходно поменутог обухвата и консултативне прегледе на другим одељењима као и форензичке експертизе за потребе правосудних органа.

Уз одговарајуће психофармакотерапијске протоколе које примењујемо по најновијим смерницама као у континуирани support-успевамо да највећи број пацијената збринемо у матичној установи (изузев у ситуацијама када је потребно вишемесечно болничко лечење и посебни услови).

Начелник Психијатријске службе
Др Ружица Милошевић

ИНТЕРНО ОДЕЉЕЊЕ

Корени Интерног одељења потичу из 1922. године, када је у садашњој управној згради формирало тзв. унутрашње одељење, а поред њега постојало је још једно које је се бавило другим областима медицине. Укупно је пре 2. Светског рата у болници било од 30 до 50 постельја.

Први шеф одељења, а уједно и управник болнице је био Стеван Вишек, који није био интерниста, већ лекар опште праксе који се највише бавио бактериологијом.

др Стеван Вишек

1. др Вера Стојадиновић-Ђурчић, 2. др Коловић, 3. др Миодраг Илић
4. mr ph Зупан, 5. др Минић, 6. Лела Глицић, 7. др С. Матић

Први интерниста у Крушевцу је био др Божидар Коловић који је студије медицине завршио у Прагу 1922. године, а специјализацију из интерне медицине 1924. године на медицинском факултету у Београду на интерној клиници код професора Димитрија Антића. Др Коловић, који је рођен 1893. године, био је дугогодишњи начелник Интерног одељења, а уједно и једини интерниста до 1954. године, када је др Јелена Глицић завршила специјализацију из интерне медицине и постала начелник Интерног одељења у периоду од 1954. до 1955. године. Даљу каријеру др Лела је наставила као наставник на катедри за интерну медицину медицинског факултета у Београду.

др Л. Глицић др М. Јеленковић др Д. Сврзић др Д. Мојковић др В. Димитријевић

Од интерниста тих година је радио и др Љубиша Јеличић, који је каријеру наставио у Крагујевцу, др Бранко Мојковић, који је 1963. године отишао у Прибој, као и др Милун Јеленковић, рођен 1917. године у Стублу, који је у периоду од 1956. године до 1965. године био начелник интерног одељења, као и управник болнице. Др Јеленковић је пензионисан као лекар земунске болнице, а преминуо је 2004. године. Његова супруга Олга родом из Новог Сада, је била први офтальмолог у крушевачкој болници и оснивач очног одељења Опште болнице у Крушевцу.

Крајем шездесетих година је реновирано старо интерно одељење, подигнут је и први спрат, тако да је одељење имало око 100 постеља, а на истом одељењу су се лечили и неуролошки, као и болесници са пулмоловским проблемима. Туберкулоза се лечила на Грудном одељењу које је такође бројало око сто постеља.

др Д. Лисинац др Јелић др Ј. Тодоровић др Г. Радовановић др Ђ.Радомировић

Године 1965. начелник Интерног постаје Др Душан Сврзић и остаје на тој функцији до 1975. године. Др Сврзић је рођен 1920. године, пензионисан је као управник РХ центра на Златару, а данас живи код фамилије у Лондону.

Тада су на одељењу радили, др Велисав Веља Димитријевић, др Добривоје Боба Лисинац, др Рада Марјановић и др Јеличић. Седамдесетих година су специјализације започели и завршили и др Јован Тодоровић, Градимир Радовановић, др Драгољуб Радомировић, др Ранко Милутиновић, др Љубомир Јаковљевић и др Марија Јовановић. Др Веља Димитријевић је био начелник ИО, као и директор болнице, након др Сврзића, а 1984. године након преране смрти др Димитријевића, наследио га је на месту начелника

Др Г. Радовановић, потом др Ј. Тодоровић и касније од 1988. до 1993. године др Радомировић.

Тих година су почела и ужа усмерења лекара ка одређеним субспецијалистичким гранама, тако да су формирани и поједини одсеки: на кардиологији: др Ј. Тодоровић, др Радомировић и др Љ. Јаковљевић; на гастроентерологији: др Радовановић; на ендокринологији: др В. Димитријевић и др Р. Милутиновић; на реуматологији др Марија Јовановић; на хематологији др Радмила Марјановић, а на нефрологији др Драгомир Филиповић и др Јован Поткоњак. Године 1972. је формирана коронарна јединица са девет постеља, мониторингом за праћење виталних функција и дефибрилатором, тако да је смртност од акутног инфаркта миокарда преполовљена. Године 1976. је формирано и одељење дијализе са 15 апартата, на којем су радили поменути лекари.

Од опреме на Интерном одељењу се налазио ЕКГ, рендген апарат, микроскоп, апарат за мерење базалног метаболизма и гастроична сонда за испитивање ацидитета. Средином осамдесетих година набављен је стандардни ултразвучни апарат са пулсним доплером на коме су радили гастроентеролози и кардиолози, као и покретна трака за тестове оптерећења.

Подмлађивање кадрова се са растом службе интензивирало тако да су на одељењу радили др Никола Јовановић (едукован за гастроентеролога), др Милутин Каматовић (едукован за хематолога), др Душан Лабан, др Раде Стојковић (завршио кардиологију 1986. године), др Зоран Трифуновић (едукован за нефролога), др Сава Савић (едукован за нефролога), др Милутин Мијајловић (едукован за кардиолога), др Раде Крсмановић (едукован за ендокринолога), др Живорад Исаиловић (едукован за кардиолога), др Љубица Ђинђић (едукована за кардиолога), др Олгица Лепопојић (едукована за кардиолога), др Весна Давидовић (едукована за ендокринолога) и др Јасмина Вујовић (завршила реуматологију 2002. године). Поједини специјалисти су кратко време радили на Интерном одељењу: др Милица Стјаковић, др Гордана Поповић, др Душица Пејић и др Арафех Рахим. Одређени интернисти су радили у амбулантама Дома здравља и медицине рада: др Милићевић, др Радмила Филиповић, др Евица Пуношевац и др Илија Ђурковић.

Стара зграда Интерног одељења врло брзо је постала недовољна за тако нарастајућу кадровску експанзију, за смештај одговарајуће опреме, као и за просторије новоуведених дијагностичких процедура. Оптимално решење је било изградити ново одељење, које је и усвојено 1989. године. Број постеља је незнатно повећан, али су услови за лечење пацијената били значајно

побољшани. Коронарна јединица и хемодијализа су добиле адекватне просторије грађене у ту сврху, а функционална дијагностика и одговарајуће амбуланте су обједињене што је представљало велико олакшање, како за пацијенте, тако и за остало особље. После тога су биле пружене могућности за увођење савремених дијагностичких процедура: ендоскопске методе у гастроентерологији, холтер за дуготрајно регистровање ЕКГ-а, привремени pacemaker и др.

1993. године начелник Интерног одељења постаје др Никола Јовановић, да би исту функцију обављао у још једном мандату (од 1993-1998. и 2003-2006. године), као и др Милутин Мијајловић (начелник у периоду од 1998-2003. и од 2007-2009. године). Након преласка неких лекара у приватну праксу (др Р. Стојковић, др Д. Лабан, др З. Трифуновић), као и одласка већег броја лекара у пензију (др Ј. Тодоровић, др Д. Радомировић, др М. Јовановић, др Р. Милутиновић, др Г. Радовановић), више лекара је завршило специјалистичке, а део њих и у же специјалистичке студије: др Јелена Јанковић интерниста од 1996. године и гастроентерохепатолог, др Бранислав Андрић, интерниста од 1996. године и нефролог, др Јелена Левић (интерниста од 1999. год. и едукована за ГЕХ); др Дејан Шиндић магистар мед. наука (интерниста од 2001. године и кардиолог од 2009. године), др Јасна Јовановић (интерниста од 2003. године и хематолог од 2011.), др сци. Драгослав Миленковић (интерниста од 2003. године и ендокринолог од 2010.), др Љиљана Димитријевић (интерниста од 2003.год.), др Саша Петаковић (интерниста од 2003. године и едукован за ГЕХ), др Сњежка Шћекић (интерниста од 2004. године и тренутно на едукацији за кардиолога), др Биљана Благојевић (интерниста од 2005. године и такође на едукацији за кардиолога), др Дејан Милосављевић (интерниста од 2005. године и едукован за нефрологију), др Јелена Стојковић (интерниста од 2005. г.), др Душан Николић (интерниста од 2005.г.), др Градимир Радовановић (интерниста од 2007.), др Александар Бакић (интерниста од 2008. г.), др Саша Милошевић (интерниста од 2009. године), као и др Слађана Мирић која као интерниста ради од 2008. године, привремено распоређена на ИО у Крушевцу, а стално запошљена у Приштини.

Тренутно су два лекара на специјализацији из интерне медицине: др Миодраг Стаменковић и др Немања Животић.

2009. године након реорганизације службе формирano је 5 одељења: одељење нефрологије са дијализом, одељење кардиологије, одељење гастроентерологије, одељење ендокринологије и одељење хематологије са реуматологијом. Начелник службе у периоду од 2009. године до марта 2011. године је био др Милутин Каматовић, да би тада

начелник службе постао др Дејан Шиндић који и тренутно обавља ту дужност. На Интерном одељењу сада ради 26 лекара специјалиста и 2 специјализанта, а у периоду од оснивања болнице у Крушевцу укупно је радило 50 интерниста и више лекара који нису завршили специјалистичке студије. Поред лекара на одељењу ради и 77 средњих и виших медицинских сестара, као и неколико административних радника и немедицинског особља. На одељењу је тренутно 108 постеља плус хемодијализа, као и 4 лежаја у новоформирanoј дневној болници, а свакодневно лекари раде у више од 15 амбуланти и дијагностичких кабинета. Број хоспитализованих болесника је већи од 4000 годишње, као и приближан број болесника у дневној болници, а број прегледаних амбулантних болесника се мери са неколико десетина хиљада годишње (2011. године је само у пријемној амбуланти Интерног одељења прегледано 12.392 болесника).

Прва интравенска тромболиза код акутног инфаркта са СТ елевацијом је у крушевачком региону примењена 1990. године уз заслуге др Мијаловића и тадашњих лекара са кардиологије.

1997. године је пласиран први привремени пејсмејкер - др Мијаловић, а уведена је дијагностика и 24h мониторинг ЕКГ-а. Перикардне пункције су рађене након доласка др. Шиндића са повратка са субспецијалистичких студија.

УЗ штитасте жлезде је уведен у дијагностику од 1998. године. 2007. године уведена је као метода дијализе хемодијафилтрација и као стална метода у лечењу болесника са ХРИ и перитонеална дијализа. Тренутно је на перитонеалној дијализи тридесетак болесника. Крушевачки центар за дијализу је 5. по величини центар у Србији.

Др Дејан Шиндић

РАЗВОЈ НЕФРОЛОШКЕ СЛУЖБЕ

Проблемом нефролошких оболења углавном су се бавили интернисти. Седамдесетих година почиње да се, у оквиру Интерне службе, формирају и субспецијалистичке службе, односно да се формирају отсеци за хематологију, кардиологију, гастроентерологију... Наравно да су се поједини лекари још при специјализацији одлучивали за поједине субспецијалистичке гране.

др Д. Сврзић

У току 1975 начелник интерног одељења прим. др Душан Сврзић, који је био заслужан и за формирање кардиолошке службе почeo је припреме за формирање службе за Хемодијализу. На интерном одељењу, које је још почетком 60-тих година проширено (доградњом једног спрата), у приземном делу адаптиране су просторије за рад. У соби бр 10, која је била највећа смештено је десет кревета и апарати за хемодијализу. Лево и десно од те собе, била је једна соба за припрему болесника и једна соба за смештај раствора и резервних делова.

За рад на овом одељењу послан је у Београд на обуку интерниста др Драгољуб Филиповић.

Почетком 1976 год. свечано је отворено одељење и одмах започето са радом. Одељење је радило у две смене. Једна дијализа

др Д. Филиповић

др Ј. Поткоњак

трајала око 3h. Већ следеће године на дијализи су радила два лекара, пошто се др Јован Поткоњак вратио са обуке из Београда. Обука лекара је обављена на Нефролошком одељењу у Београду код проф. Васе Јовановића. За рад су такође биле обучене и медицинске сестре.

Пацијенти су били из региона Крушевца или касније и из удаљених места: Краљева, Рашке, Новог Пазара па чак и из Вишеграда.

Врло брзо успостављена је сарадња са хируршким одељењем ради прављења артериовенских шантова по Scribneru за хитне случајеве. Први шант је урадио др Р. Марјановић. Касније углавном радио је др М. Тасић. У току прве 1976. године урађено је 64 шанта (48 урадио је др Тасић, а 16 др В. Балабановић из Београда), 1978- 83.

(др Тасић 45, др Балабановић 38).

Код припреме пацијената за дијализу артериовенске субкутане фистуле (Cimino-Brescia), је радио др Балабановић. Обично се припреми више болесника. Касније су радили: на дијализи др Снежа која је специјализацију и обуку обавила у Нишу, др Поповић, др З.

др Бранислав Андрић

Трифуновић, др Сава Савић, др Рада Филиповић.

У каснијем периоду а-в фистуле радио је др Владислав Николић, хирург из Зајечара.

Закључак: Веома брзо по формирању службе за хемодијализу у нашој земљи почетком 70-тих година у Крушевцу је такође формирана ова служба. Шант по Scibner-у (1960) урађен је 1976., а а-в

фистула (Cimino – Brescia из 1965), исте 1976. године. Крајем 90-тих година 20. века овом службом руководи др Бата Андрић.

Др М.Т.

Сада...

- У нашем центру је 121 болесник на редовном програму дијализе
- 32 болесника је на перитонеалној дијализи а планирамо да до краја године укључимо још 3 болесника
- У плану је проширење центра за још 7 апарати реверзном осмозом са капацитетом од 1500 литара
- Центар ради шест дана у недељи и две и понедељком у три смене.

Особље чине:

- 4 лекара (др Б. Андрић, др Д. Милосављевић, др С. Милошевић и др Н. Животић;
- 21 медицинска сестра и техничара
- 4 електротехничара

Начелник нефролошке службе
Др Бранислав Андрић

ГРУДНО ОДЕЉЕЊЕ

Иако је туберкулоза (тбц) била веома раширена болест у нашем народу, па и у крушевачком крају, дugo није било посебних установа-Анти Туберкулозних Диспанзера (АТД) или посебних болничких одељења за лечење ових болесника.

Најчешће је при болницама издвојено 1-2 собе у склопу Унутрашњег или Заразног одељења за лечење таквих болесника. Како се радило о једној системској болести која је захватала сем плућа и остале органе то су се овом проблематиком бавили лекари разних специјалности. На хируршком одељењу поред туберкулозе коштаног система (ОАТ) било је и оболења трбушних органа и трбушне марамице. Постојале су и друге форме: тбц урогениталних органа, кожне форме, тбц можданница као последица хематогене дисеминације која се по правилу завршала летално након три недеље...

Остеоартикуларна туберкулоза (ОАТ) је била локална манифестација, настала хематогеном дисеминацијом из примарног жаришта - најчешће из примарног комплекса на плућима. После завршетка II светског рата било је у Југославији око 30.000 болесника са тешким облицима ОАТ, јер су могућности лечења у рату биле ограничene сама на имобилизацију и хигијенско-дијететски режим, без медикаментозног лечења.

Мрежа установа за лечење туберкулозе после рата је јако проширила, а систематска BCG вакцинација је учинила да је број оболелих од ОАТ постао знатно мањи, а каснијих (седамдесетих година 20 века скоро потпуно нестао).

Терапија је била немоћна. Плућна тбц се лечила искључиво изолацијом, хигијенско-дијететским режимом и климато-терапијом. Поред тога коришћен је вештачки пнеумоторакс и пнеумоперитонеум, инекције калцијума...

До II светског рата било је неколико Санаторијума где су лечени болесници од плућне тбц. Чувени су били Голник, Gozd Matuqak, Мојстрэн, Тополшиница сви у Словенији, Озрен у Србији и посебно Давос у Швајцарској.

После II светског рата добијена су два туберкулостатика: PAS и Izoniazid, а почетком педесетих година 20. века први бактерицидни лек за туберкулозу Streptomycin.

КРУШЕВАЦ:

Како смо већ навели у ранијем периоду није постојало посебно грудно одељење у крушевачкој болници. Поред тога није било ни лекара специјалиста-пнеумофтизиолога. Овом проблематиком бавио

се у крушевачкој болници први интерниста др **Божидар Коловић** (1893-1972). Студије медицине започео је у иностранству, али 1914. године је прекинуо и учествовао у рату као медицинар. Прошао је албанску голготу. Медицинске студије завршио је у Прагу 1922. године. Специјализацију интерне медицине завршио је у Београду 1924, на Интерној клиници кад професора Др. Димитрија Антића. Исте године по доласку у крушевачку болницу постаје шеф Унутрашњег одељења. Зна се, да је успешно примењивао пнеумоторакс у лечењу плућне туберкулозе. Био је управник болнице више година. Шеф Интерног одељења био је до 1954. године. Умро је 1972. године и сахрањен у Крушевцу.

др **Б. Коловић**

Јуна 1945. године долази у Крушевац др Вера Стојадиновић, као први фтизиолог у Крушевцу *(Исказ - атору Др Вере Ђурчић, 2. јан. 1997. г.)

Др **Вера Стојадиновић-Ђурчић** (1914 + јан. 2006) рођена је у Новом Саду. Медицинске студије завршила је 1938. године у Загребу. Прво место службовања јој је било у Тополици у Словенији. То је био Санаторијум за лечење плућне туберкулозе. Ту је радила до рата 1941. године.

др **В. Ђурчић**

Одмах по уласку Немаца своје особље је било ухапшено, сем оних Словенаца који су имали какво немачко или аустријско порекло. Остали су били одведени у логор у Словенградец, а одатле у један самостан на граници између Хрватске и Словеније, потом у Марибор.

Немци су је пре депортације испитивали да ли јој је бивши председник Југословенске Владе Милан Стојадиновић рођак? Била је у недоумици шта да одговори, па је тако и одговор био неодређен. Пошто је била српкиња питали су је где жели да иде? Одговорила је у Србију али преко Босне. Тако је она после три месеца проведених у логору преко Босне дошла у Србију возом до Ужица, односно до логора за избеглице из Босне у Севојну. Одатле је возом отишла у Вршац, где је имала фамилију. Вршац су држали Немци. Из Врщаца одлази за Београд. Од стране Комесаријата за избеглице (владе Милана Недића) распоређена је на рад у болници за плућне болеснике код проф. Јеврема Недељковића у Београду. Ту је радила у току окупације до 1. јуна 1945. године.

После ослобођења др Путник је радио на организацији формирања АТ -диспазера у унутрашњости, па је по тој "планској расподели" упућена на рад у Крушевац. У Крушевцу је примио и

распоредио партијски радник, раније пекар Дојчин Савић из Трстеника.

Прво одељење...

...је формирала у једном делу старог Кожног одељења са 20 кревета. При пријему болесници су морали да донесу од куће кревет и остале ствари. У осталом делу били су смештени болесници од заразних болести.

Касније је изграђена скромна монтажна зграда са 100 постеља са помоћним просторијама. На овом одељењу радили су др Живан Пејић кратко, др Влада Јањић, касније др Бошко Стојановић и др Милан Ђорђевић.

Ново, савремено одељење изграђено је 1972/3 године. На овом одељењу су радили поред др Б. Стојановића (1927+2001), др Милан Ђорђевић (1929+2011), др Љубиша Бешић (1937+1982), др Петар Миленковић, др Адам Јовацкић, др Предраг Селенић, Др Весна Ераковић-Петровић (+1996),

Нажалост ново одељење није добро одржавано. Вероватно су постојали и неки технички пропусти при изградњи, тако је оно измештено у зграду Интерног одељења.

ГРУДНО ОДЕЉЕЊЕ ДАНАС

Одељење за плућне болести у склопу опште болнице ЗЦ Крушевац налази се на петом спрату зграде интерног одељења. На располагању је болесницима читавог расинског региона (око 250 000 људи), за савремену дијагностику и хоспитално лечење пулмоловских болесника, као и спровођење директно контролисане терапије болесника са плућном и ван плућном туберкулозом.

Одељење располаже са 30 постеља на спрату и у приземљу 3 постеља у склопу дневне болнице.

Одељење има 2 одсека – I одсек ФТИЗИОЛОГИЈА са 12 постеља у 5 болесничких соба и својом трпезаријом за лечење ТБЦ-а и

II одсек Пулмологије са 18 постельја и 6 болесничких соба .

У приземљу поред пријемне амбуланте налази се и пулмолошка амбуланта са најсавременијом опремом - компјутеризовани спирометар немачке производње као и апарат за анализу гасова у артеријској крви и ацидобазно стање.

На спрату је и сала за бронхоскопију, као и Пулмолошка амбуланта за дијагностичке и евакуационе плеуралне пункције.

На одељењу ради 5 лекара специјалиста – пнеумофтизиолога и 16 медицинских техничара (од тога два са вишом школом).

1995. године након завршене едукације у Београду (ментори проф. др Драган Мандарић и др Емилија Суђић Букуров), Др Небојша Стојадиновић формира Бронхолошку службу на грудном одељењу. Прва самостална фибероптичка бронхоскопија изведена је 30.12.1995. године у Крушевцу (тада је коришћен фибербронхоскоп Руске производње ЛМО).

Наредних година се Служба осавремењује, добијена је опрема јапанског производија Olzmpus са савременим биоптичким клештима и новим апаратом.

Осим Дијагностике малигних неоплазми и тумора плућа, бронхоскопија се ради и код збрињавања профузних крварења из плућа као и за вађење страних тела које су аспирацијом доспела у трахеобронхијално стабле, такође и за дијагностику неких облика туберкулозе. Годишње се успешно на одељењу изведе око 100 до 110 бронхоскопија и око 150 до 200 плеуралних пункција.

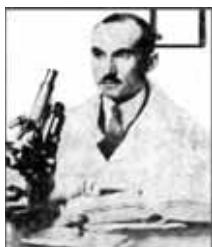
Др М. Тасић
Др Небојша Стојадиновић

ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОШКО ОДЕЉЕЊЕ

ЧУЧУРСКИ ИЗЛЕДОВАНИЈА ЗА КОЖНЕ И ВЕНЕРИЧНЕ БОЛЕСТИ
У КРУШЕВЦУ ОД 1930-1935 - ЗА ВРЕМЕ РАДА ШЕФА ДР ТИХОМИРА ПРОТИЋА

При оснивању нове болнице 1922. године предвиђене су просторије за лечење заразне болести и кожно-венеричних оболења. Први лекар специјалиста за кожне болести био је др **Тихомир Протић** (1899+25.12.1988). У Крушевцу је дошао 1930. године. По доласку прво је формирао амбуланту за лечење ових болести, а нешто касније и кожно-венерично одељење. Радио је до 1935 године.

др Тихомир
Протић

др Миодраг С.
Илић

др Душан
Антић

др Зоран М.
Илић

Други лекар и шеф одељења био је др **Миодраг С. Илић**, рођени Крушевљанин. На кожном одељењу је радио са мањим прекидом у току рата до смрти 1962. године.

Трећи лекар на овом одељењу био је др **Душан Антић** од 1962. године као специјализант. Истовремено долазио је др Протић до 1965. године када је др Антић завршио специјализацију и постао трећи шеф овог одељења. Др Антић је био у једном мандату директор болнице, а такође и генерални директор Медицинског центра. У време обављања ових функција шеф одељења био је др Зоран М. Илић (син др Миодрага Илића).

Кожно одељење било је смештено у посебној згради изграђено, тридесетих година прошлог века, заједно са инфективним одељењем. Ту је остало све до изградње болничког блока, где је добило нове просторије.

На кожном одељењу радили су касније следећи лекари др З. Илић до пензије, Др Милорад Радоњић, др Добрала Јовановић, др Јелица Живановић, др Миланка Вукајловић

Др М.Т.

Дерматовенеролошко одељење ЗЦ Крушевач данас има седам лекара специјалиста дерматовенерологије, дванаест сестара и четири собе (смештене на петом спрату зграде П+8) и 11 кревета.

Број болесничких дана на одељењу просечно износи око 3000, број хоспиталних болесника око 20, а просечна заузетост болесничког кревета око 13 дана. У амбуланти се просечно прегледа око 23.000 болесника и обавља око 30.000 интервенција (криохирургија течним азотом, електроакутеризација, превијање, давање инекција, обрада улцерација).

Колектив дерматовенеролошког одељења

Лекари Дерматовенеролошког одељења ЗЦ Крушевач посећују едукације у земљи и иностранству и прате савремене трендове из дерматовенерологије.

У складу са праћењем савремених трендова у дерматовенерологији, у оквиру наше службе, уведена је дерматоскопија као савремена метода за откривање рака коже. Ова

метода уведена је у рутински рад дерматовенеролошког одељења ЗЦ Крушевац од 2011. године. На Дерматовенеролошком одељењу су два едукована специјалиста дерматовенерологије са интернационалним сертификатима у руковању дермоскопом (др Радивоје Качаревић и прим. др Петар Бојанић), сертификати завршеног Advanced course of dermoscopy код prof. Dr Giuseppe Argenziana. Увођењем дермоскопске процедуре у рутинску праксу дерматолошке амбуланте, омогућава се да се дермоскопски преглед обави у ЗЦ Крушевац од стране едукованих лекара, дерматолога, уз максималну сигурност, а без потребе за слањем у теријарне установе што је до сада био случај.

У плану је увођење теледерматологије, што би омогућило повезивање са другим дерматолошким установама у земљи и иностранству и значајно допринело дизању квалитета у ради и бољој и сигурнијој дијагностици уз мултидисциплинарни приступ болеснику.

Начелник одељења
Др Радивоје Лола Качаревић

ДЕЧИЈЕ ОДЕЉЕЊЕ

Почетак рада Дечјег одељења везан је за име др Душана Ерића. Он је рођен 25.08.1905. год. у Крушевцу од оца Димитрија ослободиоца и мајке Наталије домаћице. Основну школу и три разреда Општинске

др Душан Ерић

Реалне Гимназије завршио је у родном граду а четврти разред Гимназије и Велику матуру у Велесу у Македонији. Медицину је студирао у Грацу (Аустрија) од 1924-1929. године. Дипломирао је 31.01.1929. године положивши државни испит, тзв. Ригорозум. Педијатрију је положио оценом десет (10) код проф. Хамбургера Декана Медицинског факултета Универзитета у Грацу. После повратка у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, обратио се Декану Медицинског

факултета у Београду Др Ђорђу Јоановићу који му је омогућио нострификацију дипломе. Комисију је чинило дванаест професора Медицинског факултета а потписник испита из педијатрије био је проф. Матија Амброжић, 1929. год. По одслужењу војног рока, лекарска Комора Краљевине, одобрава му приватну праксу за Земун, Београд и Панчево. Одлуком Министарства здравља започиње волонтерски стаж на Одељењу за дечје болести Опште државне болнице у Београду. Специјалистички испит положио је 19.01.1935. год. и стекао звање специјалисте лекара за дечје болести. Исте године напушта Београд, враћа се у Крушевац и одлуком Моравске бановине из Ниша почиње да ради у Диспанзеру за одојчад. Прве године Рата проводи у Крушевцу а 1943. год. хапшен је од стране немачке команде и ослобођен после бројних интервенција а нарочито личним ангажовањем Професора Ружичића педијатра Дечје клинике у Београду. Крај Рата провео је у Источној Босни и Санџаку. После повратка у Крушевац, 1946. год. др Душан Ерић оснива Дечје одељење при Интерном. Одељење је имало једну собу са 10 дечјих кревета и 5 кревета за мајке пратиље, једног лекара и једну лекарску помоћницу.

Одељење је 1952. год. измештено изван Болнице у зграду намењену становању а имало је 3 болесничке собе са 36 постельја, рентген собу, млечну кухињу, лабораторију и собу за 3 лекара а радиле су и 3 помоћнице и више неговатељица. У посебној кућици била је соба за мајке пратиље, трпезарија и кухиња.

Бројни стручни радови омогућили су др Ерићу звање Примаријуса 1959. год. После неизмерног личног ангажовања уз помоћ локалне управе, Дечје клинике и Министарства здравља,

Старо дечије одељење

завршена је зграда новог Дечјег одељења 1960. год. у кругу Болнице са 100 болесничких постеља у којој је радило 6 лекара, 6 лекарских помоћница и неговатељица и осталог особља укупно 40.

Ново одељење било је велики понос, симбол и круна дугогодишњег рада др Ерића и велики допринос унапређењу бриге о здрављу деце овог Региона. Основач Одељења преминуо је 1964. год. у 59. години живота. Све до 1999. год. зграда Дечјег одељења служила је за потребе деце. После његове смрти на одељењу су радили: др Милан Здравковић, др Власта Сврзић, др Радмила Милојевић, др Пава Килибарда, др Јовацић-Јотић, др Јова Марјановић, др Јован Савић, др Љуба Петковић, др Сава Попадић...

Дечје одељење је једина установа у Расинском округу за хоспитално забрињавање деце од петог дана по рођењу до навршених 18 (осамнаест година живота). Одељење је регистровано на 30 (тридесет) постеља на два нивоа, а од прошле године имамо изолованих 12 постеља у случају већег броја оболелих од респираторних инфекција или других инфекција високе контагиозности. Изолациона јединица се према потреби организује са посебним особљем и одговарајућим антиепидемијским мерама.

Болесничке собе имају по 2 кревета за децу, 12 кревета за мајке пратиље или по 3 кревета за децу без пратиоца. Свака соба има посебан мокри чвор са лавабоом, WC шољом и туш кабином. Одељење поседује трпезарију за оброковање и приручну млечну кухињу са

одговарајућим прибором. У оквиру Одељења постоје и две изолационе јединице са појачаним антиепидемијским надзором.

Такође, развијамо дневну болницу за кратке интервенције, супституциону хормонску терапију, продужену цитостатску терапију, терапију хемофилије концентрованим факторима или терапијске и дијагностичке процедуре за које је потребно краће посматрање.

Осим тога, субспецијалистичке и специјалистичке амбуланте су свакодневно отворене у служби деце целог Региона и осталих. Дуго је већ у служби гастроентеролошка амбуланта са ултразвучном дијагностиком и могућа испитивања алергијских реакција на нутритивне алергене, а ради у њој Доктор медицинских наука Прим. Невенка Добричић-Чеврљаковић која је одбранила магистарску тезу са темом "Неподношљивост протеина крављег млека" и докторску тезу са темом "Целијачна болест на подручју Расинског округа". У пулмолоској амбуланти ради изузетно успешно др Розана Филиповић која је увела спирометрију у контроли праћења деце са астмом и другим атопијским болестима у дечјем узрасту и могућност испитивања алергијских кожних проба на инхалаторне алергене. У нефролошкој амбуланти веома успешно ради др Верица Виријевић субспецијалиста која уз ултразвучну дијагностику уротракта ради и пробе концентрације урина, праћење енуреза и аномалија уротракта. Изванредно ради и неуролошко епилептолошка амбуланта коју води др Гордана Марковић која је увела дигитално електроенцефалографско EEG праћење деце свих узраса са веома прецизном дијагностиком епилепсија дечјег узраса. На Дечијем одељењу ради веома успешно први примаријус у овој генерацији педијатара Прим. др Снежана Ђуровић која је велики број колега усмерила и мотивисала за стручно истраживачки рад. Велики број специјалистичких прегледа уз хоспитално праћење пацијената изванредно обавља др Евица Ђорђевић.

Највише посвећен амбулантном специјалистичком раду и ултразвучној дијагностици је др Мирко Марић.

Начелник дечијег одељења
Прим. др Невенка Добричић-Чеврљаковић

Део колектива дечијег одељења

*Посета ЊКВ Престолонаследнику
Александру Карађорђевића и
принцезе Катарине*

ИНФЕКТИВНО ОДЕЉЕЊЕ

Инфективно одељење је смештено у згради П+8 која је завршена 1982. године.

Пре тога, одељење се налазило у приземној згради поред Кожног одељења и имало је 9 болесничких соба са неадекватним условима за лечење оболелих од заразних болести. Имало је 2 велике собе са по 10 кревета за лечење хепатитиса и осталих 7 са по 3 кревета за општу инфектологију. Услови рада су били врло тешки, а лечени су болесници оболели од великог кашља псеудокрупа, морбила, варичеле, ТБЦ менингитиса, бактеријског и вирусног менингитиса, тетануса, трбушног тифуса...

Тада је начелник одељења био Прим. др. Славољуб Јездић који је на одељењу радио са екипом сестара, неговатељица и болничара. Пре др. Јездића начелник је био др Драган Ђорђевић који је прешао у Сарајево поставши професор на Медицинском

др. *Д. Ђорђевић*

факултету.

Прим. др Славољуб Јездић је унапредио рад на Инфективном одељењу увидевши његове потребе за бољим смештајем и проширењем. Капацитет одељења се мења премештањем у зграду П+8 са добрым санитарно-хигијенским условима како за смештај болесника тако и простора за особље, 1982. године. Тада је на одељењу радио још 2 лекара специјалиста: др Милица Ћирић-Симић-

Прим. др Славољуб
Јездић

шеф одсека опште инфектологије и др Петар Савић-шеф одсека хепатитиса. На одељењу су радиле медицинске сестре: Рада Герић-главна сестра, Дамјановић Живадинка, Поповић Анка, Стефановић Владанка, Верица Милетић, Драгица Вукићевић, Зорица Филиповић, Споменка Ескић, Пантић Живкица...

По пензионисању др Јездића 1991. године начелник је постала др Милица Ћирић-Симић а од 1994. године начелник је Прим. др Гордана Трифуновић.

После завршеног Медицинског факултета у Београду и специјализације на факултету у Нишу постала примаријус 2011. године. У наредним годинама Инфективно одељење је добило још 2 лекара специјалиста: др Вишња Вера-Марић која као специјалиста инфектолог ради од 1992. године и

Прим. др Гордана
Трифуновић

др Горана Петровић која као специјалиста инфектолог ради од 2006. године. Данас одељење има и једног лекара на специјализацији др Естела Петронијевић.

У фебруару 1999. године Инфективно одељење прелази у зграду Интерног одељења и ради до 2005. године са капацитетом од 12 постеља. Од 2005. године се враћа на првобитну локацију-половина првог спрата зграде П+8.

Августа 2008. године проширује се капацитет одељења на цео осми спрат са 25 постеља због настале епидемије заразне жутице када је било хоспитализовано 162 болесника.

07. октобра 2009. године Инфективно одељење обезбеђује додатне капацитете у очекивању повећања оболелих од епидемичног грипа. Епидемија грипа је проглашена 11.11.2009. године. У одељењу се формира посебна изолациона јединица интензивне неге са 3 лежаја а постојећа опрема се допуњава још једним респиратором. Овај највећи зазов у историји одељења-светска пандемија грипа вирусом Х1Н1 је спремно дочекана. На одељењу је лечено 131 болесника а смртних исхода је било 3. Због повећаног обима послова у раду је додатно ангажован и Проф. др. Стеван Баљошевић и др Петар Савић.

Августа 2010. године због епидемије-тровање храном изазвано салмонелом на одељењу је забринуто 33 пацијента од којих је 19-оро задржано на лечењу.

Пратећи савремене трендове у инфектологији одељење постиже завидан квалитет у пружању услуга нашим корисницима. У одељењу се лече пацијенти који имају: акутне и хроничне хепатитисе, инфекције ЦНС-а, осипне грознице, инфекције дигестивног тракта, Лаймску болест, лептоспирозе, трихинелозе, нејасна фебрилна стања, змијске уједе, респираторне инфекције; осим оних инфекција које по хијерархијском реду припадају терцијарној установи – клиникама (АИДС на пример).

У одељењу се обавља и инструктивна практична настава за потребе Медицинске школе у Крушевцу.

Одељење се састоји од амбулантног и стационарног дела. Стационарни део се састоји од 6 болесничких соба са санитарним чвором. Инфективна амбуланта ради у оквиру одељења од 09-1430 часова сваким радним даном и по подне и викендом за хитне случајеве.

СТРУКТУРА ЗАПОШЉЕНИХ

Начелник одељења:

Прим. др Гордана Трифуновић, инфектолог

3 лекара специјалиста: др Вишња Вера-Марић, инфектолог,
др Горана Петровић, инфектолог
др Естела Петронијевић, лекар на специјализацији
Главна сестра Славица Симић
1 виша медицинска сестра
9 сестара и техничара средње стручне спреме
1 радник на одржавању хигијене

Број постеља 14
Попуњеношт капацитета 65-75%
Број пружених услуга у амбуланти за 2011.год. је 3900
Број хоспитализованих 430
Просечна дужина лечења износи 8 дана

Начелник Инфективног одељења
Прим. др. Гордана Трифуновић

ПАТОЛОГИЈА

Служба је основана почетком 1978. године и званично почела са радом 01.05. исте године. Први патолог, др Томислав Павићевић је у службу дошао са већ завршеном специјализацијом, патолошке анатомије из болнице у Лесковцу. У службу су примљена два лабораторијска техничара (Мирјана Митић и Мирослав Димитријевић), која су уско специјалистичко усавршавање завршила на ВМА у Београду, са упошљавањем и помоћног радника, који је обављао послове у одржавању хигијене и помоћника обдуцента. Иста је почела са радом у две просторије, у монтажној згради која се налазила на месту садашњег парка, испред новог интернистичог блока. У том периоду су примљена и два нова лабораторијска техничара (Миомир Стожинић и Владимир Миловановић). Присутно је стално повећање обима послова, од неких 1200 биопсијских налаза и до 35 клиничких обдукција на годишњем нивоу, до неких 2600 биопсијских и цитолошких налаза, уз релативно исти број обдукција на годишњем нивоу. Крајем 1989. године, служба је пресељена у садашње просторије, уз минималне послове на адаптацији истих, и у њима се налази до данас.

др Т. Павићевић

др Р. Стевановић

Половином 1991. године специјализацију на Медицинском факултету у Београду, завршава др Ружица Стевановић, а крајем 1994. године са специјализације, у службу долазе, др Иван Симовић (специјализира на ВМА у Београду), и др Милош Михајловић, (специјализира на Медицинском факултету у Београду). У том периоду број биопсијских и цитолошких налаза расте на око 3600 годишње са устаљеним бројем обдукција.

У Служби је од 1991. године, практикован консултативни рад, једног од наставника са Медицинског факултета у Нишу, што је младим специјалистима било од велике помоћи у решавању, ретких и компикованих дијагностичких случајева. Први консултант је био проф др Драган Стојановић, а њега је наследио проф др Чедо Кутлешић.

У току 1995. и 1996. године др Милош Михајловић и др Ружица Стевановић, су послати на ужу специјалистичку едукацију из области

плућне-хематопатологије и ендокрине патологије, у КЦС код др Весне Чемерикић и Проф др Марије Хавелке. Ово двоје лекара, од тада успешно сарађују са колегама, клиничарима у свом центру. Оваквим уско специјализованим тренингом омогућавају, брзу и егзактну

др Милош Михајловић

дијагностику од преко 150 бронхоскопија на годишњем нивоу и близу 80 захвата, годишње на штитастој жлезди, пратећом ext tempore дијагностиком. Почетком 1997. године на ужу едукацију за област дерматопатологија у КЦС је упућен др Иван Симовић, који са успехом решава сложену дијагностичку проблематику дерматоза и дерматолозима даје праве смернице у терапији истих.

Присутна су стална едуковања, на многим скуповима и конгресима у земљи и иностранству из готово свих области патологије. Материјал који је обрађен и дијагностикован у нашој служби обухвата готово све специјалистичке области. Број биопсијских и цитолошких анализа расте, у свим специјалистичким областима, како оперативних тако и ендоскопских, на преко 12.500 пацијената на годишњем нивоу, са преко 45.000 парафинских блокова и преко 1500 цитолошких налаза.

Крајем 2008. године др Милош Михајловић уписује ужу специјализацију из Медицинске цитологије, на Медицинском факултету у Београду, коју успешно завршава половином 2011. године. У складу са планираним скринингом карцинома грлића материце, коју спроводи Министарство здравља Републике Србије, уз помоћ претприступних фондова Европске Уније, у плану је формирање регионалне цитолошке лабораторије.

др Иван Симовић

Крајем 2010. године др Иван Симовић, уписује ужу специјализацију Клиничке патологије, коју успешно приводи крају. Самим својим радом кроз ужу специјализацију, створиће неопходне услове, (уз свестрану помоћ руководства центра) да у нашој лабораторији, буде уведена имунохистохемијска дијагностика.

У периоду од 1991. године до 2001. године служба је успешно функционисала уз минимална инвестицијска улагања, како у зграду тако и у опрему. У 2003. години, набављена су два нова

Олумпус микроскопа БХ класе, 2010. године парафински диспензер и топло купатило, а 2011. године ротациони микротом за полуаутоматско

резање парафинских блокова.

Почетком 2012. године су почели велики инвестицијски радови на спољашњој фасади и у унутрашњости зграде, који се успешно приводе крају. Набављен је и уређај за аутоматско фиксирање ткива, који је у стању да у току 24 часа обради до 120 узорака ткива.

Обзиром на јако увећан обим послана, тренутно један од највећих (у лабораторијама у Општим Болницима) у целији Србији, крајем 2010. је на специјализацију за нашу службу примљена др Јелена Михајловић, која исту обавља у Институту за Патологију Медицинског Факултета у Нишу. У том периоду је у службу примљено и 5 медицинских сестара (Евица Живадиновић, Весна Кораћ, Ивана Марковић, Марина Радоњић и Данијела Јевтић), које су успешно едуковане за послове лабораторијског техничара у самој служби, уз свестрану помоћ лекара патолога и колега, лабораторијских техничара.

Све ове активности, уз велико ангажовање и ентузијазам запослених, успешно препознаје садашње руководство ЗЦ Крушевац, и омогућава да спремно дочекамо, нове дијагностичке изазове и јако повећан обим послана.

Др Иван Симовић

МИКРОБИОЛОШКА ЛАБОРАТОРИЈА

Болничка Микробиолошка Лабораторија почела је са радом 5. октобра 1978. године. За њено оснивање заслужна је др Десанка Марјановић са сарадницима, лабораторијским техничарима Милицом Шорман и Ружицом Јовановић.

У почетку, лабораторија је функционисала као део Службе патологије и судске медицине да би касније била издвојена као самостална служба. Почеки рада лабораторије били су везани за скромне услове и најосновнију опрему, у три просторије на Грудном одељењу. Лабораторија је 1996. године пресељена у просторије које је до тада користила Служба трансфузије, а 2010. године добија потпуно реновиран и наменски адаптиран простор од 250 m² у згради Гинеколошког одељења. У циљу унапређења микробиолошке дијагностике опремљена је том приликом са више савремених апаратова.

Поред прим. др Десанке Марјановић, у лабораторији је од 1980. године радила и др Нада Илић, до одласка у Аустралију 1996. године, а кратко време радиле су и др Бранка Продановић и др Ружица Стојановић. Данас, у служби раде два лекара специјалиста медицинске микробиологије, др Душица Јанићијевић, начелник и др Марица Ранчић, седам лабораторијских техничара (главни лаборант Драгана Савковић) и једна праља лабораториског посуђа.

Микробиолошка лабораторија од свога оснивања врши анализе за потребе хоспитализованих пацијената као и пацијената из специјалистичких амбуланти при болници. Подаци говоре да је крајем осамдесетих година број обрађених узорака био око 10 000, а данас се годишње обави око 35 000 услуга и 100 000 анализа. Лабораторија обавља послове из области бактериологије, серологије и паразитологије, а од 2008. године, по одлуци Министарства здравља, постала је и регионална лабораторија за дијагностiku туберкулозе за Расински округ.

У микробиолошкој лабораторији се стандардним микробиолошким техникама обрађују различите врсте узорака (пиокултуре, уринокултуре, корпокултуре, брисеви грла, носа, ока и др.). Дијагностика се врши најсавременијим тестовима који омогућавају изолацију и идентификацију узрочника, квантификација и одређивање осетљивости на антибиотике који се употребљавају за њихово лечење.

Такође се ради бактериолошки преглед радних површина, медицинских апаратова, радних просторија, као и биолошкаконтрола

стерилизације за целу Болницу, што све доприноси доброј контроли болничких инфекција.

Последњих година Микробиолошка лабораторија је снабдевена новом, одговарајућом опремом. Између осталог, у октобру 2011. године набављен је ВАСТЕС, апарат за аутоматизовану детекцију бактерија у стерилним телесним течностима (хемокултуре, пунктати, ликвор...), чиме је знатно побољшана дијагностика и скраћено време потребно за издавање резултата.

Начелник микробиолошке лаб.
Др Душица Јанићијевић

ЛАБОРАТОРИЈСКА СЛУЖБА

Нова болница у Крушевцу отворена је 01.04.1922., а већ 1924. год. добија специјалисту интерне медицине (др Душан Коловић) и тада почињу да се раде поједине анализе као у осталим општим болницама тога доба. Наредних година уз помоћ својих сарадника (др Љубица Арсовић) и помоћног особља унапређује рад. Током ратних година нема знатнијих промена.

После II светског рата лабораторија добија засебне просторије у некадашњој згради капеле започиње рад и даље под окриљем Интерног одељења (докторка Глицић, а потом др Петар Лукић). Први лаборант је био Миша Колаковић, а 1951 год. Драган Радовановић, Живојин Јовић, Иван Просен. Убрзо долази и први високошколовани кадар магистри фармације Верица Живановић, Вукосава Минић. Са једним микроскопом и центрифугом радило се са пуно ентузијазма и без ограниченог радног времена. Како је у то време владала туберкулоза углавном се радио преглед спутума, урина, крвна слика, седиментација.

Године 1956. лабораторија се премешта у просторије некадашње трансфузије, где се број запослених повећава.

После пар година, повећан обим послана налагао је проширење простора па се лабораторија усељава 1962. год. у за њене потребе планирани простор испод зграде Хируршког одељења. Ту долази до обједињавања са лабораторијом Дома здравља. Шеф лабораторије је mr ph Емилија Трипковић први

mr ph E. Трипковић

специјалиста медицинске биохемије у Крушевцу. Запослених са високом стручном спремом било је шест. У то време лабораторија доживљава своју експанзију детерминисану развојем науке, повећањем броја становника, техничким напредком и неисцрпним ентузијазмом особља на челу са начелником mr ph Јеленом Целебџић.

mr ph J. Целебџић

mr ph H. Костић

Године 1981 лабораторија добија и трећег специјалисту mr ph Надица Костић (садашњи начелник). Од опреме лабораторија располаже са два спектрофотометра – уником, два фотометра - искра, три центрифуге, водено купатило, апарат за дестилацију воде, апарат за електролите пламени фотометар, први пут се одређује ниво хормона штитасте жлезде. На том радном месту ће годинама радити свима познат лаборант Гића. На поменутој локацији лабораторија ће радити готово четврт века.

Почетком осамдесетих година уследило је опремање нових просторија лабораторије у згради Дијагностичког центра, куповина нових апаратова: за електрофорезу (протеина, липида, хемоглобина) – Corning, први бројач крвних слика - coulter 26, први биохемијски анализатор моноканални, претеча данашњих савремених, нови спектрофотометар са термо киветом Lkb, нове центрифуге. Лабораторија се руководи принципима савремене технологије, уводе се нове методе, спроводи се едукација високог и средњег стручног кадра.

Свеобухватна реконструкција лабораторије у периоду новембар 2005-јун 2006. вишеструко је побољшала дотадашње услове рада и подигла квалитет услуга (проширење радног простора, климатизација, виши ниво заштите запослених од инфективности, итд.).

У периоду од 2006 – 2008 год. лабораторија је опремљена најсавременијим анализаторима великих капацитета у домену хематологије, биохемије и имунохемије, који су омогућили рад по методологији која се ради у свету (Coulter, Advia 120, Advia 1650, Advia 1800, Centaur, DPC). То је омогућило да се свакодневно обради око 600 узорака крви, изврши око 3500 биохемијских анализа и одради преко 500 крвних слика и 200 Ти маркера и хормона.

У 2011.год. било је 165.796 пацијената, а урађено укупно 1.166 450 анализа. Сви подаци о пациентима, упутиоцима-лекарима и о добијеним резултатима архивирају се електронски јер је септембра 2009. год. повезан информациони систем. Тиме се добија изглед једне

савремене лабораторије.

Тадашња лабораторија прераста у Службу за лабораторијска испитивања, запослено је 7 специјалиста биохемије (један доктор наука, 2 примаријуса), 2 лаборанта са вишом стручном спремом, 55 лабораторијских техничара, 3 административна радника, 4 спремачице. Поред пружања здравствених услуга лабораторијска служба има удела у образовању, лекари и магистри фармације обављају део специјалистичког стажа, затим обављање праксе ученика средње школе. Централна лабораторија има 8 пунктара организованих по принципу једна здравствена станица једна лабораторија, што омогућава пациентима да ближе свом месту становљања добију лабораторијске резултате. Радно време је 24 часа 365 дана у години, како за примарни тако и за секундарни ниво здравствене заштите

Лабораторијска служба је и даље у експанзији уз пуно разумевања генералног директора осавремењује се рад и простор. Тако је у 2012 год. инсталirана „механичка рука,, - Versacell instruments assa sms, тј. интегрисани су биохемијски и имунохемијски анализатори, чиме се добија на ефикасности и економичности.

Биохемичари својим знањем и умећем свакодневно омогућавају увођење нових тестова за потребе свих грана медицине, а усавршавање и стална едукација како високог тако и средњег стручног кадра обезбеђује квалитет. Похађање разних курсева, писање стручних радова и константно присуство на конгресима биохемичара сврстава нашу лабораторију у ред савремених добро организованих и опремљених лабораторија у нашој земљи.

Начелник лабораторијске службе
mr ph Надица Костић

СЛУЖБА ЗА ТРАНСФУЗИЈУ КРВИ

1953. године у оквиру Опште болнице Крушевац почела је са радом Станица за трансфузију крви. У то време Бабица Љубица Трајковић звана Бабче због здравственог проблема повучена је са тадашњег породилишта и упућена у Београд у Завод за трансфузију крви (основан 1944.), да заврши течaj из трансфузиологије. По њеном повратку она и једна спремачица биле су једини радници. Први кораци били су тешки. У болници је служба функционисала тако што би Љубица Трајковић према крвним групама унапред направила план набавке крви из Београда за потребе болнице. Крв су у посебним дрвеним сандуцима доносила два помоћна радника.

Године 1954. почиње званично рад са давањем крви и углавном су то били породични и плаћени даваоци. Већ 1960. године почиње колектив да се шири, пристижу нови техничари и медицинске сестре са завршеним течајем. Повећава се број делатности, расте број медицинских услуга. Руковођење колективом и лекарске прегледе обављали су углавном лекари Интерног одељења. Најчешће је то била др Радмила Марјановић.

Године 1978. колектив званично добија свог сталног трансфузиолога и руководиоца. То је др Никола Ивановић који са правом може да се назове легендом трансфузиолошке делатности у крушевачкој болници. Успео је да развија давалаштво на овим просторима на чemu су му завидели многи у доба велике Југославије.

др Н. Ивановић

Формирао је прву мобилну екипу за прикупљање крви ван болнице, развио је сарадњу са Црвеним крстом. Колектив се ширио. Из тог још времена раде четири лекара трансфузиолога. Он и још једна докторка отишли су у заслужену пензију, а тренутно раде четири лекара специјалиста: др Зорица Смиљковић, др Тодорка Гајић, др Лидија Стојановић, др Александра Ђорђевић, седам техничара-трансфузиста, шест техничара без курса и две спремачице.

Барака бивше болничке лабораторије, од 1962. станица за трансфузију крви.

Санкције и транзиција отежале су рад у овој области медицине, али ова служба ради максимално трудећи се да прати што је могуће више напредовање и новине, поштујући стандардне процедуре у оквиру своје техничке опремљености као и кадровске могућности. Хуманост и позната издржљивост српског народа дају јој ветар у леђа да издржи сва таласања у раду на пољу давалаштва.

Начелник службе за трансф. крви
Др Зорица Смиљковић

Љубица Трајковић и Ђана Поповић

др Радмила Марјановић

РЕНДГЕН СЛУЖБА

Прва Окружна болница у Крушевцу почела је са радом 1866. године а болница на данашњој локацији почела је да се гради 1912.год. из буџета санитетског фонда. Завршена је 1922.год. када су и усвојена нова одељења опште, хируршко и породилиште са кухињом и зградом управе.

Данас град Крушевац поседује савремени Здравствени центар који упошљава око 1500 здравствених радника. Почеки радиолошке службе у Крушевцу датирају још од 30-тих година прошлог века. Прве рендген апарате у Крушевцу набавили су следећи лекари др Сретен Милојевић, др Стеван Вишек, др Анта Маринковић и Чедомир Стојановић.

1938. год. др Чедомир Стојановић, хирург школован у Бечу (иначе оснивач хируршког одељења у Крушевачкој болници) набавља апарат STANDARD METALIX марке Philips да би на њему биле рађене графије плућа и коштаног система. Др Бошко Стојановић обавља обуку на Радиолошком институту у Београду и тиме у недостатку рендгенолога обавља најнужније прегледе графије и скопије.

Државна болница први апарат набавља 1945.год. Добија га Антитуберкулозни диспанзер од америчке војске. На челу те службе налази се др Вера Ђурчић, пнеумофтизиолог која ради графије плућа.

1957-1958.год.на хируршком а затим и на интерном одељењу монтирају се рендген апарати Морава. Исте године у Крушевац долази

први школовани радиолог др Јелена Ђорђевић па по први пут бива основано рентген одељење. Набављен је и четворовентилни апарат САВА.

Др Јелена Ђорђевић убрзо одлази у Сарајево и наставља усавршавање тако да постаје професор на Медицинском факултету. За потребе појединих одељења др Бошко Стојановић, пнеумофтизиолог обавља потребне прегледе и снимања само у хитним случајевима.

Од 1965.год. начелник је др Миливоје Давидовац. Одељење добија апарат марке General Elektrics а у то време се поред дијагностике обавља и зрачна терапија Caul апаратом.

На хируршком одељењу поред већ постојећег апарате набављен је покретан рендген апарат – HIPOS којим су се служили хирурзи, а касније ортопеди за брзу дијагностичку оријентацију. Сви

др Ј. Ђорђевић
случајевима.

др М. Давидовац

хирурзи и ортопеди добили су дозиметре и једанпут годишње одлазе на преглед у Институт за радиологију у Винчи – Београд.

Пошто се служба ширила примљени су на специјализацију следећи лекари др Милорад Јовановић, др Гајић, др Тешић и др Јаблановић

Од 1989. год. начелник службе је др Мирослав Стојиљковић, а служба добија нови простор и нове апарате плафостате TOMORASTIX,UNDISTAT 3 i Telestatix. У служби се поред радиографија плућа I коштанозглобног система раде I контрастне методе прегледа.

Од 1998. год. до 2001. год. начелник службе је др Андрија Фаркаш и служба у то време добија свој први СКЕНЕР, марке General Elektrics High spread.

Начелник службе од 2002.год. је др Гордана Перчевић а служба добија још један СКЕНЕР марке General Elektrics Bright spread, мамограф, digitalni rentgen марке Shimatzu, мобилне рентген апарате марке Siemens а ускоро ће у оквиру програма за скрининг мамографије добити још један мамограф.

Данас радиолошка служба, у оквиру Здравственог центра Крушевац, упошљава 35 радника и то 5 лекара радиолога (и 4 лекара на специјализацији), 9 виших радиолошких техничара, 7 радиолошких техничара са средњом стручном спремом, 7 шалтерских радника и једна спремачица.

Служба је просторно подељена у два дела:

Рендген кабинет који је смештен на одељењу Хирургије, ради у три смене то углавном радиографије грудног коша, абдомена и коштанозглобног система за потребе ортопедског и хируршког одељења.

др Г. Перчевић

Други део службе смештен је у згради Дијагностичког центра, ради у две смене и то радиографије грудног коша, абдомена и коштано зглобног система, контрастне методе прегледа дигестивног и уротракта и мамографије. На годишњем нивоу овај део службе уради и до 40000 различитих прегледа. Листа чекања практично не постоји (заказују се само прегледи коштано зглобног

система и то код дегенеративних оболења).

Мамографски прегледи се заказују и то у зависности од упутне дијагнозе и старости пациенткиње а листа чекања није дужа од 30 дана.

Служба поседује два скенера на којима се на годишњем нивоу обави око 10 000 прегледа а листа чекања је 45 дана.

2008. године радиолошка служба је била домаћин радиолошке славе Св. Лука коју традиционално прослављамо сваког 31. октобра.

Начелник радиолошке службе
Др Гордана Перчевић

БОЛНИЧКА АПОТЕКА

Према незваничним подацима болничка апотека формирана у другој половини двадесетих година прошлог века. О томе сведочи следећа слика.

ВИШЕ ОСОБЉЕ КРУШЕВАЧКЕ ОБЛАСНЕ БОЛНИЦЕ

седе с лева на десно: др Чедотир Стојановић шеф хируршког одељења
др Душан Пазаревић управник болнице, др Божидар Ноловић шеф уну-
трашњег од. стаједра Божидар Марковић сек. лекар Мирко Ј. Боновић-
економ болнице, Милица Ј. Јовичић апотекар болнице. 1925/6.г.

mr ph Z. Зупан

Прву болничку апотеку водила је Милица М. Јовичић. Нажалост, других података немамо, када је дошла у Крушевач, колико је радила, као и основне генералије.

Године 1939. Зорица Симић - Зупан долази за управницу Болничке апотеке и без прекида је води до 1971. године! До 1953. године она је и једини

фармацеут у Општој болници. Mr ph Зорица Зупан рођена 1910. у Крушевцу. Дипломирала фармацију 1924 . године у Загребу. Немамо

податке где је радила до 1939. године.

Као трећи фармацеут долази 1952., Вера Живановић - Миловановић, рођена у Крушевцу 1928. године. Основну школу и Гимназију завршила у Крушевцу, Фармацију у Београду 1952. године. Краће време радила у болничкој лабораторији, а од 1953. у болничкој апотеци. Од 1971-1992 била је шеф апотеке у Болници. Постоји подatak да је у болничкој апотеци радила после дипломирања 1954. године Минић Вукосава. Са ширењем болнице и изградњом нових одељења повећан је постельни фонд и број услуга.

Од 1971. долазе нови фармацеути: Гена Качаревић, Слободанка Лукановић-Јовахић, Вера Радуловић, Јелена Кајајовић. Од средњег кадра-фармацеутских техничара, већ 1947. почиње са радом Стојанка Пљакић, а касније Рушка Андрејић, Нада Гашић, Милица Јоцић, Снежана Максимовић, Славка Тодоровић, Силvana Трајковић, Невена Татовић, Татјана Трифуновић и Љубица Качаревић.

*mr ph Vera
Milovanović*

Делатност болничке апотеке је била свеобухватна, нарочито израда магистралних препарата и инфузионих раствора. Ово је свакако било важно за реанимацију оперисаних болесника.

mr ph Слободанка Јоваџић

РАЗВОЈ ИНФОРМАТИКЕ ОПШТЕ БОЛНИЦЕ КРУШЕВАЦ

01.03.1993. год. Информатика је почела свој развој као Служба за Аутоматску обраду података личних доходака. У Службу из ERC-а Крушевац долази дипломирани инжињер кибернетике Милен Судимац.

Служба за информатику је формирана у новембру 1995. године доласком Душице Милојевић - Панић дипл.математичара на место Начелника службе и Петра Павловића, дипл.инф. информатике на место систем администратора. Ово је значајно зато се те дотадашњи концепт АОП-а прелази у савременни појам информатике.

Служба је најпре развила и имплементирала Финансијски информациони систем, који и данас функционише и прилагођава се захтевима у сарадњи са фирмом ДОО "МИФИМИ" из Ниша. У новој организацији Здравственог центра Служба за информатику прелази у Одсек за информатику у оквиру Одељења за подршку менаџменту.

Службом су руководили најпре Душица Милојевић Панић до 2002. Затим од 2002-04. год. Милен Судимац, а од 2004. године Службом руководи Петар Павловић.

Дипломирани инжињер информатике, рођен 11.03.1968. године у Крушевцу. Завршио Војнотехнички факултет Универзитета Војске Југославије у Београду 28.07.1995. године, смер информатика.

Петар Павловић

Одсек информатике чине:

Петар Павловић, начелник одељења за подршку менаџменту

Драгана Средојевић-Ђорђевић, систем оператор

Бранислава Мићуновић, систем оператор

Дејан Милошевић, систем оператор

Дејан Недељковић, програмер

Горан Стевановић, IT сервисер

Одсек за Информатику је развио Болнички информациони систем сопственим средствима Здравственог центра Крушевац који од новембра 2005. године функционише на Хируршким гранама. Досадашњи развој информатике квалификовao је Здравствени центар Крушевац учешће на пројекту ИПА 2008: Имплементација болничког информационог система, у оквиру кога су 2011. године реализоване две фазе:

*испорука опреме (100 радних станица , 40 штампача и пет сервера са припадајућом опремом)

* испорука и израда мрежне активне и пасивне опреме (350 мрежних утичница и 16 km кабла)

Данас са овом опремом Општа Болница Крушевац има 200 радних места са опремљених рачунарском опремом, а у плану је до краја ове године да се у функцију пусти још 150 радних места.

Досадашњи развој информационих система сопственим средствима квалификовао је Општу болницу Крушевац за учешће на пројекту Имплементација болничког информационог система. Споразум је потписан између Владе Републике Србије и Комисије Европских заједница за Национални Програм IPA 2008: Имплементација болничког информационог система.

Увођењем информационог система у Општу болницу повећава се ефикасност у раду са пациентима, почев од самог пријема где је омогућена идентификација пацијента очитавањем бар кода са здравствене књижице чиме се тренутно добијају сви ажуарни административни подаци из базе осигураника за конкретног пацијента, затим самог лекарског прегледа и преписивања терапије која укључује и аутоматску штампу рецепта, па све до извештаја и разних статистика. Коришћење система омогућава да медицинско особље троши мање времена на административне процедуре и оставља лекарима више времена да се баве самим пациентима и утврђивањем дијагнозе.

Осим уштеде у времену систем смањује могућност грешке јер електронски картон садржи све релевантне податке о пациенту као што су: алергије, хроничне болести, факторе ризика и слично.

Начелник Одељења за подршку менаџменту
Петар Поповић, дипл. инг. инф.

ДИРЕКТОРИ БОЛНИЦЕ (1922-2012)

1. Др Стеван Вишек (1922-1924)

2. Др Душан Лазаревић

3. Др Чедомир Стојановић

4. Др Милан Мирковић

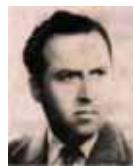
5. Др Мија Илић

6. Др Душан Ерић

7. Др Божидар Коловић

8. Др Милун Јеленковић

9. Др Душан Сврзић

10. Др Петар Машић

11. Др Радомир Миловановић

12. Др Велисав Димитријевић

13. Др Душан Антић

14. Др Славољуб Јездић

15. Др Милан Милојевић

16. Др Бранко Милошевић

17. Др Радојица Ђорђевић (08.03.1991-
10.11.2000)

18. Др Доса Петровић

19. Др Божидар Павловић

20. Др Јелјана Богданоска (03.10.1995-
29.01.1998)

21. Др Александар Милићевић

22. Др Слободан Милојевић (10.10.2000-
01.07.2001)

23. Др Ранка Радоњић (01.01.2003-13.12.2004)

24. Др Зоран Ђорђевић (29.01.1998-09.10.2000)

25. Др Миливоје Вукајловић (16.01.2003-
17.02.2005)

26. Др Драгана Арсић (17.02.2005-01.08.2006)

27. Др Војкан Кулић (12.12.2004 и даље)

САДРЖАЈ

Увод	3
Зачетак здравствене службе у Крушевцу	3
Подизање болнице у Србији...	4
...и Крушевцу	5
Развој хируршке службе у Крушевцу	10
Први хирурзи у Крушевцу	11
Нова болница у Крушевцу	12
Први управник окружне болнице	
Др Стеван Вишек	13
Др Чедомир Стојановић	15
Рад хируршке службе у Крушевцу 1941-1944.г.	20
Др Драгољуб Ђуковић	22
Др Душан Мушкировић	22
Рад хируршке службе после ослобођења 14.10.1944.г.	27
Др Светозар Николајевић	27
Др Вукашин Глицић	30
Др Олга Вањек	33
Др Грујо Петровић	34
Др Анђелко Павловић	40
Др Радослав Милојевић	44
...и остали хирурзи	
Др Светозар Николајевић	48
Хирургија данас	55
<i>Прим. др Војкан Кулић, Прим. др Александар Китановић</i>	
Урологија	58
Ортопедија	65
Ортопедија данас	71
<i>Др Радмило Пешић</i>	
Неурохирургија	74
Неурохирургија данас	74
<i>Мр сцн. др Слободан Михајла Костић</i>	

Максилофацијална служба	76
Максилофацијална хирургија данас	77
Др Зоран Стевановић	
Напомене	78
Др Милутин Тасић	
Гинеколошко акушерско одељење	80
Др Благоје Миловановић	
Анестезиологија	82
Др Милан Тасић	
Оториноларинголошко одељење	89
Др Никола Петровић, Др Милутин Тасић	
Очно одељење	93
Др Раде Недељковић	
Неурологија	96
Др Милица Бекрић-Пајић, Др Владимира Чукрановић	
Психијатријско одељење	100
Др Ружица Милошевић	
Интерно одељење	104
Др Дејан Шиндић	
Нефролошка служба	109
Др Бранислав Андрић	
Грудно одељење	111
Др Небојша Стојадиновић	
Дерматовенеролошко одељење	115
Др Радивоје Лола Качаревић	
Дечије одељење	118
Др Невенка Добричић-Чеврљаковић	
Инфективно одељење	122
Др Гордана Трифуновић	
Патологија	125
Др Иван Симовић	
Микробиолошка лабораторија	128
Др Душана Јанићијевић	
Лабораторијска служба	130
Mr ph Надица Костић	
Служба за трансфузију крви	133
Др Зорица Смиљковић	
Рендген служба	135
Др Гордана Перчевић	

Болничка апотека	138
<i>Mrph Слободанка Јовачић</i>	
Развој Информатике Опште болнице Крушевач	140
<i>Петар Павловић, дипл. инг. инф.</i>	
Директори Болнице (1922-2012)	142